

SWEDISH ENVIRONMENTAL PROTECTION AGENCY

SKRIVELSE

2021-06-18

Ärendenr:

NV-01318-21

Uppdrag att jämföra, redovisa och föreslå förändringar i den internationella rapporteringen av skyddad natur

Redovisning av regeringsuppdrag

Innehåll

1	SAMMANFATTNING	6
1.1	Förteckning över förkortningar	9
2	INLEDNING	11
2.1	Uppdraget	11
2.2	Bakgrund till uppdraget	11
2.3	Genomförande	12
2.4	Avgränsningar	12
3	REDOVISNING AV SKYDDAD NATUR	14
3.1	Skydd av områden	14
3.2	IUCN:s definition och klassificeringssystem	16
3.3	OECD – andra områden av betydelse för att bevara natur	26
3.4	Rapportering av skyddade områden	27
3.5	Tidigare genomgångar av skyddade områden utifrån rapporteringen i Sverige	30
4	ÖVERSIKT GÄLLANDE LÄNDERNAS RAPPORTERING TILL EEA	31
4.1	Översikt för Sverige	31
4.2	Översikt för Finland	35
4.3	Översikt för Estland	38
4.4	Översikt för Storbritannien	41
4.5	Översikt för Tyskland	44
4.6	Översikt för Österrike	47
5	LANDJÄMFÖRELSE	50
5.1	Vilka slags bevarandeinstrument rapporteras?	50
5.2	Andel skydd som rapporterats inom olika IUCN-kategorier	53
5.3	Ländernas olika förutsättningar för naturskydd	55
6	ANALYS AV SVENSKA BEVARANDEINSTRUMENT I FÖRHÅLLANDE TILL IUCN:S VÄGLEDNING	59
6.1	Analyserade bevarandeinstrument	59
6.2	Riksintresse enligt 3 kap. miljöbalken	76
6.3	Riksintressen enligt 4 kap. miljöbalken	77
6.4	Skogsvårdslagen	88
6.5	Övriga analyserade instrument	90

6.6	Bevarandeinstrument som inte analyserats	95
7	FÖRSLAG OCH FORTSATT ARBETE	97
7.1	Förslag till regeringen	97
7.2	Förändringar i rapporteringen enligt IUCN:s kriterier	98
7.3	Rapportering av områden som OEEM	100
7.4	Vidare arbete kring redovisning av OEEM	101
7.5	Sammanfattande konsekvenser för rapporteringen	102
8	KÄLLOR	104
	Bilaga 1: Rapporteringskrav och underlag till CDDA	107
	Bilaga 2: Nationella rapporteringar	116
	Bilaga 3: Definition av OEEM	117
	Bilaga 4. Genomgång av ländernas rapporterade bevarandeinstrument	119
	Bilaga 5. Underlag för redovisning av statistik	149

1 Sammanfattning

Regeringsuppdraget *Uppdrag att jämföra, redovisa och föreslå förändringar i den internationella rapporteringen av skyddad natur* har syftat till att jämföra och beskriva hur Sverige och ett urval av länder redovisar skyddad natur (land och sötvatten) i internationella sammanhang till Europeiska miljöbyrån (EEA).

Uppdraget syftar vidare till att ta fram förslag på hur Sverige framöver, om möjligt, kan rapportera skyddsformer enligt Internationella naturvårdsunionens (IUCN:s) kriterier på ett sätt som blir mer jämförbart med andra länder.

Ett skyddat område enligt IUCN är ett område där områdets naturvärden är av stor betydelse för biologisk mångfald och där skyddet är utformat så att naturvärdena bevaras inom området, det vill säga att områdets syfte, mål, regleringar och förvaltning ska avse biologisk mångfald och bevarandet av biologisk mångfald ska ha prioritet mot andra värden över tid. Det är dessa områden som ska rapporteras till EEA.

Det finns många instrument som skyddar natur utan att vara skyddade områden enligt IUCN, men som likväl har stor betydelse för biologisk mångfald. I den svenska modellen för naturvård i skogen ingår till exempel både formellt skydd, frivilliga avsättningar och generell hänsyn som en helhet. Hela denna areal ingår inte i rapporteringen om skyddade områden.

Generella förbud eller hänsynsregler skiljer sig från skyddade områden genom att de inte avser specifika ytor, tydligt definierar vilka naturvärden som är viktiga inom området eller ger ett tillräckligt skydd för naturvärdena i ett område.

LIKHETER OCH SKILLNADER MELLAN SVERIGE OCH ANDRA LÄNDER

Naturvårdsverket kan konstatera att det finns likheter i hur länderna skyddar områden. De rapporterade områdena har till exempel alla en grund i nationell lagstiftning som skyddar särskilt utpekade områden med specifika bevarandevärden.

Det finns skillnader i hur väl IUCN:s definition av skyddad natur följs i de respektive länderna. Både Tyskland och Österrike rapporterar områden med andra huvudsyften än naturvärden och som enligt Naturvårdsverkets bedömning inte uppfyller IUCN:s definition av ett skyddat område. Även Storbritannien rapporterar områden som Naturvårdsverket bedömer inte uppfyller definitionen. Det är också mer ovanligt att det finns inskränkningar i markanvändningen i dessa länder.

Vilka områden som skyddas och hur man skyddar dessa beror ofta på i skillnader i naturförutsättningar, befolkningsstorlek, ägarförhållanden, tillgång till mark för rekreation, markanvändningshistoria och naturvårdstraditioner.

I dagsläget är Sveriges bevarandeinstrument och rapportering jämförbar med Finlands och delvis med Estlands men mycket olik Tysklands, Österrikes och

Storbritanniens. Mot denna bakgrund bedömer Naturvårdsverket att det inte är möjligt att lämna förslag som innebär att Sveriges rapportering blir helt jämförbar med de andra ländernas.

SKILLNADER MELLAN JÄMFÖRDA LÄNDERS RAPPORTERING

De sex studerade länderna, Tyskland, Storbritannien, Österrike, Finland, Estland och Sverige skyddar områden på två väsentligt olika sätt vilket återspeglas i rapporteringen. Tysklands, Storbritanniens och Österrikes rapportering innebär att en väsentligt högre andel av landarealen omfattas av skyddade områden med IUCN-kategori (24–32 %) än Finland och Sverige (10–11 %). Estland är ett mellanting med 19 %.

Sverige och Finland rapporterar däremot nästan enbart områden där markanvändningen är starkt reglerad utifrån behovet att bevara naturvärdena (ca 10 %) medan Tyskland och Österrike i huvudsak skyddar stora landskapsavsnitt där pågående markanvändning tillåts, medan skyddad natur med strikt reglerad markanvändning omfattar mindre än 3 % av landarealen.

ANDRA AREALER MED RELEVANS FÖR NATURSKYDDET

Den svenska skogs- och naturvårdspolitiken uttrycker förväntningar på skogsnäringen att på frivillig väg bidra till bevarandet av arter och naturtyper i skogsmiljöer. Det delade ansvaret mellan skogssektorn och den institutionella naturvården finns också i miljökvalitetsmålet Levande Skogar. De frivilliga insatserna, som i hög grad formaliserats genom tredjepartscertifiering av skogsbruket, innebär ett viktigt bidrag till naturvården genom så kallade frivilliga avsättningar. Naturvårdsverket bedömer att frivilliga avsättningar som uppfyller kriterier som beslutats inom ramen för konventionen om biologisk mångfald kan rapporteras som *Other effective area-based conservation measures*, OECM.

KOMMANDE RAPPORTERINGAR

Naturvårdsverket föreslår att en tydlig avgränsning av riksintresse obrutna fjäll utreds för att kunna rapportera dessa arealer enligt IUCN:s kriterier för skyddade områden.

I kommande rapportering enligt IUCN avser Naturvårdsverket att i samverkan med berörda myndigheter, genomföra följande åtgärder:

- Rapportera samtliga *naturvårdsavtal*.
- Rapportera och kategorisera samtliga *biotopskyddsområden*.
- Rapportera *nationalstadsparken* i kommande rapportering.
- Rapportera samtliga *Natura 2000-områden* som nationellt skyddade, utöver den befintliga rapporteringen inom ramen för art- och habitatdirektivet.
- Utredda hur *kulturresevat* kan rapporteras.

- Utredda om och hur vattenområden utpekade som *riksintresse enligt 4 kap. 6 § miljöbalken* kan rapporteras.

När det gäller OECM så avser Naturvårdsverket att i samverkan med Skogsstyrelsen rapportera sådana *frivilliga avsättningar* som markägare har valt att redovisa på ett transparent sätt och i enlighet med kriterier för OECM. Även övningsområden som skyddats genom en överenskommelse med Fortifikationsverket kommer att rapporteras på detta sätt.

Naturvårdsverket avser också att tillsammans med Skogsstyrelsen och Havs- och vattenmyndigheten närmare undersöka hur förutsättningarna ser ut för att rapportera andra bevarandeinstrument som OECM.

Naturvårdsverket konstaterar att en rapportering som blir helt lik övriga jämförda länder inte är möjlig att genomföra, men att de revideringar som planeras kommer att öka andelen internationellt rapporterad skyddad natur. I förlängningen kommer därmed Sveriges nationella statistik avseende skyddade områden att mer fullständigt avspeglas i den internationella rapporteringen.

1.1 Förteckning över förkortningar

AONB – Areas of Outstanding Natural Beauty

CBD – Convention on Biological Diversity, Konventionen om biologisk mångfald

CDDA – Common Database of Designated Areas, också känd som Nationally designated areas inventory

COP – Conference of the Parties

CORINE – Coordination of Information on the Environment

EEA – European Environmental Agency, Europeiska miljöbyrån

Eionet – The European Environment Information and Observation Network

EU – Europeiska unionen

FN – Förenta nationerna

FRA – Forest Resources Assessment

FSC – Forest Stewardship Council

ICCA – Indigenous Community Conserved Areas

IUCN – International Union for Conservation of Nature, Internationella naturvårdsunionen

JNCC – Joint Nature Conservation Committee

MCPFE – Forest Europe (Ministerkonferensen för skydd av Europas skogar, tidigare MCPFE)

NS – Naturvård Skötsel

NO – Naturvård Orörd

NTM – Närings-, trafik- och miljöcentralen

PEFC – Programme for the Endorsement of Forest Certification Schemes

PG – Produktion Generell hänsyn

PF – Produktion Förstärkt hänsyn

PNOTM – Putting Nature on the Map

OECM – Other effective area-based conservation measures

SCB – Statistiska Centralbyrån

SLU – Sveriges lantbruksuniversitet

SoC – Statements of Compliance

SOU – Statens Offentliga Utredningar

SSSI – Site of Special Scientific Interest

UNEP – The UN Environment Programme

WCMC – World Conservation Monitoring Centre

WDPA – World Database on Protected Areas

WD-OECM – World Database of OECM

2 Inledning

2.1 Uppdraget

Naturvårdsverket fick i regeringsbeslut (M2021/00245) den 4 februari 2021 följande regeringsuppdrag:

Regeringen uppdrar till Naturvårdsverket att jämföra och redovisa den internationella rapporteringen av skyddad natur i Sverige. Uppdraget ska innefatta en jämförande studie i sättet att redovisa skyddad natur (land och sötvatten) i internationella sammanhang till Europeiska miljöbyrån (EEA). I uppdraget ska även ingå att om möjligt ta fram förslag på hur Sverige kan redovisa skyddsformer enligt Internationella naturvårdsunionens (IUCN:s) kriterier på ett sätt som blir mer jämförbart med andra länders redovisningar.

Naturvårdsverket ska redovisa vilka skyddsformer som rapporteras till Europeiska miljöbyrån och vilka bedömningar som ligger till grund för rapporteringen. Naturvårdsverket ska även redovisa vilka skyddsformer som idag inte rapporteras och bedömningarna bakom detta samt om och i så fall hur dessa skulle kunna rapporteras. Naturvårdsverket ska även göra en jämförelse mellan Tyskland, Storbritannien, Finland, Österrike och Estland och vid behov andra relevanta länder vad gäller ländernas förutsättningar och rapportering till Europeiska miljöbyrån och vilka konsekvenser det får för ländernas arbete med biologisk mångfald och deras förutsättningar för att nå internationella mål och åtaganden för skydd av natur. Skälen till eventuella skillnader mellan ländernas rapportering ska klargöras.

Naturvårdsverket ska mot bakgrund av jämförelsen med andra länder om möjligt ta fram förslag på hur Sverige kan redovisa skyddsformer enligt internationella kriterier på ett sätt som gör att Sveriges redovisning blir mer jämförbar med andra länders redovisningar till Europeiska miljöbyrån.

Naturvårdsverket ska genomföra uppdraget i samarbete med Skogsstyrelsen, Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) och Statistiska centralbyrån och samråda med övriga berörda myndigheter.

Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet senast den 18 juni 2021.

2.2 Bakgrund till uppdraget

Uppdraget är en del av punkt 26 i januariavtalet där det anges att ”Ansvariga myndigheter ska få i uppdrag att föreslå ett nytt och enhetligt sätt att räkna skyddad mark”.

Uppdraget har sin utgångspunkt i den rapportering som Naturvårdsverket gör till EEA enligt IUCN:s kriterier, och som används i Förenta nationernas (FN:s) databas för skyddade områden. Det framgår i den årliga sammanställningen som görs av

EEA att det finns stora skillnader mellan länder i de uppgifter som rapporteras. Anledningarna till detta är att olika länder har olika typer av skydd – bevarandeinstrument – och att varje land själv avgör vilka områden som man anser uppfyller kriterierna för skydd enligt IUCN.

För svenskt vidkommande finns det också viktiga skillnader mellan de arealer som rapporteras internationellt och de som finns i nationell statistik.

Det finns därför ett behov att utreda denna fråga närmare för att få kunskap om de skillnader som finns mellan länderna och om detta motiverar att Sverige förändrar sin rapportering till EEA så att den svenska internationella rapporteringen också är mer jämförbar med den nationella rapporteringen.

2.3 Genomförande

Arbetet med regeringsuppdraget har genomförts mellan februari och juni 2021. Samarbete har i enlighet med uppdragsbeskrivningen skett med Skogsstyrelsen. Samtal med SLU och SCB fördes i uppdragets inledningsfas och i samband med dessa bedömde vi att fortsatt samverkan inte var nödvändig för uppdragets genomförande. Därutöver har samråd skett med Havs- och vattenmyndigheten.

För att få kunskap om Estlands, Finlands, Storbritanniens, Österrikes och Tysklands rapportering till EEA har Naturvårdsverket tagit kontakt med representanter för respektive land och med EEA. Kontakterna har bidragit med underlag om lagstiftning och rapportering samt med deras kunskap under möten.

Konsultationer har även skett med representanter för Billerud Korsnäs, Birdlife Sverige, Holmen, Lantbrukarnas Riksförbund, Mellanskog, Naturskyddsföreningen, Norra Skog, SCA, Skogsindustrierna, Svenska samernas riksförbund, Södra Skogsägarna och WWF i syfte att ta del av deltagarnas inspel och kunskap kring rapporteringen.

På Naturvårdsverket har följande personer arbetat med uppdraget: Lena Brunsell, Olle Höjer, Gabriella Modin, Jonas Nordanstig, Birgitta Olsson, Sandra Wennberg samt Tommy Ek (kapitel 4 och 5).

2.4 Avgränsningar

Uppdraget avgränsas till att analysera rapportering av nationellt skyddade områden till EEA. EEA samlar också in information om Natura 2000-områden utpekade enligt Europeiska unionens (EU:s) art- och habitatdirektiv (92/43/EEG) eller fågeldirektiv (79/409/EEG). Natura 2000-rapporteringen sker dock i en egen process och analyseras inte vidare i detta uppdrag.

Utöver rapportering till EEA sker internationell rapportering av skyddad natur i flera andra sammanhang, såsom enligt art- och habitatdirektivet (så kallad artikel 17-rapportering), inom konventionen om biologisk mångfald och Forest Resources

Assessments (FRA). Dessa rapporteringar ingår inte i uppdraget och analyseras därför inte i denna skrivelse.

De jämförande studierna har avgränsats till de länder som pekats ut i uppdragstexten eftersom Naturvårdsverket bedömer att dessa ger en bredd både i naturgivna förhållanden och i sättet att tolka och rapportera utifrån IUCN:s vägledning.

Analysen avgränsas också, i enlighet med uppdragstexten, till att gälla land och sötvatten. Vid genomförande av de i skrivelsen föreslagna åtgärderna behöver dessa därför även analyseras i en marin kontext.

Fokus för uppdraget har varit ländernas rapportering till EEA gällande nationellt skyddade områden enligt IUCN:s kriterier. Länder kan även rapportera så kallade OECS till EEA. Implementeringen av OECS har ännu inte påbörjats, vare sig i de studerade länderna eller i Sverige. I analyserna av svenska bevarandeinstrument har dessa inte konsekvent analyserats i förhållande till OECS:s kriterier eftersom det inte har ingått i uppdraget.

3 Redovisning av skyddad natur

I regeringsuppdraget ingår att redovisa och jämföra den internationella rapporteringen av skyddad natur i Sverige med andra länders redovisningar och om möjligt ta fram förslag på hur Sverige kan redovisa skyddsformer enligt IUCN:s kriterier på ett sätt som blir mer jämförbart med andra länders redovisningar.

I det här avsnittet beskrivs IUCN:s definition och kategorisering av skyddade områden och hur den tillämpas för att beskriva skyddad natur. Det finns flera instrument för att skydda natur och även andra typer av områdesskydd än de som har primärt syfte att bevara naturvärden som likväl har stor betydelse för biologisk mångfald. Skyddade områden med naturvårdssyfte verkar därmed inte ensamt och det finns också andra former av internationell rapportering som beskriver skyddad natur. Exempelvis ingår i den svenska modellen för naturvård i skogen både formellt skydd, frivilliga avsättningar och generell hänsyn som en helhet. En samlad bild av vad som undantas från skogsbruk för att bevara andra värden inom skogssektorn rapporteras också internationellt till FAO (Forest Resource Assessment¹). Skyddad skogsmark redovisas årligen nationellt ett statistisk meddelande från SCB².

För att sätta IUCN:s definition av skyddade områden och rapporteringen av dessa i ett sammanhang beskriver vi översiktligt vad det är för insatser för biologisk mångfald som IUCN avser med områdesskydd och hur informationen om skyddade områden används i nationell och internationell rapportering utifrån europeiska länders och EEA:s roll i denna kedja av rapporteringar. Bilaga 1 beskriver närmare vad som ingår i rapporteringen till EEA för att ge en djupare förståelse för kraven på vilka områden som ska ingå. I bilaga 4 finns en fördjupad genomgång av hur rapporteringen organiseras i de länder som ingår i uppdraget att jämföra, hur IUCN:s vägledning tillämpas, liksom innebörden av de bevarandeinstrument som rapporteras till EEA.

3.1 Skydd av områden

3.1.1 Skyddade områden som instrument för att skydda natur

Att skydda områden är en viktig komponent i att bevara naturvärden men verkar inte ensamt. I konventionen om biologisk mångfald, CBD³ lyfter också fram att fler insatser än att skydda områden behövs och är viktiga för att bevara naturvärden och för att minska förlusten av biologisk mångfald. Det förväntas att såväl myndigheter

¹ <https://fra-data.fao.org/>

² <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/miljo/markanvandning/formellt-skyddad-skogsmark-frivilliga-avsattningar-hansynsytor-samt-improduktiv-skogsmark/>

³ Convention on Biological Diversity.

som olika samhällssektorer ska ta hänsyn till naturvärden och biologisk mångfald i beslut, regleringar och konkreta åtgärder.

Det finns likheter mellan sådana regler om generellt hänsynstagande och områdesskydd. Vad som ska tas hänsyn till samt hur, var eller när hänsyn ska tas regleras ofta, precis som utpekade skyddade områden, i lag. Exempel på det är de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken, det strikta artskyddet enligt artskyddsförordningen (2007:845), skogsvårdslagens (1979:429) regler om fjällnära skog (15 §) och ädellövskog (25 §) eller det generella förbudet mot markavvattning enligt 11 kap. 13 § miljöbalken. I en del av dessa lagrum är naturvärden det primära målet för regleringen, i andra kan hänsynstaganden eller förbud mer indirekt innebära att också naturvärden bevaras eller förstärks.

Vad skiljer då skyddade områden från generell hänsyn? Skyddade områden definieras av IUCN⁴ som *“A clearly defined geographical space, recognised, dedicated and managed, through legal or other effective means, to achieve the long-term conservation of nature with associated ecosystem services and cultural values.”* IUCN:s definition avser specifika områden med huvudsakligt syfte att skydda naturvärden och definitionen avser endast naturområden av betydelse för biologisk mångfald. Definitionen vilar därmed på tre hörnstenar:

- att det är ett område som skyddas,
- att områdets naturvärden är viktiga för biologisk mångfald samt
- att skyddet är utformat så att naturvärdena bevaras inom området.

Generella skydd, hänsyn eller förbud skiljer sig ofta från skyddade områden genom att de inte avser specifika ytor, tydligt definierar vilka naturvärden som är viktiga inom området eller att det förbud eller den hänsyn som ska tas inte fullt ut ger ett skydd för naturvärden. Exempel på det är det strikta artskyddet eller det generella biotopskyddet i odlingslandskapet enligt 7 kap. 11 § första stycket 1 miljöbalken, som inte pekar ut specifika områden även om dessa instrument har ett tydligt syfte att bevara biologisk mångfald. Ett annat exempel som tydligt skiljer sig från IUCN:s definition gäller kommunal planering. Även om områden kan vara tydligt avgränsade i detaljplaner och översiktsplaner så specificeras sällan vilka specifika naturvärden som värnas eller skyddas i tillhörande regleringar för markanvändningen.

Inspiredirektivet⁵ syftar till att skapa en enhetlig struktur på strategisk miljöinformation i EU för att möjliggöra en enhetlig rapportering och sammanställd information. I direktivet struktureras information på miljöområdet i olika teman. I vägledningen för tema skyddade områden exemplifieras vad man avser med skyddade områden och hur det skiljer sig mot andra markreglerande bestämmelser eller hänsynstaganden för att bevara värden. De områden som ska

---

⁴ Dudley, N. (m.fl.), (2013).

⁵ Europaparlamentets och rådets direktiv 2007/2/EG av den 14 mars 2007 om upprättande av en infrastruktur för rumslig information i Europeiska gemenskapen.

ingå i tema skyddade områden lutar sig på IUCN:s definition⁶. Den preciserar att ett skyddat område har specifika bevarandemål och att området inrättats för att säkerställa förvaltning, reglering och föreskrifter för att bevara värdena inom området. Det skiljer dem från områden som redovisas i tema ”Områden med särskild förvaltning, reglering eller begränsning och enheter för rapportering” där förvaltning eller reglering främst riktas mot att främja eller reglera aktiviteter och/eller där förvaltningsaktiviteter eller regleringar inrättas för att uppnå andra syften än att bevara ett specifikt områdes natur- eller kulturvärden.

Inspiredirektivet är implementerat i svensk rätt genom lagen (2010:1767) om geografisk miljöinformation.

EEA använder information från tema skyddade områden i Inspire som en grund för rapporteringen till CDDA, se bilaga 1.

3.1.2 Likheter och skillnader i definitionen av skyddade områden

Skyddade områden avser i regel områden som pekats ut för specifika bevarandevärden där skyddet är utformat för att bevara och förvalta dessa värden. Detta bekräftar CBD som är det mest omfattande formella ramverket för skyddade områden. Enligt artikel 2 i konventionen definieras ett skyddat område som “a geographically defined area, which is designated or regulated and managed to achieve specific conservation objectives”. I artikel 8a framgår att: “Each Contracting Party shall, as far as possible and as appropriate, establish a system of protected areas or areas where special measures need to be taken to conserve biological diversity.” Definitionerna av skyddade områden enligt CBD och IUCN bedöms vara jämförbara om man beaktar tillhörande beslut och vägledningar.

På nationell nivå är det vanligt att skyddade områden definieras i lag. Skyddade områden med specifika syften och reglerad markanvändning utgör en egen form av markanvändning. I juridiska och statistiska sammanhang skiljer man därför ofta dessa områden från andra markslag. I Sverige inrättas skyddade områden huvudsakligen med stöd av 7 kap. miljöbalken. Sveriges nationella redovisning och statistik över skyddad natur utifrån skyddade områden enligt miljöbalken beskrivs närmare i bilaga 2.

Skyddade områden enligt lagen om geografisk miljöinformation och miljöbalken inbegriper däremot fler bevarandevärden än naturvärden och därmed omfattar de fler områden än de som uppfyller IUCN:s definition.

3.2 IUCN:s definition och klassificeringssystem

IUCN är en medlemsunion bestående av medlemmar både från regeringar och civilsamhällesorganisationer. Dess syfte är att använda erfarenhet och kunskap från

---

⁶ Dudley, N. (m.fl.), (2013).

medlemmarna i arbetet med att skapa kunskap om naturen och vad som behövs för att skydda den.⁷

Som en del i detta arbete har IUCN tagit fram en definition och ett klassificeringssystem för skyddade områden med syfte att bevara naturvärden. Det befintliga indelningssystemet för skyddade områden beslutades 1994, då IUCN antog ett ramverk och en vägledning för skyddade områden. Man framhöll bland annat betydelsen av att ha gemensamma termer som både förvaltare, planerare, forskare, politiker och organisationer kan utbyta information och synpunkter kring mellan länderna. IUCN utvecklade vägledande rekommendationer successivt och tog 2008 fram en samlad vägledning som 2012 kompletterades med en marin vägledning⁸. Gällande vägledning är från 2013.⁹

3.2.1 Definition av skyddade områden enligt IUCN

Grunden för bedömningen om ett område kan klassas som ett skyddat område finns i IUCN:s definition av skyddade områden med tillhörande förtydliganden av densamma.

Skyddade områden definieras i IUCN:s vägledningen enligt följande:

“A clearly defined geographical space, recognised, dedicated and managed, through legal or other effective means, to achieve the long-term conservation of nature with associated ecosystem services and cultural values.”

Orden i definitionen förtydligas ytterligare enligt tabell nedan. Citaten i tabellen är hämtade från IUCN:s vägledning¹⁰.

A clearly defined geographical space	Includes land, inland water, marine and coastal areas or a combination of two or more of these. “Space” has three dimensions, e.g., as when the airspace above a protected area is protected from low-flying aircraft or in marine protected areas when a certain water depth is protected or the seabed is protected but water above is not: conversely subsurface areas sometimes are not protected (e.g., are open for mining). “Clearly defined” implies a spatially defined area with agreed and demarcated borders. These borders can sometimes be defined by physical features that move over time (e.g., river banks) or by management actions (e.g., agreed no-take zones).
Recognised	Implies that protection can include a range of governance types declared by people as well as those identified by the state, but

⁷ <https://www.iucn.org/about>

⁸ Day, J. (et.al), (2019).

⁹ Dudley, N. (m.fl.), (2013).

¹⁰ Dudley, N. (m.fl.), (2013).

	that such sites should be recognised in some way (in particular through listing on the World Database on Protected Areas(WDPA)).
Dedicated	<p>Implies specific binding commitment to conservation in the long term, through e.g.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • International conventions and agreements • National, provincial and local law • Customary law • Covenants of NGOs (Non-Governmental Organization) • Private trusts and company policies • Certification schemes
Managed	Assumes some active steps to conserve the natural (and possibly other) values for which the protected area was established; note that “managed” can include a decision to leave the area untouched if this is the best conservation strategy.
Through legal or other effective means	Means that protected areas must either be gazetted (that is, recognised under statutory civil law), recognised through an international convention or agreement, or else managed through other effective but non-gazetted means, such as through recognised traditional rules under which community conserved areas operate or the policies of established non-governmental organizations.
...to achieve	Implies some level of effectiveness.
Long-term	Protected areas should be managed in perpetuity and not as a short-term or temporary management strategy.
Conservation	In the context of this definition conservation refers to the in-situ maintenance of ecosystems and natural and seminatural habitats and of viable populations of species in their natural surroundings and, in the case of domesticated or cultivated species, in the surroundings where they have developed their distinctive properties.
Nature	In this context nature always refers to biodiversity, at genetic, species and ecosystem level, and often also refers to geodiversity, landform and broader natural values.
Associated ecosystem services	Means here ecosystem services that are related to but do not interfere with the aim of nature conservation. These can include provisioning services such as food and water; regulating services such as regulation of floods, drought, land degradation, and disease; supporting services such as soil formation and nutrient cycling; and cultural services such as recreational, spiritual, religious and other non-material benefits.

Cultural values	<p>Includes those that do not interfere with the conservation outcome (all cultural values in a protected area should meet this criterion), including in particular:</p> <ul style="list-style-type: none"> • those that contribute to conservation outcomes (e.g., traditional management practices on which key species have become reliant); • those that are themselves under threat.
-----------------	---

Vid tillämpningen av definitionen ska dessutom ett antal principer beaktas:

- For IUCN, only those areas where the main objective is conserving nature can be considered protected areas; this can include many areas with other goals as well, at the same level, but in the case of conflict, nature conservation will be the priority;
  - Protected areas must prevent, or eliminate where necessary, any exploitation or management practice that will be harmful to the objectives of designation;
  - The choice of category should be based on the primary objective(s) stated for each protected area;
  - The system is not intended to be hierarchical;
  - All categories make a contribution to conservation but objectives must be chosen with respect to the particular situation; not all categories are equally useful in every situation;
  - Any category can exist under any governance type and vice versa;
- A diversity of management approaches is desirable and should be encouraged, as it reflects the many ways in which communities around the world have expressed the universal value of the protected area concept;
- The category should be changed if assessment shows that the stated, long-term management objectives do not match those of the category assigned;
- However, the category is not a reflection of management effectiveness;
- Protected areas should usually aim to maintain or, ideally, increase the degree of naturalness of the ecosystem being protected;
- The definition and categories of protected areas should not be used as an excuse for dispossessing people of their land.

Enligt vägledningen ska alla skyddade områden syfta till att:

Conserve the composition, structure, function and evolutionary potential of biodiversity;
 Contribute to regional conservation strategies (as core reserves, buffer zones, corridors, stepping-stones for migratory species etc.);
 Maintain diversity of landscape or habitat and of associated species and ecosystems;
 Be of sufficient size to ensure the integrity and long-term maintenance of the specified conservation targets or be capable of being increased to achieve this end;
 Maintain the values for which it was assigned in perpetuity;
 Be operating under the guidance of a management plan, and a monitoring and evaluation programme that supports adaptive management;
 Possess a clear and equitable governance system.

3.2.2 IUCN:s kategorier av skyddade områden

När ett område bedömts som skyddat område enligt IUCN:s definition ska det som en del av rapporteringen även klassas enligt en kategori. Syftet med kategoriseringen är att kunna jämföra hur olika länder arbetar med områdesskydd och hur arbetet med att skydda områden utvecklas internationellt. Nedan beskrivs dessa kategorier. För att ge en bild av vilka slags områden det kan handla om i svensk kontext ges nedan exempel på detta.

KATEGORI IA: STRIKT NATURRESERVAT – SKYDD FÖR BIOLOGISK MÅNGFALD/FORSKNING

Innebörd och mål

Områden som inrättas för att strikt skydda biologisk mångfald och geologiska respektive geomorfologiska värden och för att bevara ekosystem och arter i ett så ostört tillstånd som möjligt. Mänsklig aktivitet och användning av områden är kontrollerad och begränsad för att garantera skydd av viktiga naturvärden. Land- och/eller havsområde har enastående ekosystem, artförekomster eller geologiska/geomorfologiska värden. I kategorin ingår också referensområden som främst är tillgängliga för vetenskaplig forskning och/eller miljöövervakning.

Svensk tillämpning

I kategori Ia klassificeras områden som karakteriseras av naturlighet och frånvaro av pågående mänsklig påverkan och som i stort sett lämnats till fri utveckling, exempelvis naturskogar och odikade myrar.

Exempel på typobjekt

Norra Kvill nationalpark på 110 hektar i Kalmar län, Fiby urskog på 87 hektar urskogsartad skog i Uppsala län och Nybrännberget på 172 hektar urskogsartad skog i Dalarnas län är exempel på Ia-objekt.

KATEGORI IB: VILDMARKSOMRÅDE – SKYDD FÖR ATT BEVARA VILDMARK

Innebörd och mål

Stora områden som har förblivit opåverkade eller endast i liten utsträckning blivit påverkade av människans aktiviteter. Land- och/eller havsområde har sin naturliga karaktär bevarad, utan permanent eller annat betydande boende och som skyddas och vårdas för att bevara områdets naturliga tillstånd. Syftet är att dessa områden ska kunna behålla sin naturliga karaktär och sitt naturliga tillstånd. För att långsiktigt bevara ekologisk integritet behöver modern infrastruktur undvikas och naturliga processer tillåtas dominera. Friluftsliv som är förenligt med bibehållande av områdets bevarandevärden och enastående möjligheter att njuta av avskildhet ska kunna erbjudas liksom att möjliggöra traditionellt nyttjande som är förenligt med bevarandemål.

Svensk tillämpning

I kategori Ib ingår stora, ibland landskapstäckande väglösa naturreservat med fjällnatur, urskogar, myrar, skärgårdar, öar och vissa havsområden. Områdena är typiskt sett över 1 000 hektar i norra Sverige och större än 500 hektar i södra Sverige.

Exempel på typobjekt

Drevfjällen i Dalarnas län på 33 230 hektar, Pärälvens fjällurskog i Norrbottens län på 115 747 hektar och Svenska högarnas naturreservat i Stockholms läns ytterskärgård är Ib-objekt.

KATEGORI II: NATIONALPARK – SKYDD FÖR ATT BEVARA OCH VISA EKOSYSTEM

Innebörd

Stora naturliga/nära naturliga områden som inrättas med syftet att bevara ekosystem med storskaliga ekologiska processer och bevara representativa exempel på geomorfologiska regioner, biotiska samhällen, genetiska resurser och arter som bidrar till resilienta ekosystem. Allmänheten ska ges möjligheter att vistas och uppleva området och insatser för utbildning, rekreation och naturturism underlättas inom ramen för syftet.

Svensk tillämpning

De flesta av våra nationalparker klassificeras som kategori II.

Exempel på typobjekt

Tyresta nationalpark på 1 962 hektar naturskog i Stockholms län och Hamra nationalpark på 1 383 hektar naturskog och våtmarker i Gävleborgs län är klassificerade som kategori II.

KATEGORI III: NATURMONUMENT – SKYDD FÖR ATT BEVARA SPECIFIKA
NATURFÖRETEELSER

Innebörd

Område som omfattar en eller flera specifika naturföreteelser/formationer som har enastående värden och kvalitéer. Områdena är ofta små med högt besöksvärde. exempelvis vattenfall, grottor, kratrar, fossil, sanddyner eller marina företeelser tillsammans med unik eller representativ flora och fauna. Kulturella företeelser kan till exempel vara arkeologiska lämningar.

Svensk tillämpning

I kategori III klassificeras områden som har skyddats med syfte att bevara natur- eller naturformationer eller företeelser exempelvis grottor, rullstensåsar, vattenfall. Ofta ingår områden med stort besöksintresse där geologiska bevarandemotiv utgör en viktig del.

Exempel på typobjekt

Blå Jungfruns nationalpark på 190 hektar, en ö med grottbildningar i Kalmar län;
Digerhuvuds naturreservat på 104 hektar raukfält i Gotlands län;
Granvågsniporna naturreservat på 31 hektar älvstrukturer i Västernorrlands län och
Ammerån naturreservat på 830 hektar vattendrag i Jämtlands län är klassade i kategori III.

KATEGORI IV: HABITAT/ARTSKYDDSSOMRÅDE – SKYDD FÖR BEVARANDE
GENOM AKTIV SKÖTSEL

Innebörd

Bevarande av områden eller specifika arter genom aktiv skötsel. Dessa områden eller arter är oftast i behov av återkommande skötsel för sin funktion för biologisk mångfald. Ett viktigt mål är att säkra och behålla de habitatförhållanden som är nödvändiga för att skydda särskilda arter, grupper av arter, biotiska samhällen eller den fysiska miljö som kräver aktiv skötsel för deras bevarande. Storleken på områdena är beroende av de skyddade arternas habitatkrav. Områdena kan även vara viktiga för att utveckla möjligheter till utbildning och naturstudier.

Svensk tillämpning

I kategori IV klassificeras naturreservat som till stora delar är beroende av naturvårdande skötsel för att bevara naturtyper och arter. Områdena är viktiga för natur- och artbevarande. Många naturreservat som bildas i södra och mellersta Sverige tillhör denna kategori. Det kan gälla våtmarker med behov av att lägga igen diken, ängs- och betesmarker med kontinuerlig hävd och betespräglade skogar. Områdena kan dock även innehålla delar som bör lämnas utan åtgärder.

Exempel på typobjekt

Ottenby naturreservat på 1 025 hektar betesmark och skogar i Kalmar län;
Hornborgasjöns naturreservat, en 4 080 hektar stor fågelsjö i Västra Götalands län;
naturreservatet Sparreholms ekhagar på 88 hektar hagmark i Södermanlands län
och naturreservatet Hallstad ängar på 7 hektar löväng i Östergötlands län är
klassade som kategori IV.

KATEGORI V: SKYDDAT LANDSKAP/HAV – SKYDD FÖR ATT BEVARA
LANDSKAP/HAV OCH FÖR REKREATION OCH TRADITIONELLT NYTTJANDE

Innebörd

Bevarande av landskaps-/havsområden där samspelet mellan människan och naturen över tid skapat en distinkt karaktär med värdefulla ekologiska, biologiska, kulturella och natursköna värden. Den mänskliga interaktionen i dessa områden är avgörande för bevarandet av dess värden. Området ska ha ett landskap och/eller en havsmiljö av högt värde, med olika habitat, flora och fauna tillsammans med exempel på traditionellt nyttjande. Området ska erbjuda möjlighet till rekreation och turism.

Svensk tillämpning

I kategori V ingår bland annat värdefulla odlingslandskap, kustområden och skärgårdar där det är väsentligt att reglera bebyggelse och infrastruktur för bevarande av landskapsbilden och förutsättningarna för friluftsliv och naturturism. Områdena omfattar ofta ett landskapsavsnitt och en nedre gräns har satts vid 200 hektar.

Exempel på typobjekt

Kinneulle naturvårdsområde på 5 500 ha betesmark och ädellövskog i Västra Götalands län är ett område klassat som kategori V.

KATEGORI VI: SKYDDAT NATURRESURSOROMRÅDE

Innebörd

Bevarande av områden för hållbart nyttjande av naturliga ekosystem. Dessa områden är relativt stora områden i naturligt tillstånd, där en del av området är under hållbar förvaltning och där viss nivå av icke-industriell användning av naturresurser är tillåten. Det icke-industriella nyttjandet av naturresurserna betraktas som naturvård.

Svensk tillämpning

Denna kategori har inte bedömts vara tillämpbar på befintliga skyddade områden i Sverige.

3.2.3 Exempel på vad som behöver framgå för att kunna bedöma om ett område uppfyller definitionen

För att ge en bild av vilken typ av områden IUCN avser med sin definition och vägledning beskrivs här ett typfall för att skydda områden i Sverige. Exemplet baseras på vägledningen om att bilda naturreservat¹¹, som redogör för hur bevarandeinstrumentet tillämpas. Det är tillämpningen av bevarandeinstrument som gör det möjligt att bedöma om ett område uppfyller definitionen samt hur det ska eller kan rapporteras.

Den absoluta majoriteten av skyddade områden som rapporteras till CDDA och WDPA enligt IUCN:s definition har stöd i nationell lagstiftning. De flesta länder har något eller flera bevarandeinstrument med rättslig grund som syftar till att skydda områden. Dessa har fungerat som grund för IUCN:s definition och fungerar som modell när vägledningen utvecklas. I exempelvis vägledningen för så kallade *privat skyddade områden* görs jämförelser med områden som har en laglig grund för att tydliggöra vad som krävs för att privata områden ska anses vara ”*recognised, dedicated and managed*”.

LAGEN BAKOM BEVARANDEINSTRUMENT GÖR OMRÅDEN IGENKÄNDA, ERKÄNDA OCH ALLMÄNT KÄNDA

Bestämmelser i 7 kap. 4–8 §§ miljöbalken och förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. beskriver hur ett område kan pekas ut som naturreservat. Genom att lagstiftningen förväntas vara känd för alla i landet kommer innebörden av bevarandeinstrumentet naturreservat också att vara det.

Området ska vara geografiskt avgränsat eftersom området utgör en egen markanvändning. Beslut och avgränsning skrivs in i Lantmäteriets bestämmelseregister och det nationella naturvårdsregistret. Inskrivningen i offentliga register tydliggör både att de utpekade värdena skyddas långsiktigt och att beslutsfattaren tar ansvar för att syftet med skyddet ska uppnås genom förvaltning och föreskrifter. Det gör området erkänt (*recognised*) som ett skyddat område med ändamålsenlig förvaltning (*dedicated and managed*).

Vad beslutet innebär redovisas som regel på informationstavlor på platsen och gränsen för området märks ut i terrängen. Beslut och avgränsningar publiceras också offentligt i öppna tjänster och rapporteras internationellt till EEA och WDPA. Att besluten är offentliggjorda gör också det allmänt känt hur allmänhet, sakägare, andra myndighetsbeslut eller regeringsbeslut påverkas.

¹¹ <http://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledning/Skyddad-natur/naturreservat/>

SKÄL OCH SYFTE I BESLUTET ÄR GRUNDEN FÖR ATT IUCN:s DEFINITION UPPFYLLS

Det är i beslutets utformning och innehåll som skyddet för området definieras och det är också genom beslutet det går att avgöra om området uppfyller IUCN:s definition avseende att skydda naturvärden.

I beslutet ska skälen till att området skyddas anges. Det vill säga anledningen till att området skyddas ska härledas till prioriterade bevarandevärden och hur dessa behöver skydd. Skälen tydliggör intentionen med området genom att ange:

- vilka naturvärden som är grund för utpekandet och hur de bidrar till biologisk mångfald genom att bevaras långsiktigt
- vilka naturvärden som ska prioriteras i en konfliktsituation och i förvaltningen
- vilka hot som föreligger och därmed vilka aktiviteter som bör regleras genom ett skydd av området

Skälen är därmed grund för utpekande, avgränsning, val av syfte, utformning av föreskrifter och skötselplan. Alla dessa är delar som ska ingå i beslutet, vilket gör att många av principerna för bedömningen om ett område uppfyller definitionen uppfylls.

Ett område kan skyddas som naturreservat utifrån ett eller flera syften som anges i miljöbalken. Alla utom ett av dessa syften avser skydd av naturvärden och det är därmed enkelt att avgöra om området kommer uppfylla IUCN:s definition avseende att området syftar till att skydda naturvärden.

SYFTE, UTFORMNING AV FÖRESKRIFTER OCH SKÖTSELPLAN INOM OMRÅDET ÄR GRUND FÖR VAL AV KATEGORI

Syftet ger också en inriktning för skyddet genom att det tydliggör om värden ska bevaras, utvecklas och/eller återskapas. Hur detta ska göras och vilka konsekvenser det får för hur området kan användas preciseras av föreskrifter, som beskriver vad man får göra och inte får göra i området, och skötselplan som ger inriktning för förvaltningen för att uppnå syftet.

Syfte, föreskrifter och skötselplan gör det därigenom möjligt att välja en IUCN-kategori eftersom kategoriseringen utgår ifrån syftet med skyddet och inriktning för förvaltningen.

Kategoriseringen förutsätter också att det finns information om vilka naturvärden som skyddas i området och i vissa fall hur stora dessa områden är. Storleken kan till exempel avgöra om ett område passar bäst i kategori Ia eller Ib. I beslutet beskrivs naturvärden och avgränsningen ger storleken på området.

BAKOMLIGGANDE LAGSTIFTNING, NATURRESERVATETS BESLUT, AVGRÄNSNING SAMT ATT DET ÄR OFFENTLIGT ÄR GRUNDEN FÖR RAPPORTERINGEN

Naturrestat har en bakomliggande lagstiftning vilket säkerställer att området är igenkänt, erkänt och allmänt känt (*recognised, dedicated and managed*). I beslutet beskrivs skäl, syfte, mål och medel för framtida förvaltning vilket gör det möjligt att bedöma om området uppfyller definitionen och därmed om det ska ingå i rapporteringen.

Alla områden som ska rapporteras behöver beskrivas på ett sätt som motsvarar beskrivningen av naturrestat för att det ska gå att bedöma om områden uppfyller IUCN:s definition. Lagstiftning som grund för erkännandet är däremot inte ett krav. I IUCN:s vägledning för privat skyddade områden¹² rekommenderas att privata initiativ rapporteras via landets officiella kanaler till WDPA för att därigenom få ett erkännande. Rapporteringen i sig medför att området och dess avgränsning blir offentlig. Vägledningen trycker också på att en offentlig beskrivningen av området tillsammans med en tydlig avgränsning är en viktig grund för att skyddet för området ska kunna erkännas ha en långsiktig varaktighet och effekt¹³ genom att det säkerställer att fler än de som skyddat området har insyn och kan granska att syftet att skydda området uppfylls.

3.3 OECM – andra områden av betydelse för att bevara natur

Inom CBD lyfts också värdet av andra områden än de som omfattas av IUCN:s definition. Så kallade *Other Effective area-based Conservation Measures*, OECM är en viktig komponent för att bevara natur och förväntas utgöra ett betydande bidrag och tillgodoräknas i såväl de globala målen inom ramen för CBD som inom EU:s mångfaldsstrategi.

Definitionen av OECM antogs på partsmötet för CBD 2018. Grunden för nuvarande tillämpning av OECM finns i Conference of the Parties (COP)-beslutet 2018 samt i dess vägledning i annex III.¹⁴

OECM definieras enligt följande:

“Other effective area-based conservation measure” means “a geographically defined area other than a Protected Area, which is governed and managed in ways that achieve positive and sustained long-term outcomes for the in situ conservation of biodiversity, with associated ecosystem functions and services

---

¹² Mitchell B A (et al) (2018),

¹³ Mitchell B A (et al) (2018), sidan 8

¹⁴ CBD (2018).

and where applicable, cultural, spiritual, socioeconomic, and other locally relevant values.”¹⁵

En viktig bakgrund till OECM är behovet att inkludera områden som är väsentliga för biologisk mångfald, men med andra primära skyddssyften. OECM ger utrymme för frivilliga åtaganden och naturvårdande insatser inom ramen för verksamheter som har ett annat primärt syfte än biologisk mångfald och naturvård. De skiljer sig därför från IUCN:s definition där skyddade områden har detta som sitt primära syfte. Exempel på möjliga OECM i det globala sammanhanget är värdefulla naturmiljöer inom militära övningsområden, områden som förvaltas av ursprungsbefolkningar, däribland Indigenous Community Conserved Areas (ICCA:s)¹⁶ och vissa områden inom ramen för olika certifieringssystem.

Ytterligare bakgrund finns inom de marina miljöerna men detta behandlas ej närmare här.

OECM är ett relativt nytt begrepp och definitionen kommer sannolikt utvecklas genom praxis under kommande år. Rapportering av dessa har inte inletts i Sverige och detsamma gäller de flesta andra länder.

En mer utvecklad beskrivning av OECM finns i bilaga 3.

3.4 Rapportering av skyddade områden

3.4.1 Nationell rapportering

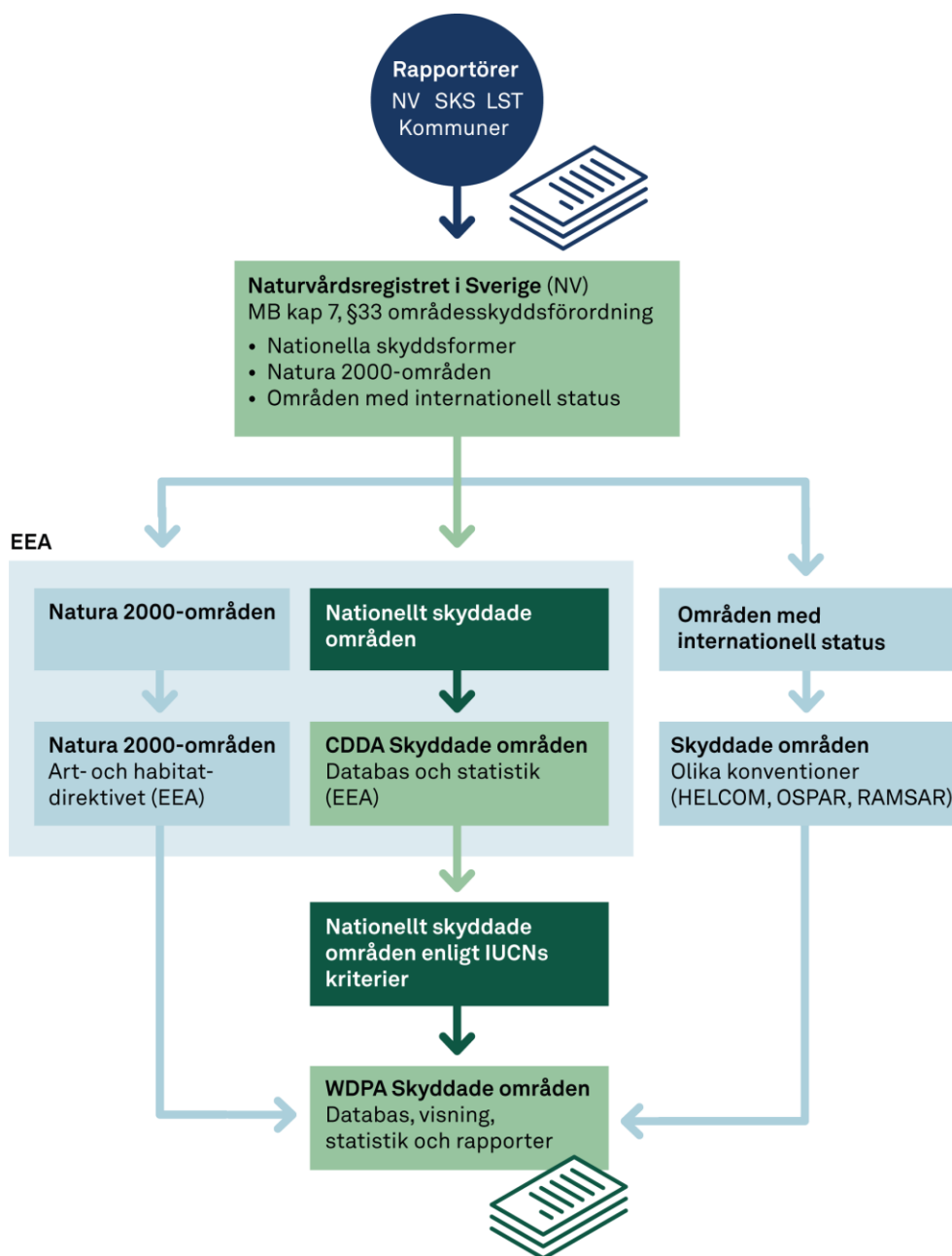
Det som rapporteras och sammanställs på nationell nivå är grunden för att kunna rapportera till europeisk och internationell nivå. Enligt 33 § förordningen om områdesskydd gäller att länsstyrelsen ska föra ett register över beslut enligt 7 kap. miljöbalken och andra förhållanden på naturvårdens område (naturvårdsregister). Naturvårdsverket ska föra ett sammanfattande nationellt register över sådana beslut och förhållanden som avses i 33 §. Nationella sammanställningar och officiell statistik utgår från detta naturvårdsregister, se bilaga 2. Naturvårdsregistret är också en grund för vad Sverige redovisar inom tema skyddade områden enligt Inspiredirektivet.

Enligt Naturvårdsverkets instruktion ska myndigheten delta i det arbete på miljöområdet som regeringen bedriver inom EU och internationellt. I det arbetet ska Naturvårdsverket inom sitt ansvarsområde särskilt ansvara för internationell rapportering. Naturvårdsverket ansvarar därmed för att redovisa skyddade områden till databasen *Common Database of Designated Areas* (CDDA) vilket även följer av förordningen om områdesskydd.¹⁷

¹⁵ CBD (2018).

¹⁶ Jonas, H. (et.al.), (2017).

¹⁷ Förordning om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

Figur 1. Flödesschema för rapportering av skyddade områden. De gröna rutorna visar dataflödet som beskrivs närmare i denna skrivelse. I Sverige rapporterar Skogsstyrelsen (SKS), länsstyrelserna (LST) och kommunerna sina beslut om områdesskydd till naturvårdsregistret. Naturvårdsverket (NV) registrerar regeringens beslut om nationalparker och Natura 2000 samt internationellt skyddade områden i naturvårdsregistret.

3.4.2 Rapportering till EEA

EEA är en byrå inom EU, med uppgift att tillhandahålla tillförlitlig och oberoende miljöinformation. Den data som EEA tillhandahåller är en viktig informationskälla

för dem som arbetar med att utforma, anta, genomföra och utvärdera miljöpolitik, men också för allmänheten.¹⁸

Behovet av ett harmoniserat dataunderlag över skyddade områden i Europa väcktes i början av 1990-talet och den första versionen av databasen CDDA skapades år 1995 från datauttag från The UN Environment Programme World Conservation Monitoring Centre (UNEP-WCMC) och Europeiska rådet. CDDA skulle omfatta skyddade områden över hela Europa och upprätthållas och förvaltas av EEA. Sedan ett antal år har UNEP-WCMC skapat en IT-infrastruktur och global databas över skyddade områden i enlighet med IUCN:s definition, WDPA. EEA har idag enbart ansvar för att samla rapporteringar från länder som är partners i The European Environment Information and Observation Network (Eionet)¹⁹ och för att rapportera vidare nationella skyddsformer till internationell nivå. För att återspegla ändringen bytte databasen namn till *Nationally designated areas inventory* men akronymen CDDA har behållits eftersom den har blivit synonym med EEA:s databas.

En central utgångspunkt för rapporteringen till CDDA är att den endast avser skyddade områden under nationella bevarandeinstrument och OECM. Skyddade områden som uppfyller IUCN:s definition rapporteras till WDPA och bör ges en IUCN-kategori. Det är denna rapportering detta regeringsuppdrag behandlar. Områden som rapporteras till CDDA som har andra primära syften än naturvård (OECM:s) rapporteras till World Database of other effective area-based conservation measures (WD-OECM).

Utöver CDDA-rapporteringen rapporterar Naturvårdsverket även Natura 2000-områden enligt art- och habitatdirektivet till EEA. Dessa rapporteras av EEA vidare till WDPA utan IUCN-kategori.

En mer detaljerad genomgång av datakrav på rapporteringen till CDDA finns i bilaga 1.

3.4.3 Internationell rapportering

Data som rapporterats till WDPA, utgör underlag i arbetet med bland annat CBD och FN:s globala mål samt för olika FN-organ, däribland Food and Agricultural Organization of the United Nations (FAO) och FN:s miljöprogram (UNEP). Dessa data är också underlag för det webbaserade kartverktyget Protectedplanet.net där mer specifik information om olika skyddade områden tillgängliggörs.

Naturvårdsverket rapporterar också internationellt skyddade områden direkt enligt internationella konventioner, såsom Ramsar (våtmarkskonventionen), Helcom (Helsingforskonventionen) och Oskar (Oslo-Pariskonventionen). Denna information hämtar WDPA direkt från konventionernas sekretariat och databaser.

¹⁸ <https://www.eea.europa.eu/sv/about-us/who>

¹⁹ 38 medlems- och samarbetsländer i Europa <https://www.eionet.europa.eu/>

3.5 Tidigare genomgångar av skyddade områden utifrån rapporteringen i Sverige

I Sverige har IUCN:s indelningssystem och kategorier för skyddade områden bedömts vara relevanta och tillämpbara för nationalparker, naturreservat, naturvårdsområden och större biotopskyddsområden. Djurskyddsområden, mindre biotopskyddsområden och naturminnen har inte klassats. Naturvårdsverket gjorde 2002 en sammanställning av skyddade områden med tillämpning av IUCN:s skyddskategorier.²⁰ Sammanställningen baserades på en områdesvis analys av skyddade områden. I samband med att Naturvårdsverket utvecklade digitala handläggarstöd för områdesskydd infördes en rutin för länsstyrelserna att ange förslag till kategori i beredningsunderlagen för nya beslut om naturreservat. Någon ny motsvarande sammanställning har inte gjorts sedan 2002.

Mot bakgrund av att naturreservat utgjort den dominerade tillkommande arealen efter 2002 gjorde Naturvårdsverket dock en samlad genomgång 2014 av naturreservat som tillkommit under perioden 2003–2013. Syftet var att kvalitetssäkra gjorda klassningar av naturreservat och komplettera med kategorier för oklassade naturreservat. Ytterligare en komplettering av oklassade områden gjordes 2020. I samband med det arbetet noterade Naturvårdsverket följande behov och brister i underlag och rapportering:

- Det finns en eftersläpning i registreringen av IUCN-kategorier, vilket innebär att områden kan vara oklassade under lång tid.
- Länsstyrelsens förslag till klassning har förbättrats, men behöver fortsatt kvalitetssäkras av Naturvårdsverket.
- Vissa områdestyper, däribland biotopskyddsområden, behöver en samlad genomgång och uppdatering.
- Det finns ett utbildningsbehov hos länsstyrelserna och Skogsstyrelsen för att de ska kunna ge relevanta förslag på klassning av områden. Vägledning om IUCN-kategorisering i handläggarverktyget DOS efterfrågas av länsstyrelserna.
- Naturvårdsavtal bör undersökas och övervägas närmare i sammanhanget.
- Det finns behov av fördjupad samverkan med Havs- och vattenmyndigheten kring uttolkningen av IUCN:s marina vägledning och klassning av marina naturreservat.

---

²⁰ Naturvårdsverket (2002).

4 Översikt gällande ländernas rapportering till EEA

I regeringsuppdraget ingår att göra en jämförelse mellan Sveriges, Finlands, Estlands, Storbritanniens, Tysklands och Österrikes rapporteringar av skyddade områden till EEA. I det här avsnittet redovisas översiktligt ländernas rapporteringar till EEA och en kortfattad beskrivning görs av ländernas förutsättningar gällande befolkning och markanvändning. Alla siffror baseras på ländernas rapportering till CDDA den 31 mars 2020 (version 18 av CDDA-databasen). Det omfattar skyddade områden till och med 2019 (se bilaga 5). I bilaga 4 finns en fördjupad genomgång av hur rapporteringen organiseras i respektive land och hur IUCN:s vägledning tillämpas, liksom innebörden av de bevarandeinstrument som rapporteras till EEA.

Redovisningen fokuserar på rapporterade områden med en IUCN-kategori. I rapporteringen från alla länder utom Österrike ingår även områden med kategori *not Applicable, not Assigned* eller *not Reported*. I instruktionen till rapporteringen från EEA är dessa kategorier definierade, men tillämpningen av dem varierar mellan länderna och det är otydligt om de används stringent även inom respektive lands rapportering. Eftersom de också omfattar en mycket liten del av ländernas rapporterade landareal (mindre än 1 % för alla utom Storbritannien, där de omfattar 2,7 % av den rapporterade landarealen) har vi valt att inte ta med dessa i jämförelsen.

Alla arealer avser landareal netto. Landarealen omfattar land och sötvatten, men inte marina arealer inom områdena. Med nettoareal avses att vi enbart redovisar en landyta inom skyddade områden som skyddad i en IUCN-kategori. Till exempel: om en landyta omfattas av två skyddade områden som överlappar varandra och kategoriserats enligt IUCN som Ib respektive V redovisas enbart arealen inom kategori Ib. I bilaga 5 redovisar vi hur vi har sammanställt statistik för jämförelsen.

4.1 Översikt för Sverige

Sveriges rapportering till CDDA omfattar totalt 16 063 områden inom sex nationella bevarandeinstrument:

- Nationalpark, 30 stycken (IUCN-kategorier: Ia, II, III, IV)
- Naturreservat 5 122 stycken (IUCN-kategorier: Ia, Ib, III, IV, V, *not Applicable*)
- Naturvårdsområden 131 stycken²¹ (IUCN-kategorier: Ia, III, IV, V, *not Assigned, not Applicable*)
- Biotopskyddsområden beslutade av Skogsstyrelsen, 8 333 stycken (IUCN-kategorier: Ia, *not Applicable*)

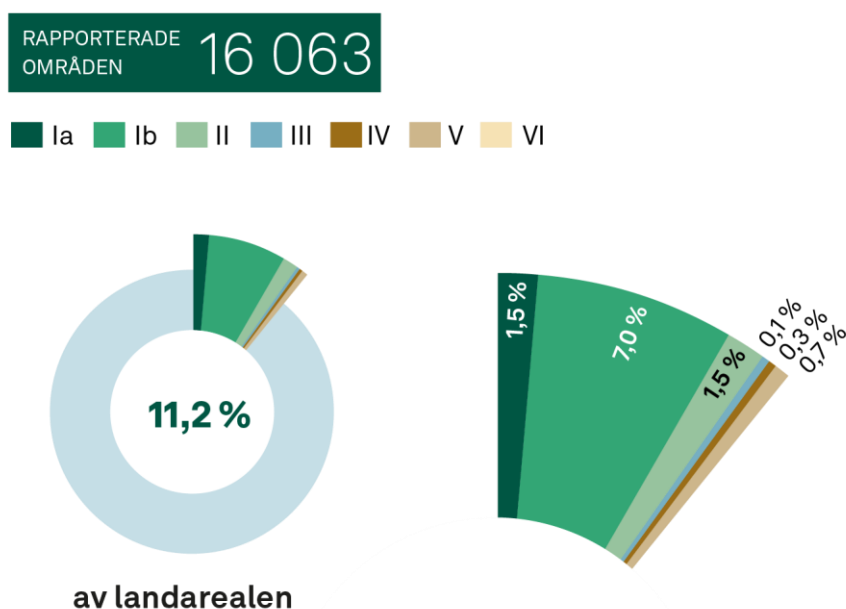
²¹ Rapportering av Designation type *Nature conservation area* inbegriper både naturvårdsområden och kulturresevat.

- Biotopskyddsområden beslutade av länsstyrelser och kommuner, 118 stycken (IUCN-kategori: *not Assigned*)
- Djur- och växtskyddsområden, 969 stycken (IUCN-kategori: *not Assigned*)
- Naturminne, 1 360 stycken (IUCN-kategori: *not Assigned*)

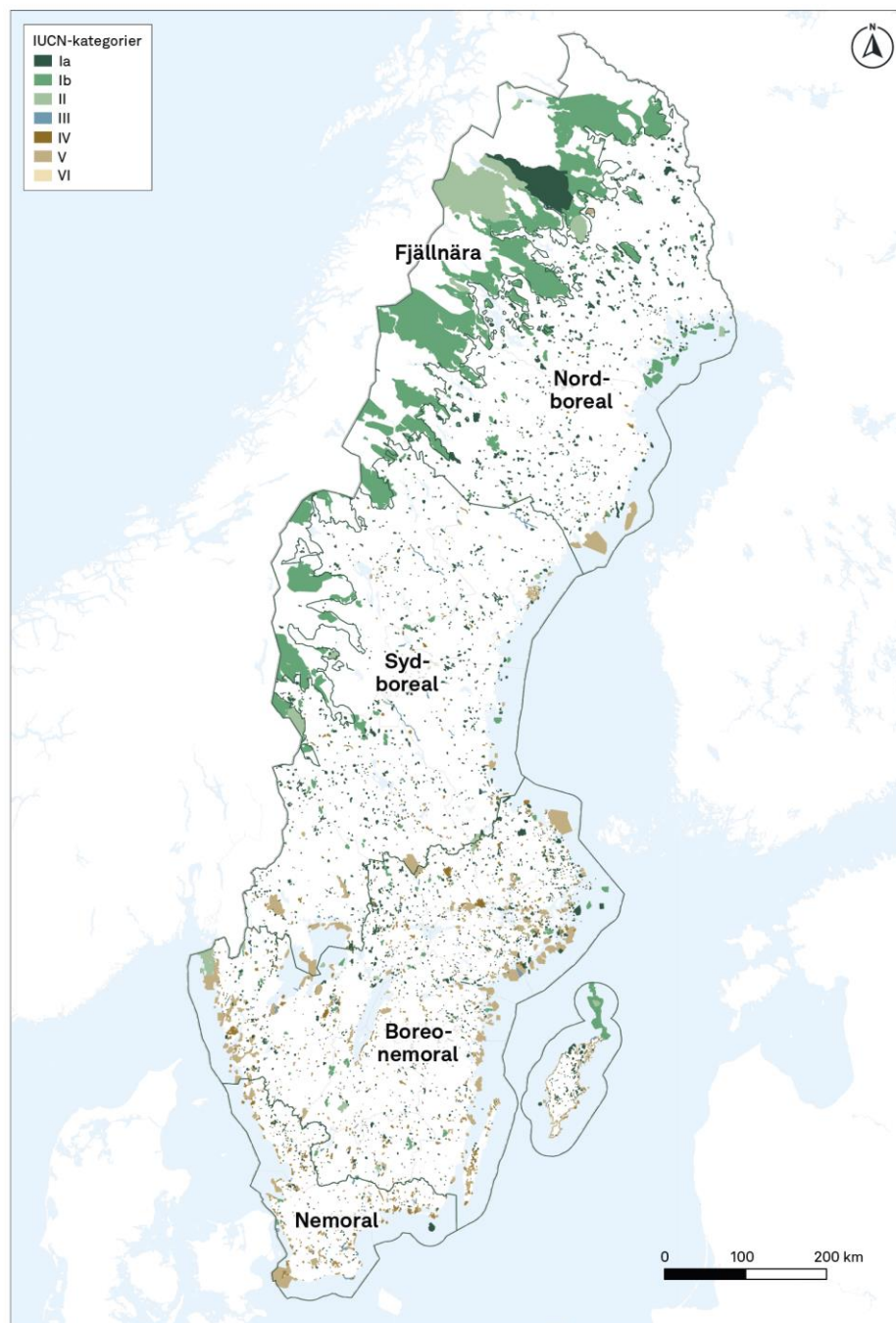
Av de sex bevarandeinstrument som rapporteras till CDDA anges inte IUCN-kategori för områden inom följande bevarandeinstrument: biotopskyddsområden beslutade av länsstyrelse eller kommun, djur- och växtskyddsområden eller naturminnen. Det kan också förekomma områden inom de övriga bevarandeinstrumenten där kategori inte har angetts på grund av att kategoriseringen antingen inte bedömts tillämpbar eller inte har bestämts (se bilaga 4).

Av totalt 16 063 områden har 6 043 en IUCN-kategori. De rapporterade områdena som har en IUCN-kategori omfattar 11 % av landarealen netto. Med landareal avses både land och sötvatten. De rapporterade områdena utan IUCN-kategori omfattar 0,4 % av Sveriges landareal.

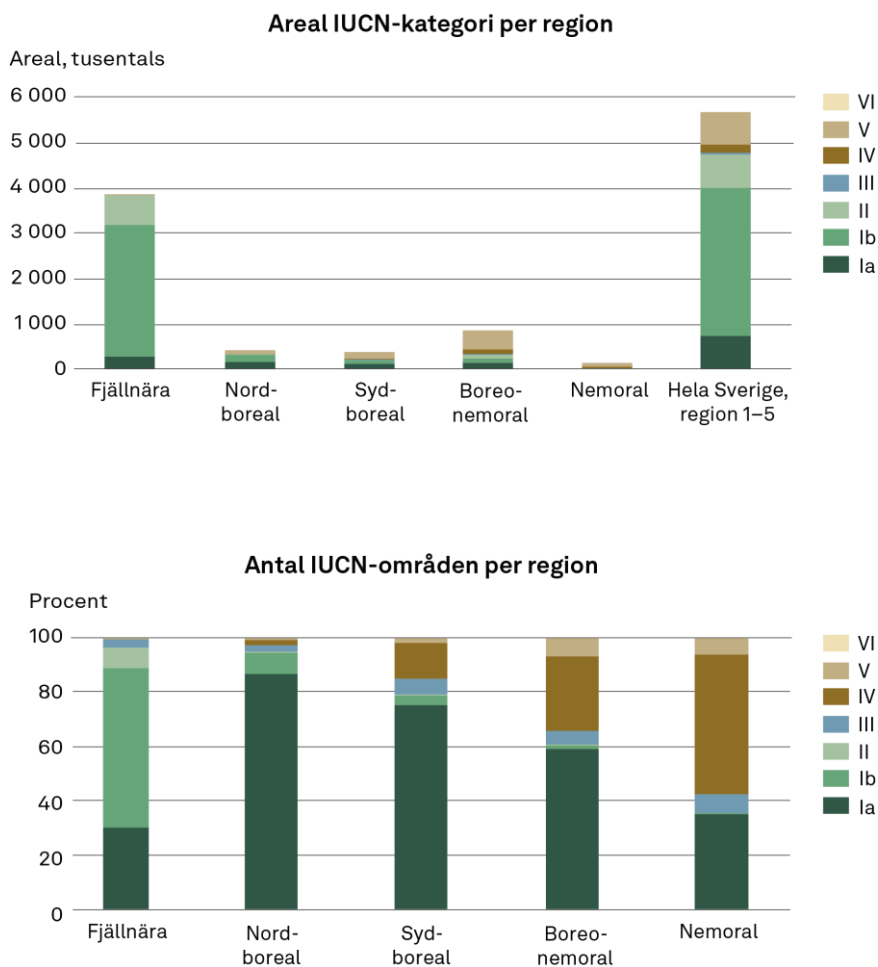
Sveriges landareal omfattar 45 miljoner hektar vilket gör det till det största landet i jämförelsen. Sverige är relativt glesbefolkat (25 personer per kvadratkilometer) vilket är jämförbart med Estlands och Finlands befolkningstäthet. Skogen dominerar och utgör 66 % av Sveriges landareal, 8 % av skogen ligger inom områden med IUCN-kategori. Störst andel skydd har öppen mark och gräs- och buskmarker. Majoriteten av den rapporterade landarealen, 62 % återfinns inom områden klassade i kategori Ib (vildmarksområde). Den skyddade arealen och de största områdena återfinns i nordväst i den fjällnära regionen samt nord- och sydboreal region.

Figur 2. Andel av landarealen som omfattas av nationellt skyddade områden per IUCN-kategori och totalt.

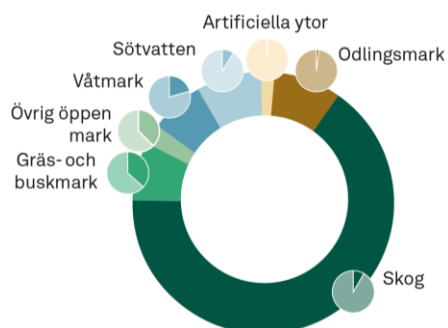

Figur 3. Nationellt skyddade områden i Sveriges rapportering till EEA per IUCN-kategori och region (Skogsvårdsorganisationens Utvärdering av Skogspolitiken' (SUS) 2001, SCB).

Figur 4. Fördelning av areal och antal områden per IUCN-kategori och region. Antalet och arealen inom objekt inom kategori Ia-II, med en låg grad av mänsklig påverkan, ökar norrut och mot fjällen. I södra Sverige och mot kusterna är en högre andel av areal och antal objekt inom kategorier med aktiv skötsel, och värden kopplade till rekreation och traditionellt brukande.

Total landareal och andel skydd

Befolkning per kvadratkilometer

Figur 5. Hela Sveriges landareal fördelat på markslag (större cirkel) och skyddad andel per markslag (mindre cirklar). Med skydd avses nationellt skyddade områden som ingår i rapporteringen med IUCN-kategori. Till höger befolkningstäthet som anger antal invånare per kvadratkilometer.

4.2 Översikt för Finland

Finlands rapportering till CDDA omfattar totalt 14 268 områden inom 13 nationella bevarandeinstrument:

- Naturresept, 19 stycken (IUCN-kategorier: Ia, IV)
- Nationalpark, 40 stycken (IUCN-kategorier: Ib, II)
- Naturskyddsområde på statens mark, 420 stycken (IUCN-kategorier: Ia, Ib, III, IV, V)
- Mindre naturskyddsområde på statens mark, 24 stycken (IUCN-kategori: IV)²²
- Skyddsområde för gamla skogar, 77 stycken (IUCN-kategori: IV)
- Lundsskyddsområde, 46 stycken (IUCN-kategorier: Ib, IV)
- Myrskyddsområde, 166 stycken (IUCN-kategorier: Ib, IV)²³
- Naturskyddsområde på privat mark, 11 818 stycken (IUCN-kategorier: Ia, Ib, II, III, IV, V, *not Assigned*)
- Ödemarksområde, 12 stycken (IUCN-kategori: Ib)
- Sältskyddsområde, 7 stycken (IUCN-kategori: IV)
- Tidsbegränsat naturvårdsavtal, 182 stycken (IUCN-kategori: *not Assigned*)
- Artskyddsområden, 268 stycken (IUCN-kategori: *not Assigned*)
- Biotopskyddsområden, 1 189 stycken (IUCN-kategori: *not Assigned*)

Av de 13 bevarandeinstrument som rapporteras till CDDA anges inte IUCN-kategori för områden inom följande bevarandeinstrument: tidsbegränsade naturvårdsavtal, artskyddsområden och biotopskyddsområden. Inom de övriga bevarandeinstrumenten kan det också förekomma områden där kategori inte har angetts på grund av att kategoriseringen inte bedömts tillämpbar eller inte har bestämts (se bilaga 4).

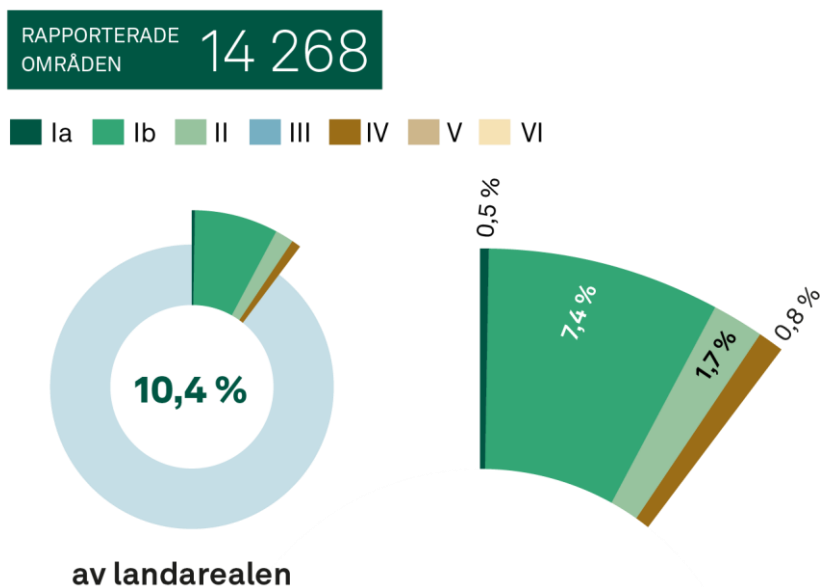
Av totalt 14 268 områden har 12 178 områden en IUCN-kategori. De rapporterade områdena som har en IUCN-kategori omfattar 10 % av landarealen netto. Med landareal avses både land och sötvatten. De rapporterade områdena utan IUCN-kategori omfattar 0,3 % av Finlands landareal.

Finlands landareal omfattar 34 miljoner hektar vilket gör det till det tredje största landet i jämförelsen, men det är bara något mindre än Tyskland, som är näst största land. Det är det mest glesbefolkade landet i jämförelsen, med 18 personer per kvadratkilometer. Skogen dominerar och utgör 72 % av Finlands landareal, 7 % av skogen ligger inom områden med IUCN-kategori. Störst andel skydd har öppen mark samt gräs- och buskmarker. Majoriteten av den rapporterade landarealen, 72 % återfinns inom områden klassade i kategori Ib (vildmarksområde). Den största

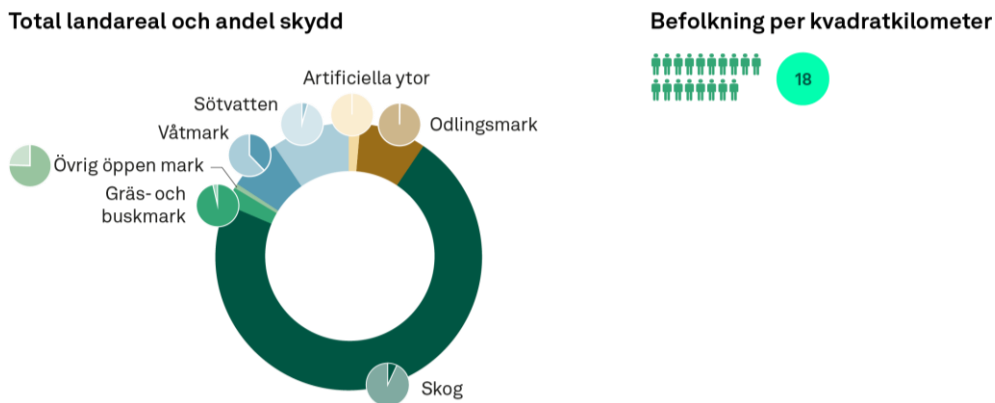
²² Naturskyddsområden som är mindre än 1 000 hektar och beslutas av miljöministeriet.

²³ Bevarandeinstrumenten skyddsområde för gamla skogar, lundsskyddsområde och myrskyddsområde beskrivs under rubriken Naturskyddsområde på statens mark i bilaga 4 eftersom samtliga regleras i 17 § finländska naturvårdslagen.

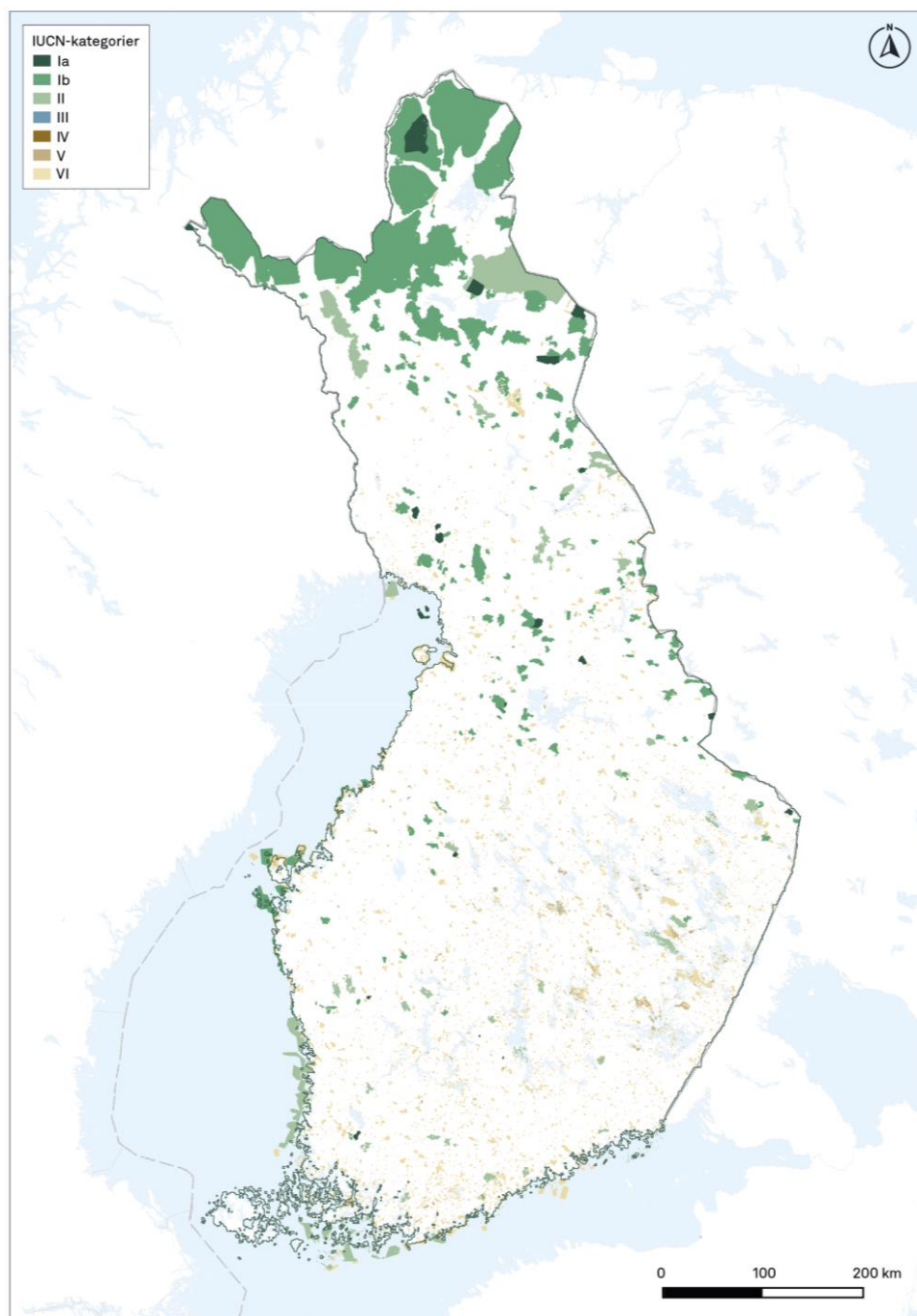
delen av den skyddad landarealen och de största områdena återfinns i nordligaste Finland.

Figur 6. Andel av landarealen som omfattas av nationellt skyddade områden per IUCN-kategori och totalt.

Figur 7. Hela Finlands landareal (större cirkel) fördelat på markslag och skyddad andel per markslag (mindre cirklar). Med skydd avses nationellt skyddade områden som ingår i rapporteringen med IUCN-kategori. Till höger befolkningstäthet som anger antal invånare per kvadratkilometer.

Figur 8. Nationellt skyddade områden i Finlands rapportering till EEA per IUCN-kategori.

4.3 Översikt för Estland

Estlands rapportering till CDDA omfattar totalt 18 176 områden inom 23 nationella bevarandeinstrument:

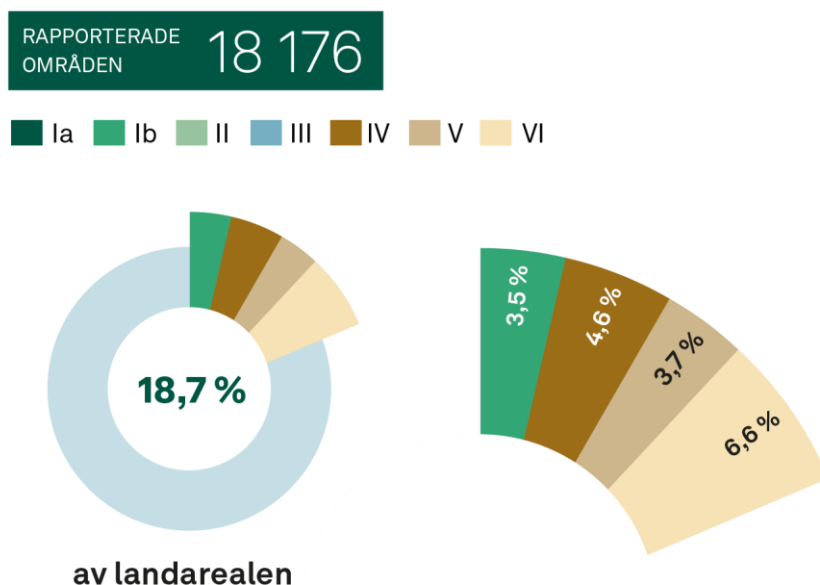
- Nationalpark, 6 stycken (IUCN-kategori: *not Applicable*)
  - Strikt skyddad zon inom nationalpark, 17 stycken (IUCN-kategori: Ia)
  - Vildmarkszon inom nationalpark, 61 stycken (IUCN-kategori: Ib)
  - Bevarandezon inom nationalpark, 91 stycken (IUCN-kategorier: IV, V)
  - Zon med begränsad skötsel inom nationalpark, 29 stycken (IUCN-kategori: VI)
- Naturreservat, 231 stycken (IUCN-kategori: *not Applicable*)
  - Strikt skyddad zon inom naturreservat, 12 stycken (IUCN-kategori: Ia)
  - Vildmarkszon inom naturreservat 193 stycken (IUCN-kategorier: Ib, IV)
  - Bevarandezon inom naturreservat, 442 stycken (IUCN-kategorier: Ib, IV, V)
  - Zon med begränsad skötsel inom naturreservat, 195 stycken (IUCN-kategorier: V, VI)
- Landskapsskyddsområde 154 stycken (IUCN-kategori: *not Applicable*)
  - Vildmarkszon inom landskapsskyddsområde, 80 stycken (IUCN-kategorier: Ib, IV, V)
  - Bevarandezon inom nationalpark, 235 stycken (IUCN-kategorier: Ib, IV, V)
  - Zon med begränsad skötsel inom nationalpark 605 stycken (IUCN-kategorier: V, VI)
- Artskyddsområde, 1 553 stycken (IUCN-kategorier: Ib, *not Applicable*)
  - Bevarandezon inom artskyddsområde, 1 524 stycken (IUCN-kategorier: Ib, IV)
  - Zon med begränsad skötsel inom artskyddsområde, 328 stycken (IUCN-kategori: VI)
- Begränsat bevarandeområde, 319 stycken (IUCN-kategori: VI)
- Skyddade naturmonument, 1 052 stycken (IUCN-kategori: III)
- Naturobjekt utpekade på lokal nivå, 23 stycken (IUCN-kategori: *not Applicable*)
  - Zon med begränsad skötsel inom lokalt naturobjekt 25 stycken (IUCN-kategori: V)
- Skyddat område enligt äldre lagstiftning 172 stycken (IUCN-kategorier: V, *not Applicable*)
- Nyckelbiotoper i skog 10 829 stycken (IUCN-kategori: *not Applicable*)

Estlands lagstiftning innebär att större sammanhängande områden skyddas och olika zoner inom dessa vilket medför att områden inom flera bevarandeinstrument inte kategoriseras enligt IUCN som helhet utan det är delområden, eller zoner inom

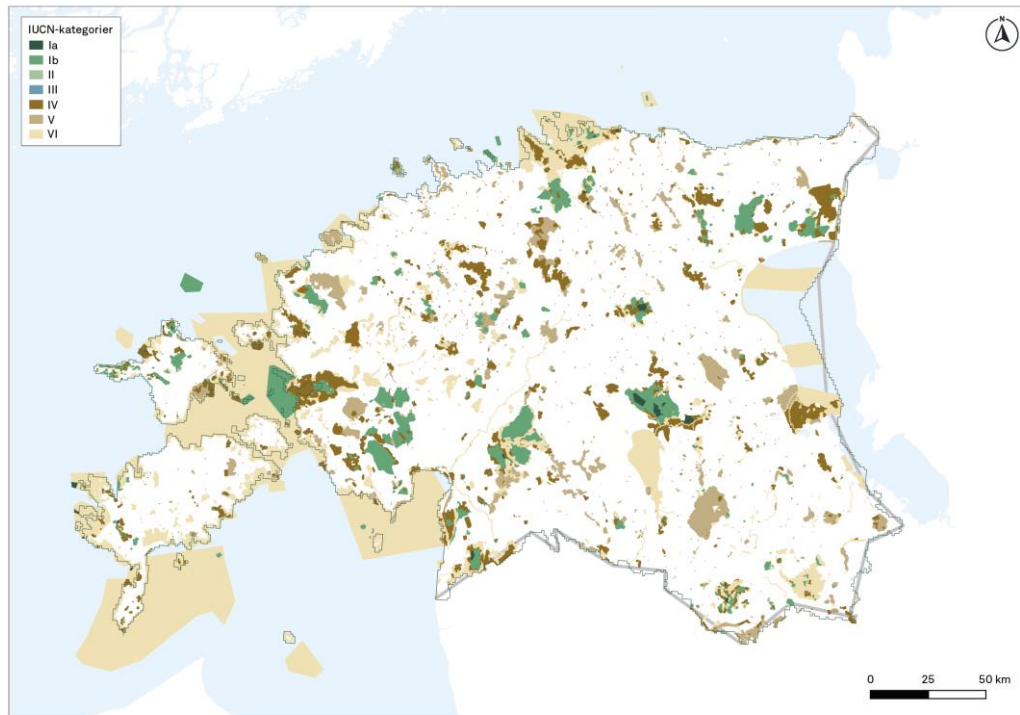
dessa som ges en kategori. Av de 23 bevarandeinstrument som rapporteras till CDDA anges inte IUCN-kategori för områden inom följande bevarandeinstrument: nationalpark, naturreservat, landskapsskyddsområde och naturobjekt utpekade på lokal nivå. IUCN-kategori anges för zoner inom dessa områden. Inom de övriga bevarandeinstrumenten kan det också förekomma områden där kategori inte har angetts på grund av att kategoriseringen inte bedömts tillämpbar eller inte har bestämts (se bilaga 4).

Av totalt 18 176 områden har 5 374 områden en IUCN-kategori. De rapporterade områdena som har en IUCN-kategori omfattar 19 % av landarealen netto. Med landareal avses både land och sötvatten. De rapporterade områdena utan IUCN-kategori omfattar 0,4 % av Estlands landareal.

Estlands landareal omfattar 4,5 miljoner hektar vilket gör det till det minsta landet i jämförelsen. Det är i likhet med Sverige och Finland relativt glesbefolkat, med 31 personer per kvadratkilometer. Skogen dominerar och utgör 56 % av Estlands landareal, 15 % av skogen ligger inom områden med IUCN-kategori. Störst andel skydd har våtmarker och öppen mark. Majoriteten, 60 % av den rapporterade landarealen, återfinns inom områden klassade i kategori VI (35 %, naturresursområde) och IV (25 %, habitat/artskyddsområde), resterande 40 % fördelas jämnt mellan V (19 % landskap) och Ib (18 % vildmarksområde). Den skyddade arealen är relativt jämnt fördelad över landet.

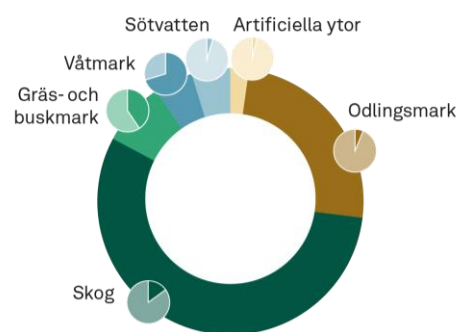

Figur 9. Andel av landarealen som omfattas av nationellt skyddade områden per IUCN-kategori och totalt.

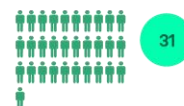

Figur 10. Nationellt skyddade områden i Estlands rapportering till EEA per IUCN-kategori.

Total landareal och andel skydd

Befolkning per kvadratkilometer

Figur 11. Hela Estlands landareal fördelat på markslag (större cirkel) och skyddad andel per markslag (mindre cirklar). Med skydd avses nationellt skyddade områden som ingår i rapporteringen med IUCN-kategori. Till höger befolkningstäthet som anger antal invånare per kvadratkilometer.

4.4 Översikt för Storbritannien

Storbritanniens²⁴ rapportering till CDDA omfattar totalt 9 368 områden inom 12 nationella bevarandeinstrument:

- Naturresevat, 360 stycken (IUCN-kategorier: II, III, IV, *not Applicable*)
- Lokalt naturresevat, 1 809 stycken (IUCN-kategorier: IV, *not Reported*)
- Områden med särskilt vetenskapligt intresse, 7 016 stycken (IUCN-kategorier: III, IV)
- Marint naturresevat, 31 stycken (IUCN-kategorier: IV, *not Reported*)
- Område med enastående vacker natur, 47 stycken (IUCN-kategori: V)
- Nationalpark, 15 stycken (IUCN-kategori: V)
- Skyddsvärd kuststräcka, 46 stycken (IUCN-kategorier: V, *not Assigned*)
- Regional park, 3 stycken (IUCN-kategori: *not Applicable*)
- Nationellt naturskönt område, 40 stycken (IUCN-kategori: *not Applicable*)
- Frivilligt resevat, 1 stycken (IUCN-kategori: *not Reported*)

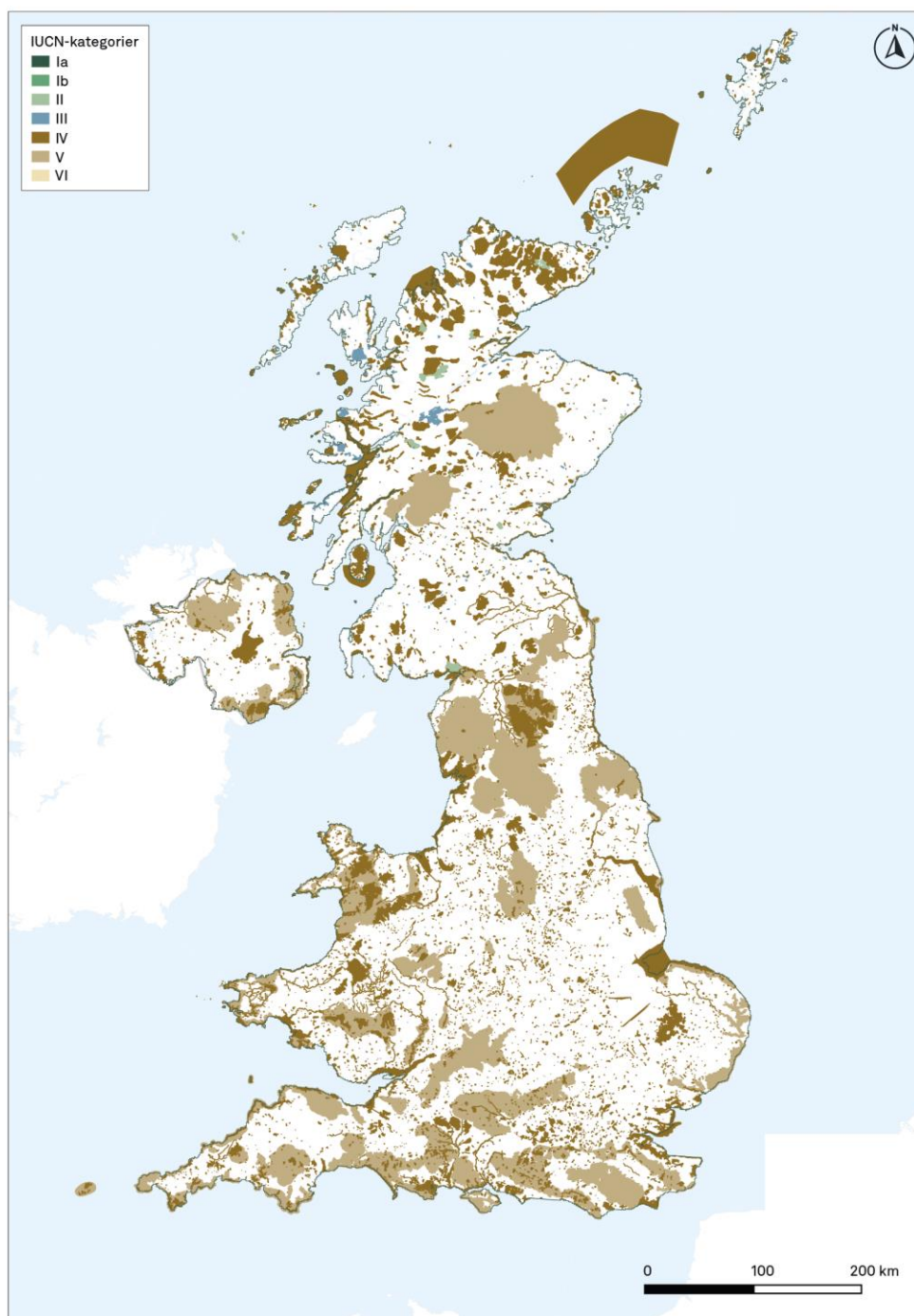
Av de 12 bevarandeinstrument som rapporteras till CDDA anges inte IUCN-kategori för områden inom följande bevarandeinstrument: *regional park*, *national scenic areas* och *voluntary reserve*. Inom de övriga bevarandeinstrumenten kan det också förekomma områden där kategori inte har angetts för att kategoriseringen inte bedömts tillämplig eller inte har bestämts (se bilaga 4).

Av totalt 9 368 områden har 9 118 områden en IUCN-kategori. De rapporterade områdena som har en IUCN-kategori omfattar 25 % av landarealen netto. Med landareal avses både land och sötvatten. De rapporterade områdena utan IUCN-kategori omfattar 3 % av Storbritanniens landareal.

Storbritanniens landareal omfattar 24 miljoner hektar, vilket är i mitten av och medelvärdet för ländernas landarealer i jämförelsen. Det är det mest tätbefolkade landet i jämförelsen, med 275 personer per kvadratkilometer. I Storbritannien dominerar gräs- och buskmarker och odlingsmark. Gräs- och buskmarker utgör 41 % av Storbritanniens landareal, 16 % av gräs- och buskmarkerna ligger inom områden med IUCN-kategori. Störst andel skydd har öppen mark (53 %) och sötvatten (51 %). Majoriteten av den rapporterade landarealen, 61 %, återfinns inom områden klassade i kategori V (landskap). De skyddade områdena som rapporteras är relativt jämnt fördelade över landet och relativt många är stora.

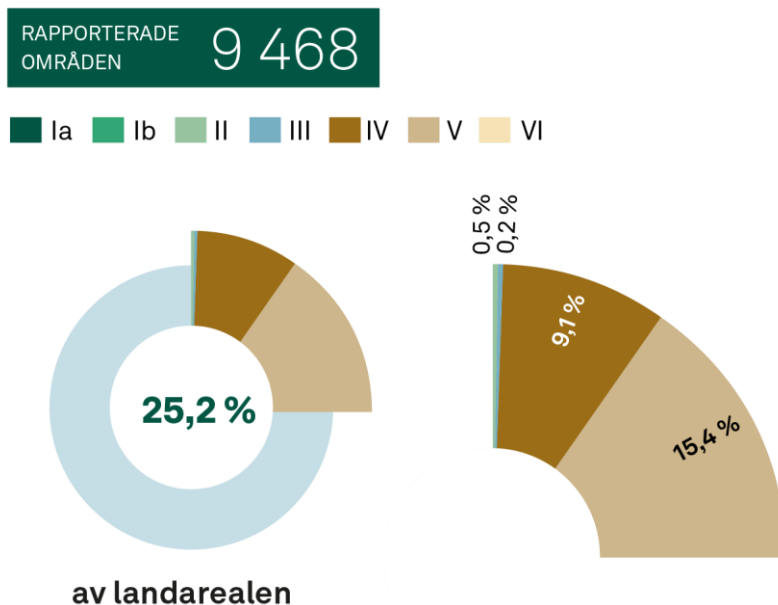
---

²⁴ Med Storbritannien avses i denna rapport Storbritannien och Nordirland.

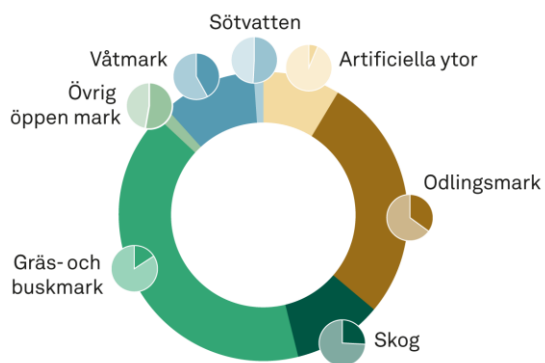
Figur 12. Nationellt skyddade områden i Storbritanniens rapportering till EEA per IUCN-kategori.

Figur 13. Andel av landarealen som omfattas av nationellt skyddade områden per IUCN-kategori och totalt.

Total landareal och andel skydd

Befolkning per kvadratkilometer

Figur 14. Hela Storbritanniens landareal (större cirkel) fördelat på markslag och den skyddade andelen per markslag (mindre cirklar). Med skydd avses nationellt skyddade områden som ingår i rapporteringen med IUCN-kategori. Till höger befolkningstäthet som anger antal invånare per kvadratkilometer.

4.5 Översikt för Tyskland

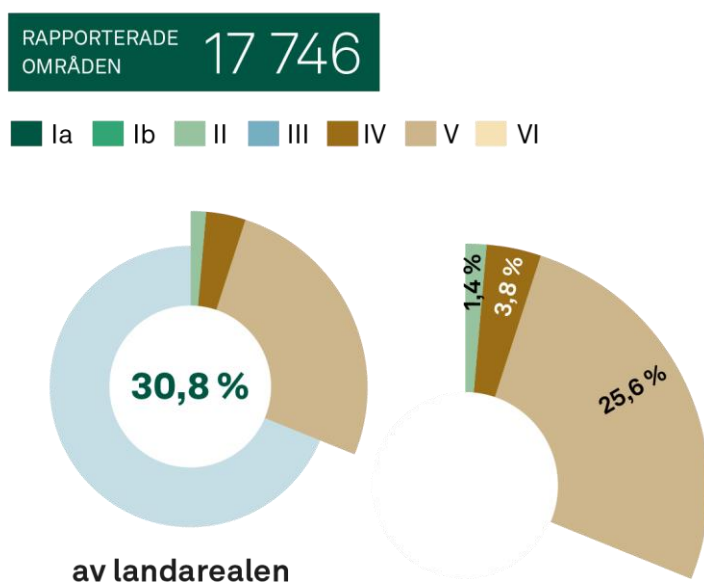
Tysklands rapportering till CDDA omfattar totalt 17 746 områden inom 4 nationella bevarandeinstrument:

- Nationalpark, 16 stycken (IUCN-kategori: II)
- Naturreservat, 8 846 stycken (IUCN-kategorier: IV, V, *not Assigned*)
- Landskapsskyddsområde 8 880 stycken (IUCN-kategori: V)
- Naturmonument, 4 stycken (IUCN-kategorier: III, *not Reported*)

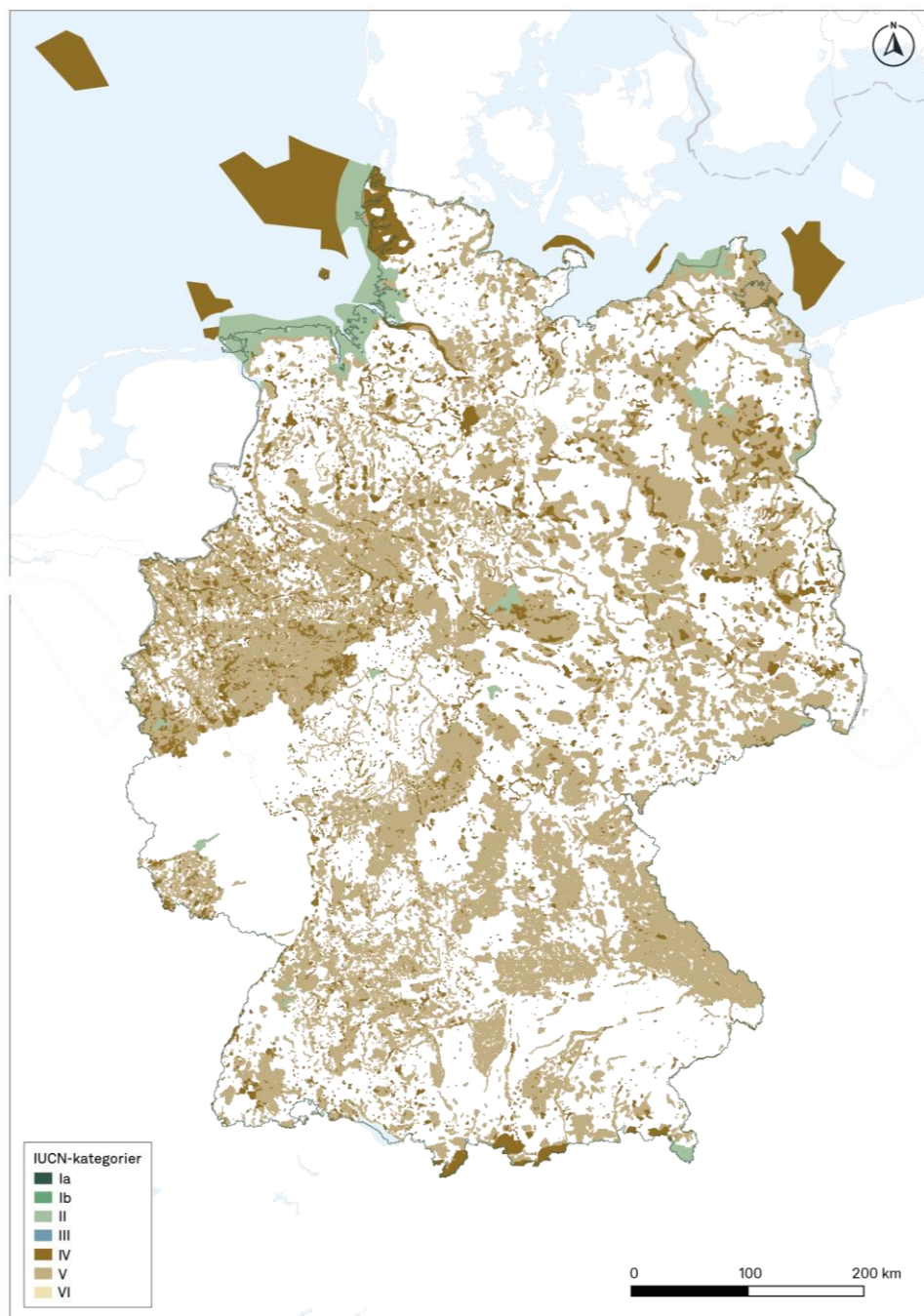
Alla de 4 bevarandeinstrument som rapporteras till CDDA har IUCN-kategori. Inom dessa förekommer områden där kategori inte har angetts på grund av att kategoriseringen inte bedömts tillämpbar eller inte har bestämts (se bilaga 4).

Av totalt 17 746 områden har 17 118 områden en IUCN-kategori. De rapporterade områdena som har en IUCN-kategori omfattar 32 % av landarealen netto. Med landareal avses både land och sötvatten. De rapporterade områdena utan IUCN-kategori omfattar 2 % av Tysklands landareal.

Tysklands landareal omfattar 36 miljoner hektar vilket är den näst största arealen efter Sverige i jämförelsen. Det är också det näst mest tätbefolkade landet i jämförelsen efter Storbritannien, med 237 personer per kvadratkilometer. I Tyskland dominerar odlingsmark och skog. Odlingsmarken utgör 39 % av Tysklands landareal, 36 % av odlingsmarken ligger inom områden med IUCN-kategori. Skogen utgör 31 % av landarealen och 49 % ligger inom områden med IUCN-kategori. Störst andel skydd har våtmarker och öppen mark. Majoriteten, 83 %, av den rapporterade landarealen återfinns inom områden klassade i kategori V (landskap). De skyddade områdena som rapporteras är relativt jämnt fördelade över landet och relativt de andra länderna är många av dem stora.

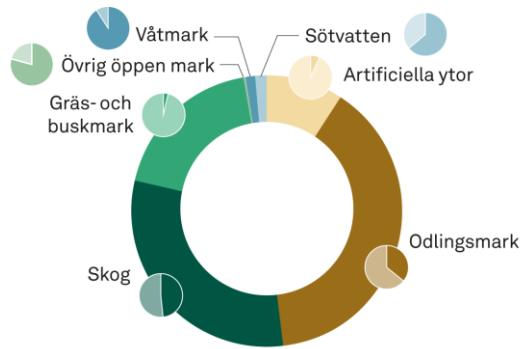

Figur 15. Andel av landarealen som omfattas av nationellt skyddade områden per IUCN-kategori och totalt.

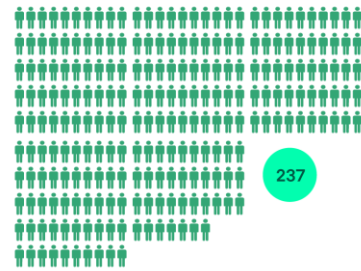

Figur 16. Nationellt skyddade områden i Tysklands rapportering till EEA per IUCN-kategori.

Total landareal och andel skydd

Befolkning per kvadratkilometer

Figur 17. Hela Tysklands landareal fördelat på markslag (större cirkel) och skyddad andel per markslag (mindre cirkel). Med skydd avses nationellt skyddade områden som ingår i rapporteringen med IUCN-kategori. Till höger befolkningstäthet som anger antal invånare per kvadratkilometer.

4.6 Översikt för Österrike

Österrikes rapportering till CDDA omfattar totalt 1 222 områden inom 16 nationella bevarandeinstrument:

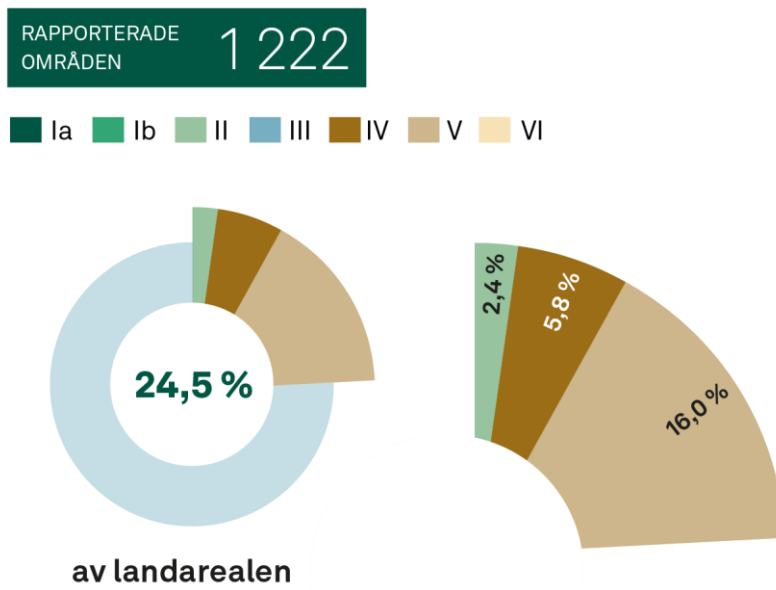
- Nationalpark, 26 stycken (IUCN-kategorier: II, V)
- Naturpark, 49 stycken (IUCN-kategorier: IV, V)
- Naturresevat, 477 stycken (IUCN-kategorier: Ib, III, IV)
- Landskapsskyddsområde, 270 stycken (IUCN-kategorier: IV, V)
- Viltskyddsområde, 9 stycken (IUCN-kategori: IV)
- Skyddad landskapsdel, 327 stycken (IUCN-kategorier: Ia, III, IV, V)
- Biosfärpark, 11 stycken (IUCN-kategorier: II, V, VI)
- Särskilt bevarandeområde, 8 stycken (IUCN-kategorier: Ia, Ib)
- Skyddad biotop, 3 stycken (IUCN-kategori: III)
- Skyddat naturobjekt av lokal betydelse, 18 stycken (IUCN-kategori: III)
- Biotopskyddsområde, 2 stycken (IUCN-kategori: IV)
- Växtskyddsområde, 5 stycken (IUCN-kategorier: IV, V)
- Landskap- och naturskyddsområde, 4 stycken (IUCN-kategori: IV)
- Ekologiskt utvecklingsområde, 3 stycken (IUCN-kategori: IV)
- Lokalt skyddat område, 9 stycken (IUCN-kategori: III)
- Ex-lege landskapsskyddsområde, 1 stycken (IUCN-kategori: V)

Alla områden inom de 16 bevarandeinstrument som rapporteras till CDDA har en IUCN-kategori (se bilaga 4). De rapporterade områdena omfattar 24 % av landarealen netto. Med landareal avses både land och sötvatten.

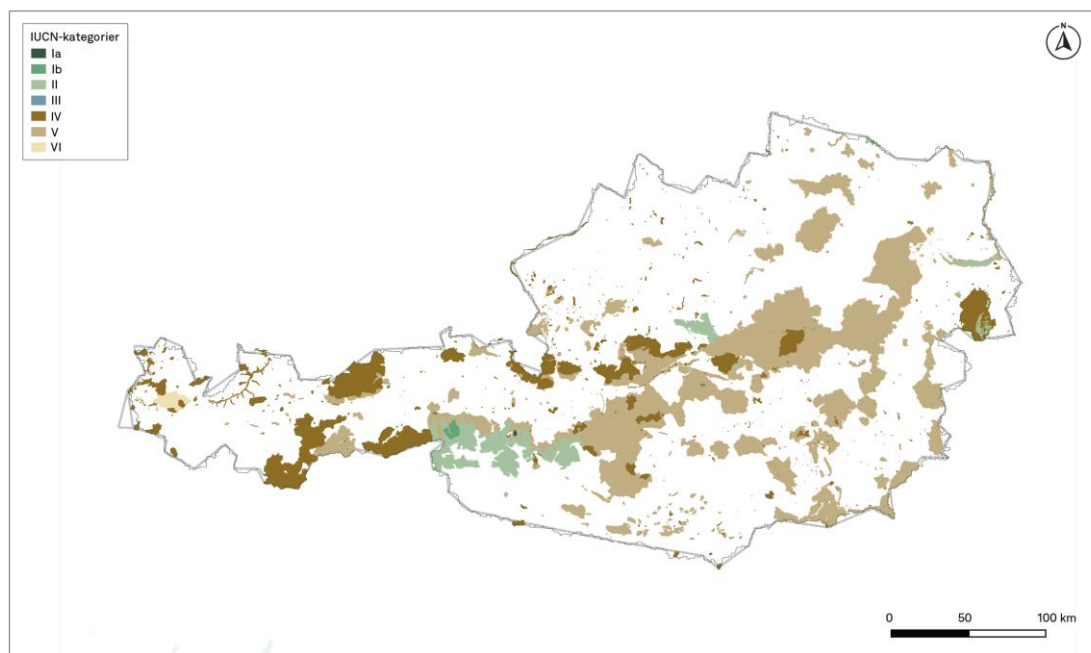
Österrikes landareal omfattar 8,4 miljoner hektar vilket är näst minst av ländernas landareal i jämförelsen. Det är det tredje mest tätbefolkade landet i jämförelsen (107 personer per kvadratkilometer). Skogen dominerar och utgör 44 % av Österrikes landareal, 26 % av skogen ligger inom områden med IUCN-kategori. Störst andel skydd har våtmarker och öppen mark. Majoriteten av den rapporterade landarealen, 65 % återfinns inom områden klassade i kategori V (landskap). Den största arealen som rapporterats ligger inom bergsmassiven centralt i landet och är relativt jämnt fördelade över landet. Totalt 52 % alla rapporterade områden är belägna ovanför trädgränsen enligt uppgift från Österrike i konsultationen.²⁵

---

²⁵ Banko, G., (2021).

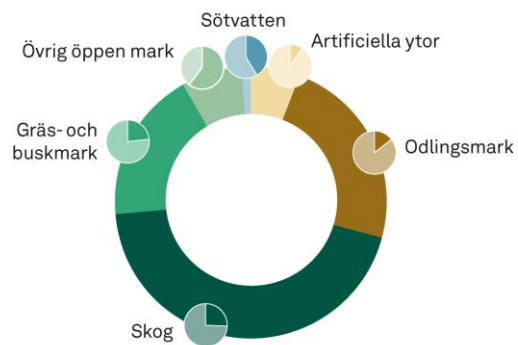

Figur 18. Andel av landarealen som omfattas av nationellt skyddade områden per IUCN-kategori och totalt.

Figur 19. Nationellt skyddade områden i Österrikes rapportering till EEA per IUCN-kategori.

Total landareal och andel skydd

Befolkning per kvadratkilometer

Figur 20. Hela Österrikes landareal fördelat på markslag (större cirkel) och skyddad andel per markslag (mindre cirklar). Med skydd avses nationellt skyddade områden som ingår i rapporteringen med IUCN-kategori. Till höger befolkningstäthet som anger antal invånare per kvadratkilometer.

5 Landjämförelse

I det här avsnittet jämförs ländernas rapportering med utgångspunkt i genomgången i avsnitt 4 och bilaga 4.

5.1 Vilka slags bevarandeinstrument rapporteras?

BEVARANDEINSTRUMENTENS SYFTEN

För att klassas som ett skyddat område enligt IUCN:s definition ska bevarandesyftet alltid avse natur. Natur avser i denna kontext biologisk mångfald.²⁶ Majoriteten av de bevarandeinstrument som rapporteras har skydd av natur som syfte i någon bemärkelse. Bevarandeinstrument med syften att skydda tillgången till mark (till exempel strandskyddsområden)²⁷, ett naturresursutnyttjande (till exempel vattenskyddsområden) eller andra skyddsvärden (till exempel militära skyddsområden) rapporteras inte av länderna som skyddade områden, vilket överensstämmer med IUCN:s vägledning. Det kan dock finnas andra syften med utpekandet av de rapporterade områdena, såsom forskning, rekreation och friluftsliv eller kulturarv. Enligt IUCN:s vägledning finns det inget hinder mot att även andra syften än bevarande av naturvärden förekommer. Naturvärdena ska dock vara det primära syftet och prioriteras vid en konfliktsituation.²⁸

Både Tyskland och Österrike rapporterar områden med andra huvudsyften än naturvärden. Tyskland inkluderar till exempel landskapsskyddsområden som utpekas i syfte att skydda kulturhistoriska värden. Även Österrike rapporterar olika former av landskapsskyddsområden som främst avser kulturlandskapet eller rekreation.²⁹ Sådana områdestyper uppfyller enligt Naturvårdsverkets bedömning inte IUCN:s kriterier för ett skyddat område. Tidigare har också kulturresevat (som *not Assigned*) ingått i Sveriges rapportering.³⁰

²⁶ Dudley, N. (m.fl.) (2013), s. 9.

²⁷ Estland har regleringar som liknar Sveriges för strandskyddsområden. Strandskyddsområdena har i likhet med det svenska strandskyddet dubbla syften, både att säkra allmänhetens tillgång till strandområdet och att skydda naturvärden. Den estniska lagstiftningen innebär delvis mer långtgående restriktioner än den svenska gällande viss markanvändning, såsom avverkningar eller djurhållning. Det finns även långtgående möjligheter att besluta om undantag från skyddet, bland annat genom att lokala myndigheter kan minska strandskyddsområdet. Estland rapporterar inte strandskyddsområden till IUCN. Se 37–39 §§ den estniska naturvårdslagen och 29 § den estniska vattenlagen.

²⁸ Dudley, N. (m.fl.) (2013), s. 10.

²⁹ Till exempel områdestyperna naturparker, ex-lege landskapsskyddsområden och skyddade naturobjekt.

³⁰ För analys av de svenska bevarandeinstrumenten, se avsnitt 6.

Även Storbritannien rapporterar områdestyper som syftar till landskapsskydd snarare än biologisk mångfald, till exempel områden med enastående vacker natur (*Areas of Outstanding Natural Beauty* (AONB)) i England och Wales och nationalparker. Inom projektet *Putting Nature on the Map* (PNOTM)³¹ konstaterades för dessa områdestyper att naturvärdena oftast gynnas av ett skydd som avser naturens estetiska värden, utom i en specifik situation där någon annan aspekt såsom värden kopplade till exempelvis kulturarv i praktiken skulle kollidera med bevarandet av naturvärdena. Risken för sådana konflikter bedömdes dock som liten.³² Storbritannien rapporterar också skyddsvärda kuststräckor (Heritage Coast) vars syften avser både landskapsbilden och växt- och djurliv. Inom PNOTM bedömdes områdestypen inte uppfylla kriteriet att naturvärdena ska prioriteras framför andra syften.³³

BEVARANDEINSTRUMENTEN HAR STÖD I LAGSTIFTNING

Den rättsliga grunden och definitionen av ett skyddat område i ländernas miljölagstiftning är viktiga faktorer för ländernas rapportering. Sverige har till exempel enbart rapporterat områden vars skyddsstatus regleras i miljöbalken. Tyskland och Estland har enbart rapporterat områden som regleras i ländernas respektive naturvårdslagar, medan Finland har rapporterat områden med laglig grund i sin naturvårdslag och ödemarkslag.

Samtliga jämförda länder med undantag för Storbritannien rapporterar enbart områden vars skyddsstatus regleras i nationell lagstiftning. I Storbritannien bedöms vissa bevarandeinstrument som drivs och förvaltas av naturvårdsorganisationer utgöra skyddade områden. Rättsligt rör det sig om så kallade trusts³⁴ med inriktning på naturvård.³⁵ Sådana bevarandeinstrument har dock hittills inte kategoriserats enligt IUCN:s kategorier av Storbritannien, utan rapporterats till EEA under koden *not Reported*. Anledningen till att de inte har kategoriserats kan vara att det är upp till den ansvariga naturvårdsorganisation att föreslå en kategorisering och att det inte har skett. Inte heller skyddsvärda kuststräckor (Heritage Coast) som har rapporterats av Storbritannien har stöd i lagstiftning utan är en överenskommelse

³¹ IUCN:s nationella kommitté för Storbritannien genomförde under åren 2011–2014 ett genomgripande projekt med syfte att identifiera och kategorisera skyddade områden enligt IUCN:s kriterier. Arbetet resulterade i rapporten *Putting Nature on the Map*. Rapporten innehåller rekommendationer och vägledning för kategoriseringen av bevarandeinstrument i Storbritannien, men är inte bindande. Se Crofts m.fl. (2014).

³² IUCN National Committee United Kingdom (2018 a).

³³ IUCN National Committee United Kingdom (2018 b). Bevarandeinstrumentet bedömdes inte uppfylla IUCN:s definition av ett skyddat område med hänsyn bland annat till att det saknades lagligt stöd för utpekandena, att det inte fanns något säkert permanent skydd även om skyddet varat under lång tid och att områdena till stor del är beroende av policyer för andra typer av områden, till exempel planering avseende markanvändning, vilket är känsligt för förändring. Storbritannien rapporterade dock år 2020, 32 av 46 stycken sådana områden till EEA under kategori V och övriga som *not Assigned*.

³⁴ En typ av stiftelse.

³⁵ Se Crofts m.fl. (2014), s. 18 f.

mellan myndigheter. Det finns inga exempel från de jämförda ländernas rapportering på områden liknande till exempel frivilliga avsättningar som har sin grund i certifieringssystem eller policys av privata företag.

REGLERING AV MARKANVÄNDNING SOM KAN STÅ I KONFLIKT MED BEVARANDE AV NATURVÄRDENA

Sverige och Finland rapporterar nästan enbart områden där markanvändningen är starkt reglerad utifrån behovet att bevara naturvärdena, exempelvis är gödsling i hagmarker och skogsbruk inte tillåtet. Estland rapporterar, i likhet med Sverige och Finland, främst områden där markanvändningen är starkt reglerad. Undantaget är zoner med begränsad skötsel inom områdena. Generellt är markanvändning som jord- och skogsbruk tillåten i dessa zoner, som ofta innehåller bostäder och brukade landskap.

Tyskland och Österrike skyddar i huvudsak stora landskapsavsnitt där pågående markanvändning tillåts, medan skyddad natur med strikt reglerad markanvändning, där ingen eller enbart naturvårdande skötsel tillåts, är ovanlig. Rättsliga förutsättningar finns dock ofta för att reglera markanvändningen fullt ut. I Tysklands landskapsskyddsområden finns till exempel rättslig grund i naturvårdslagen för att införa en skyddsnivå som motsvarar ett naturreservat. Att detta inte sker beror bland annat på att marken är privatägd och en striktare reglering förutsätter att markägare ersätts. Detsamma gäller för zoner med begränsad skötsel inom skyddade områden i Estland.

Inom flera områdestyper som rapporteras av Storbritannien tillåts också markanvändning som potentiellt kan skada naturvärdena och den biologiska mångfalden i områdena. Det gäller bland annat områden med enastående vacker natur, nationalparker och skyddsvärda kuststräckor.³⁶ Inom PNOTM bedömdes områden med enastående vacker natur i England och Wales vara på gränsen av IUCN:s definition av ett skyddat område med hänsyn till att bevarandet av naturen inte alltid prioriteras framför annan markanvändning.³⁷ Med hänsyn till skötselåtgärder bedömdes många av områdena dock uppfylla det så kallade 75 %-kravet.³⁸ För att samtliga områden skulle kvalificera sig krävdes också försäkringar från naturvårdande ansvariga myndigheter om att naturvärden skulle ges företräde.³⁹

Enligt IUCN:s vägledning måste varje exploatering som är skadlig för de naturvärden som åsyftas med skyddet förhindras. Områden där bevarandet av

---

³⁶ Engelska benämningar: Area of Outstanding Natural Beauty, National Park och Heritage Coast.

³⁷ IUCN National Committee United Kingdom (2018 a).

³⁸ Kravet innebär att högst 25 % av områdets areal förvaltas för andra syften så länge dessa är förenliga med huvudsyftet med det skyddade området, se Dudley, N. (m.fl.) (2013), s. 35.

³⁹ Crofts m.fl. (2014), s. 22 f.

naturen (biologisk mångfald) inte prioriteras framför annan markanvändning uppfyller därmed inte IUCN:s definition av ett skyddat område.⁴⁰

ANVÄNDNING AV IUCN:S VÄGLEDNING

Betydelsen av IUCN:s vägledning för definiering och kategorisering skiljer sig åt mellan länderna. Finland och Storbritannien är de två länder som genomfört ett systematiskt arbete med att definiera och kategorisera bevarandeinstrument enligt IUCN:s vägledning, och utifrån detta utfärdat landspecifika vägledningsdokument.⁴¹

Rekommendationen i Storbritannien är att ett område ska rapporteras först efter några år då det visats att skyddet uppfyller sitt syfte, exempelvis att delegerade akter och skötselplaner är på plats och visat sig vara effektiva.

Många skyddade områden i Europa, särskilt i Västeuropa, inrättades innan naturvård var en viktig prioritering, och innan termen biologisk mångfald användes. Prioriteringarna gjordes ofta huvudsakligen utifrån naturens estetiska värden och rekreation, även om naturvärden ibland nämndes bland målen. Sedan översynen av IUCN-kategorierna och framväxten av en ny definition av skyddade områden år 2008, har skillnaden mellan det gamla synsättet och IUCN:s definition av skyddade områden blivit än tydligare. Många europeiska skyddade områden uppfyller inte nuvarande IUCN:s definition⁴².

5.2 Andel skydd som rapporterats inom olika IUCN-kategorier

De sex studerade länderna skyddar områden på två väsentligt olika sätt vilket återspeglas i rapporteringen.

Tyskland, Storbritanniens och Österrikes rapportering ger att en väsentligt högre andel av landarealen omfattas av skyddade områden med IUCN-kategori (ca 32 %, 25 % respektive 24 %) än Finland och Sverige (ca 10 % respektive 11 %). Estland är ett mellanting med 19 %.

I EU:s strategi för biologisk mångfald finns ett mål om att öka andelen strikt skyddad natur till 10 %. Dock har EU ännu inte definierat begreppet ”strikt skydd”. För jämförelsens skull har Naturvårdsverket därför fokuserat på kategorierna Ia, Ib och II eftersom dessa kategorier verkar tillämpas lika mellan de jämförda länderna på det viset att huvudsyftet är bevarande av biologisk mångfald och naturvärdena har alltid prioritet framför andra intressen. Det finns bland annat i Sverige områden i kategori IV som också får anses ha ett starkt skydd på detta sätt, men då

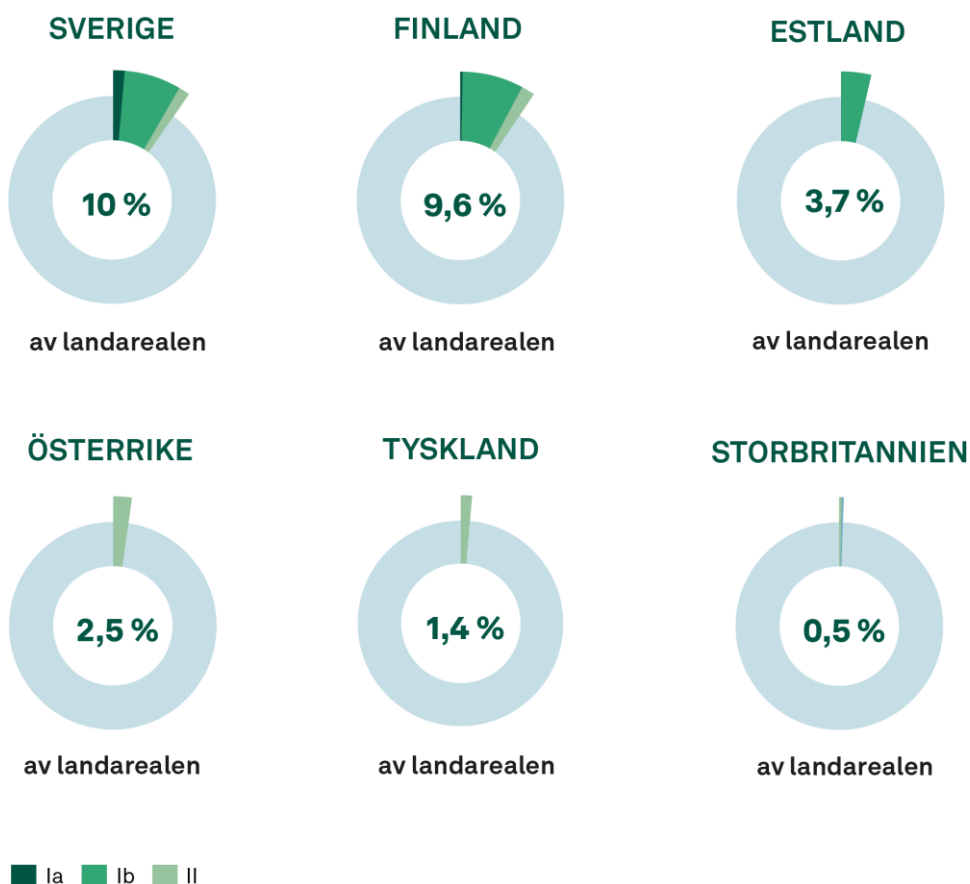
⁴⁰ Dudley, N. (m.fl.) (2013), s. 20.

⁴¹ Crofts (m.fl.) (2014) och Heinonen (m.fl.) (2013).

⁴² Enligt Nigel Dudley, IUCN, muntl

tillämpningen skiljer sig åt mellan länder har en jämförelse inte gått att göra för andra kategorier än I-II.

Den skyddade landarealen inom dessa kategorier visar det omvända. Tyskland, Storbritannien och Österrike har en jämförelsevis lägre andel av landarealen som skyddad i kategorierna Ia, Ib och II än Finland, Estland och Sverige, se figur 21. Estland har därutöver cirka 5 % av landarealen som kategori IV (vildmarkszoner och bevarandezoner), där markanvändningen och andra aktiviteter är starkt reglerad på ett sätt som liknar de områden som landet rapporterar inom kategori I och II.

Figur 21. Andel av landarealen i de studerade länderna som rapporterats som kategori I och II enligt IUCN. I dessa kategorier är skyddet strikt i alla studerade länder, exempelvis är markanvändningen reglerad och bevarande av naturvärdena alltid prioriterat före andra verksamheter.

Med en sådan avgränsning är Tyskland, Österrike och Storbritannien långt ifrån att nå målet på 10 %. Tysklands strategi för biologisk mångfald uttrycker en målsättning om att 2 % av landarealen och 5 % av skogen skulle vara strikt skyddad senast 2020.

I EU:s strategi för biologisk mångfald finns också mål att strikt skydda alla återstående ur- och naturskogar (*primary and old-growth forests*) samt mål om

restaurering av natur, och då bland annat naturskogar. Naturvårdsverket tolkar det som att medvetenheten om betydelsen av naturskogskaraktärer, som gamla träd, grov död ved och naturliga störningar och processer, ökar inom EU. Naturvårdsverket har även uppfattat att fokus i naturvårdsarbetet i stora delar av Väst- och Centraleuropa inte är att skydda mer natur utan att det befintliga skyddet istället ska bli mer strikt.

I Sverige, Finland och i viss mån Estland skyddas områden på ett annat sätt än i de centraleuropeiska länderna, framför allt när det gäller skog. Sverige och Finland skyddar områden på ett likartat sätt och en stor andel av den skyddade landarealen har en stark reglering av markanvändningen för att uppnå syftet med skyddet för områdena. Även Estland skyddar områden med starkt reglerad markanvändning, men i rapporteringen finns även områden där markanvändningen är mindre reglerad. Detta påverkar vad länderna rapporterar och gör att jämförelser mellan länder, till exempel av skyddad andel landareal, även bör ta hänsyn till IUCN:s kategorisering.

5.3 Ländernas olika förutsättningar för naturskydd

5.3.1 Skillnader i naturvårdstraditioner

DEN VÄXTSOCIOLOGISKA TRADITIONEN

Den centraleuropeiska naturvårdstraditionen baserar sig i stor utsträckning på en klassificering av vegetation enligt den växtsociologiska skolan, ett system som i olika varianter är rådande i stora delar av Centraleuropa, skapat av den schweiziske botanikern Josias Braun-Blanquet.⁴³ Den innebär i korthet att naturen delas in i olika naturtyper utifrån växtsamhälle. Ofta bedöms naturvärden utifrån hur väl olika växtsamhällen är utvecklade samt mångfalden av växtsamhällen. I denna tradition bedöms inte förekomsten av gamla träd, död ved, hävd- eller störningsregimer, såsom brand eller översvämning eller den biologiska mångfald som är knuten till dessa företeelser. Det är växterna på marken som betraktas, inte arter knutna till gamla träd, död ved, störningar eller skoglig kontinuitet. Denna tradition innebär att naturskogskvaliteter eller naturvärden knutna till historiska hävdregimer inte alltid bedöms när naturvärden värderas.

När naturvärden främst bedöms utifrån förekomsten av växtsamhällen innebär det också att ett skogsbruk som bevarar dessa växtsamhällen bedöms vara förenligt med naturvärdenas bevarande. I många fall kan ett skogsbruk utan trakthyggen bevara växtsamhällen, åtminstone om de är knutna till slutna skogar av sekundära trädslag som gran och bok, medan naturvärden knutna till naturskogskvaliteter inte

---

⁴³ Braun-Blanquet, J. (1964).

bevaras på samma sätt. Detta är enligt Naturvårdsverkets bedömning en anledning till att områden där skogsbruk inte regleras i dessa länder ofta av länderna själva bedöms uppfylla IUCN:s kriterium för ett skyddat område.

DEN NORDISK-BALTISKA TRADITIONEN AV NATURVÅRD

En anledning till den striktare regleringen av skyddet i Sverige, Finland och Estland bedöms vara den nordisk-baltiska traditionen av att bedöma naturvärden utifrån antingen graden av naturlighet eller graden av kvarvarande biologisk mångfald från traditionell hävd istället för utifrån den växtsociologiska skolan som beskrivs i föregående avsnitt. Denna tradition manifesteras exempelvis genom att inventeringar av nyckelbiotoper som registrerar denna typ av naturvärden i skogsmark, genomförts i alla de nordiska och baltiska länderna men inte i de centraleuropeiska. Detta gäller även inventeringar av ängs- och hagmarker som registrerar värden knutna till ogödslade, traditionellt hävdade ängs- och hagmarker.

Eftersom värden knutna till naturskogar och ogödslade ängs- och hagmarker identifierats och ansetts värda att bevara utgör skyddet av dessa en stor andel av de skyddade områdena i Sverige, Finland och Estland. Då bevarandet av naturskogar inte bedömts kompatibelt med skogsbruk och eftersom ogödslade ängs- och hagmarker inte går att bevara inom en jordbruksdrift där gödsel används har skyddet av dessa naturmiljöer i hög utsträckning bedömts behöva en striktare reglering av jord- och skogsbruk.

5.3.2 Skillnader i naturförutsättningar

NATURSKOGAR OCH ARTRIKA OGÖDSLAD E ÄNGS- OCH HAGMARKER ÄR OVANLIGA I STORA DELAR AV VÄST- OCH CENTRALEUROPA

I stora delar av Väst- och Centraleuropa har markanvändningen pågått med större intensitet och under längre tid än i Sverige. Det gör att skogar med sådana naturskogsvärden som finns i vissa svenska skogar, i form av mycket gamla träd, död ved i olika nedbrytningsstadier och lång skoglig kontinuitet, är mycket ovanliga. Skogar som bedöms ha höga naturvärden i Sverige, så kallade skogsbiologiska värdekärnor, innehåller normalt en stor mängd mycket gamla träd, stora mängder död ved eller naturvårdsarter knutna till dessa förhållanden eller lång skoglig kontinuitet. Denna typ av skogar är mycket ovanliga i stora delar av Väst- och Centraleuropa och därför kan förståelsen för dess naturvärden vara mindre utvecklad, och bevarandet respektive återskapandet av dess naturvärden traditionellt ha betraktats som svår att genomföra. EU:s strategi för biologisk mångfald betonar betydelsen av ur- och naturskogar (*primary and old-growth forests*) samt restaurering och återskapande av sådana naturskogsvärden. Det gör att kraven på strikt skydd för att bevara och återskapa denna typ av skogar kan förväntas öka.

SKOGAR MED NATURSKOGSKVALITETER OCH ARTRIKA OGDOSLADE ÄNGS- OCH HAGMARKER ÄR RELATIVT SETT VANLIGARE I NORRA EUROPA

I Sverige, Finland och Estland har en betydligt större andel av landarealen inom skyddade områden ett striktare skydd⁴⁴ än exempelvis Tyskland, Österrike och Storbritannien. Naturvårdsverket bedömer att anledningen till detta bland annat beror på att de förstnämnda länderna har en relativt sett högre förekomst av sådana naturvärden som bäst bevaras med en striktare form av skydd.

I Sverige, Finland och Estland finns skogar med naturskogskvaliteter i form av gamla träd, grov död ved, naturliga störningar och processer samt arter knutna till dessa kvar i betydligt större utsträckning än i Väst- och Centraleuropa. Detta gäller särskilt i de nordvästra delarna av Sverige, norra Finland och Estlands östra och inre delar. Den främsta förklaringen till att sådana värden förekommer i dessa delar kan antas vara geografisk avskildhet, ett lågt befolkningstryck och en sentida exploateringsfas som inte hunnit bli lika genomgripande som på andra håll.

I Sverige, Finland och Estland finns även höga naturvärden knutna till traditionellt brukade ängs- och betesmarker, inklusive betydande trädvärden i det öppna landskapet, i betydligt högre utsträckning än i de intensivt brukade delarna av Väst- och Centraleuropa, såsom Tyskland, Österrike och Storbritannien. Detta gäller särskilt södra Sverige, södra Finland och västra Estland. Viss förekomst av ogödslade artrika betesmarker finns dock även i Väst- och Centraleuropas bergskedjor. Naturvärden knutna till traditionellt hävdade artrika ängs- och hagmarker bedöms inte vara kompatibla med intensiv jordbruksdrift, med gödsling och djup plöjning. Tänkbara förklaringar till en högre täthet på höga naturvärden i odlingslandskapet i norra Europa handlar åter om befolkningstäthet och relativt sett lägre grad av exploatering för andra ändamål, exempelvis infrastruktur. En annan förklaring kan vara en lokalt förhållandevis låg rationaliseringspotential i jordbruksproduktionen till följd av magra och tekniskt svårbrukade marker.

5.3.3 Skillnader i befolkningstäthet och allemansrättslig tillgång samt i reglering

STOR ANDEL PRIVATÄGD MARK DÄR ALLEMANSRÄTT SAKNAS

En långtgående allemansrätt liknande den som finns i Sverige och Finland saknas i Tyskland, Österrike och Storbritannien. Eftersom en stor del av dessa länders marker är privatägda finns behov av områden för rekreation för ländernas befolkningar, vilket är ett viktigt syfte för de stora landskapsskyddsområdena i Tyskland och Österrike. Då syftet med skyddet är rekreation och en stor del av markerna är privatägda har inte inskränkningar i markanvändningen gjorts i någon större omfattning.

---

⁴⁴ Uttolkat som att bevarande av naturvärden i högre grad har företräde vid målkonflikter

JÄMFÖRELSEVIS LÅGT BESÖKSTRYCK I DE SKYDDADE OMRÅDENA I NORR
 Besökstrycket i de skyddade områdena har inte varit så stort i Sverige, Finland och Estland att några inskränkningar för besökare normalt bedömts vara nödvändiga. Undantagsvis har vissa områden eller delar av skyddade områden med särskilt känslig vegetation besöksförbud. I vissa områden, särskilt de som är viktiga för fågellivet, förbjuds besök under djurens fortplantningstid. Skyddet enligt den nordisk-baltiska traditionen innebär normalt att skogsbruk är förbjudet, liksom gödsling och plöjning i ängs- och hagmarker och att besökare välkomnas, men att besöksströmmarna vid behov styrs genom kanalisering till områden som inte är känsliga.

ANSVAR FÖR PLANERING

I Sverige är det i första hand kommunernas ansvar att planlägga marken och bedöma om marken är lämplig för ändamålet vilket är en förklaring till att det saknas bevarandeinstrument som liknar de vidsträckta landskapsskyddsområdena i till exempel Tyskland. Liknande bevarandeinstrument som naturvårdsområden och förordnande om landskapsbildskydd används inte längre i Sverige.

5.3.4 Slutsatser från jämförelsen och hur rapporteringarna skulle kunna bli mer jämförbara

Förutsättningarna för skyddet av områden skiljer sig åt mellan de olika länderna bland annat beroende på skillnader i naturförutsättningar, befolkningsstorlek, ägarförhållanden, tillgång till mark för rekreation, markanvändningshistoria och naturvårdstraditioner. Ländernas rapportering skiljer sig också mycket åt och några länder rapporterar områden som enligt Naturvårdsverkets bedömning inte fullt ut lever upp till kriterierna i IUCN:s definition av ett skyddat område. I dagsläget är Sveriges bevarandeinstrument och rapportering jämförbar med Finlands och delvis med Estlands men mycket olik Tysklands, Österrikes och Storbritanniens. Mot denna bakgrund bedömer Naturvårdsverket att det inte är möjligt att lämna förslag som innebär att Sveriges rapportering blir helt jämförbar med de andra ländernas.

6 Analys av svenska bevarandeinstrument i förhållande till IUCN:s vägledning

6.1 Analyserade bevarandeinstrument

I detta avsnitt analyserar Naturvårdsverket i vilken utsträckning områden som skyddats med svenska bevarandeinstrument uppfyller kriterierna för att rapporteras som skyddade områden enligt IUCN:s definition. De bedömningar och tolkningar som görs i detta avsnitt ska ses i det specifika sammanhang som IUCN:s vägledning och rapporteringen till CDDA definierar. De avser alltså inte en generell uttolkning av de nationella skyddsformernas värde eller ändamålsenlighet. De bevarandeinstrument som analyserats är följande:

- Nationalparker
- Naturreservat
- Naturvårdsområden
- Kulturresevat
- Naturminnen
- Biotopskyddsområden
- Djur- och växtskyddsområden
- Strandskyddsområden
- Riksintressen för naturvård enligt 3 kap. 6 § miljöbalken
- Riksintresse obruten kust enligt 4 kap. 3 § miljöbalken
- Riksintresse högexploaterad kust enligt 4 kap. 4 § miljöbalken
- Riksintresse obrutna fjäll enligt 4 kap. 5 § miljöbalken
- Vattenområden som utpekats som riksintressen enligt 4 kap. 6 § miljöbalken
- Riksintresse nationalstadsparken enligt 4 kap. 7 § miljöbalken
- Natura 2000-områden som riksintressen enligt 4 kap. 8 § miljöbalken
- Skogliga impediment
- Naturvårdsavtal
- Frivilliga avsättningar inom skogsbruket

6.1.1 Genomgång enligt IUCN:s definition av skyddade områden

Analysen utgår från IUCN:s vägledning *IUCN:s Guidelines for Applying Protected Area Management Categories*.⁴⁵

---

⁴⁵ Dudley, N. (m.fl.) (2013).

IUCN:s vägledning anger att det är viktigt att först bedöma om ett område uppfyller IUCN:s definition för ett skyddat område och först därefter, för de områden som uppfyller definitionen, bestämma till vilken IUCN-kategori det skyddade området ska föras. Naturvårdsverket har lagt särskild vikt vid att analysera vilka typer av skyddade områden som uppfyller kriterierna för att utgöra skyddade områden enligt IUCN:s kriterier.

Skyddade områden definieras i IUCN:s vägledningen som följer:

“A clearly defined geographical space, recognised, dedicated and managed, through legal or other effective means, to achieve the long-term conservation of nature with associated ecosystem services and cultural values.”

Definitionen förtydligas ytterligare fras för fras, se tabell i avsnitt 3.2.1.

Den ska även enligt IUCN användas tillsammans med ett antal medföljande principer⁴⁶ varav Naturvårdsverket särskilt vill framhålla dessa:

- » *For IUCN, only those areas where the main objective is conserving nature can be considered protected areas; this can include many areas with other goals as well, at the same level, but in the case of conflict, nature conservation will be the priority;*
- » *Protected areas must prevent, or eliminate where necessary, any exploitation or management practice that will be harmful to the objectives of designation;*
- » *Protected areas should usually aim to maintain or, ideally, increase the degree of naturalness of the ecosystem being protected.*

Endast områden där naturvård prioriteras före annan markanvändning ska alltså betraktas. Naturvårdsverket bedömer därför att i de fall exempelvis pågående markanvändning och naturvård står i konflikt med varandra ska endast områden där markanvändningen är reglerad till förmån för naturvård betraktas som skyddade områden enligt IUCN. Denna bedömning stöds också av principen om att skyddade områden normalt ska bevara eller öka ekosystemens grad av naturlighet.

Följande vägledning ges specifikt för vilka skogsområden som ska bedömas som skyddade områden⁴⁷:

- » *Plantation forests whose principal management objective is for industrial roundwood, gum/resin or fruit should not be counted;*
- » *Land being restored to natural forest should be counted if the principal management objective is the maintenance and protection of biodiversity and associated cultural values;*
- » *“Cultural forests” should be included, if they are being protected primarily for their biodiversity and associated cultural values.*

---

⁴⁶ Dudley, N. (m.fl.) (2013), s. 10.

⁴⁷ Dudley, N. (m.fl.) (2013), s. 52.

Enligt den specifika vägledningen för skogsområden ska alltså planterade skogar som främst sköts för timmerproduktion inte räknas som skyddade. Kulturpräglade (skogsbeten, plockhuggen skog och liknande) och restaurerade skogar som primärt skyddas för sin biologiska mångfald och tillhörande kulturvärden ska däremot räknas med.

TABELLERNAS OCH FÖRTYDLIGANDE AV SPECIFIKA BEGREPP

Vid en bedömning om ett bevarandeinstrument kan utgöra grund för skydd av områden som uppfyller IUCN:s definition är det av vikt att utgå från helheten i IUCN:s vägledning. I de tabeller som används i genomgången nedan har ett antal frågor sållats fram som avspeglar huvudelementen i vägledningen.⁴⁸

Nedan förtydligas några av de begrepp som används i tabellerna. Övriga begrepp beskrivs i förtydligandet av IUCN:s definition för skyddad natur, i kapitel 3.2.

Begreppet skydd för biologisk mångfald och naturvärden

För att klassas som ett skyddat område enligt IUCN:s kriterier ska enligt vägledningens förtydliganden bevarandet *alltid* avse biologisk mångfald, ensamt eller tillsammans med andra värden. Begreppet natur i definitionen avser i denna kontext alltså biologisk mångfald. Med biologisk mångfald avses här mångfald på såväl genetisk, art- som ekosystemnivå.

Begreppet naturlighet

För många skogs-, myr- och vattenekosystem innebär en bevarad eller ökad grad av naturlighet enligt Naturvårdsverkets bedömning ett bevarande och utvecklande av orördhetsstrukturer, såsom mycket gamla träd och grov död ved samt naturliga processer som brand, översvämning, naturliga vattenflöden och stormfällning.

För kulturpräglade ekosystem, såsom öppna ängs- och hagmarker och betade skogar och fjällnära gräsmarker, bedömer Naturvårdsverket att bevarad och ökad naturlighet innebär att den karaktär som formats av det historiska brukande, exempelvis bete och slåtter utan gödsling eller plöjning, bevaras eller utvecklas. Detta sker bäst just genom att sådana aktiviteter upprätthålls. Gödsling eller plöjning av sådana gräsmarker skulle däremot minska naturligheten.

Det kan diskuteras om små områden kan rymma en tillräcklig grad av naturlighet när det gäller mer storskaliga processer, men Naturvårdsverket bedömer att även mindre skyddade områden kan vara av stor betydelse i ett landskapsperspektiv. Utgångspunkten är därför att inte tillämpa någon form av storleksgräns för vilka skyddade områden som kan klassas enligt IUCN:s kriterier.

---

⁴⁸ Tabellen är en bearbetning av den tabell som använts i Storbritannien i samband med genomgång av deras bevarandeinstrument i förhållande till IUCN:s vägledning. Se: Dudley, N. (m.fl.) (2013).

Begreppet långsiktigt

I IUCN:s vägledning framgår att syftet med skyddade områden är att: ”Maintain the values for which it was assigned *in perpetuity*.” Hur termen *perpetuity* ska tolkas i sammanhanget är inte alldeles självklart. Naturvårdsverket bedömer dock att här inte avses tillfälliga styrmedel, utan lösningar där avsikten är ett varaktigt skydd för naturvärden.

6.1.2 Urval av genomgångna bevarandeinstrument

För att säkerställa att inte någon typ av skyddat område i slutändan missas har Naturvårdsverket valt en bred ansats och att hellre analysera ett bevarandeinstrument för mycket än ett för lite. Vi har valt att kalla alla de regleringar och andra metoder för bevarande av natur som analyserats för *bevarandeinstrument*.

I analysen av de svenska bevarandeinstrumenten görs även vissa jämförelser med likartade bevarandeinstrument i de länder som studerats inom regeringsuppdraget. Oftast handlar det inte om identiska bevarandeinstrument, utan sådana som har betydande likheter med de svenska till exempel avseende syftet. En redovisning av de bevarandeinstrument som ingår i ländernas rapportering finns i bilaga 4.

Det är viktigt att notera att bevarandeinstrument kan vara konstruerade med olika grad av flexibilitet och ha olika ändamål. För vissa instrument där konstruktionen är snäv kommer alla områden att uppfylla eller inte uppfylla IUCN:s kriterier, medan det för andra, bredare instrument är nödvändigt att titta på hur det har tillämpats i varje enskilt fall, se vidare i avsnitt 3.2.3.

6.1.3 Nationalparker

Sammanfattande bedömning: Alla nationalparker uppfyller IUCN:s kriterier för ett skyddat område, genom att instrumentets lagliga grund i sig ställer upp krav som motsvarar IUCN:s kriterier.

Rapporterad till IUCN år 2020: Rapporterat enligt kategorierna Ia, II, III, IV

Reglering: 7 kap. 2–3 §§ miljöbalken, nationalparksförordningen (1987:938)

Innebörd: Ett mark- eller vattenområde som tillhör staten får förklaras som nationalpark i syfte att bevara ett större sammanhängande område av viss landskapstyp i dess naturliga tillstånd eller i väsentligt oförändrat skick. Områden och syften anges i nationalparksförordningen. Det finns föreskrifter som innebär ett skydd för naturvärdena. Dispens från förbuden får endast ges om det finns särskilda skäl och är förenligt med syftet. Nationalparker har en skötselplan och ska vårdas och förvaltas i enlighet med de syften för vilka de har bildats.

Huvudelement i IUCN:s definition av skyddade områden	Analys nationalparker i förhållande till huvudelementen
Är området tydligt geografiskt avgränsat?	Ja. Nationalparkerna är avgränsade på kartor och i terrängen.
Är området erkänt, tydligt utpekade och skött ⁴⁹ i syfte att åstadkomma ett långsiktigt naturskydd?	Ja. Områdena är erkända och tydligt utpekade genom lagstiftningen. Syfte, föreskrifter och skötselplan styr nationalparkernas förvaltning och en länsstyrelse eller stiftelse/förening ansvarar för förvaltningen.
Är områdets primära syfte att bevara biologisk mångfald? Även andra syften får förekomma, men skyddet för naturvärdena måste prioriteras vid en konfliktsituation.	Ja. Syftena framgår av nationalparkens syftesskrivning i 1 § nationalparksförordningen och avser alltid naturvärden.
Innebär bevarandeinstrumentet ett skydd mot verksamheter och åtgärder som kan skada naturvärden som området syftar till att bevara?	Ja. I nationalparkens föreskrifter anges inskränkningar i rätten att använda mark- eller vattenområden inom en nationalpark, och om rätten att färdas och vistas och om ordningen i övrigt i syfte att naturvärdena skyddas. Dispens från förbuden får endast ges om det finns särskilda skäl.
Syftar bevarandeinstrumentet till att bevara eller förstärka graden av naturlighet i de ekosystem som avses skyddas?	Ja. Graden av naturlighet bevaras eller förstärks då en nationalpark ska bevaras i dess naturliga tillstånd eller i väsentligt oförändrat skick. Skötsel- och restaureringsåtgärderna som vidtas syftar till bevarande och utveckling av naturvärden.
Är naturskyddet långsiktigt säkrat genom lagstiftning eller på andra effektiva sätt?	Ja. Naturskyddet är långsiktigt säkrat genom regleringen i miljöbalken, nationalparksförordningen och föreskrifter.

Likartat bevarandeinstrument i annat land

Ja. Motsvarande bevarandeinstrument som de svenska nationalparkerna finns i flera av de studerade länderna. I Storbritannien används dock begreppet för en annan typ av område. För beskrivningar av bevarandeinstrument i andra länder, se bilaga 4.

⁴⁹ I IUCN:s vägledning används den engelska termen *managed*. Vi översätter detta till skött eller ändamålsenligt förvalt. Så här förklaras termen i vägledningen: "Assumes some active steps to conserve the natural (and possibly other) values for which the protected area was established; note that 'managed' can include a decision to leave the area untouched".

6.1.4 Naturreservat

Sammanfattande bedömning: Naturreservat är ett flexibelt skyddsinstrument som kan användas för olika syften. Områden som bildats med bevarande av biologisk mångfald som ensamt eller delat huvudsyfte uppfyller IUCN:s kriterier. Områden vars syfte enbart är att tillgodose områden för friluftslivet, och där bevarande av biologisk mångfald inte har företräde i en avvägningssituation ska strikt sett inte ingå. Områden med någon form av zonerings som innebär varierande syften utgör i detta avseende en form av mellanklass.

För områden som inte uppfyller IUCN:s kriterier så kan OECM vara en alternativ väg, beroende på om andra bevarandesyften ändå indirekt ger ett skydd för områdenas naturvärden.

Rapporterad till IUCN år 2020: Rapporterat enligt kategorierna Ia, Ib, III, IV, V, not Applicable

Reglering: 7 kap. 4–8 §§ miljöbalken, förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

Innebörd: Ett mark- eller vattenområde kan förklaras som naturreservat i syfte att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer, tillgodose behov av områden för friluftslivet, skydda, återställa eller nyskapa värdefulla naturmiljöer, eller skydda, återställa eller nyskapa livsmiljöer för skyddsvärda arter. Naturreservaten anpassas efter syfte och skyddsbehov när det gäller de inskränkningar i användningen av mark- och vattenområden som behövs för att uppnå syftet med bevarandet. Dispens från förbuden får endast ges om det finns särskilda skäl och är förenligt med syftet. Naturreservat har en skötselplan som ska göra att syftet med skyddet uppnås.

Huvudelement i IUCN:s definition av skyddade områden	Analys naturreservat i förhållande till huvudelementen
Är området tydligt geografiskt avgränsat?	Ja. Naturreservat är avgränsade på kartor och normalt även i terrängen.
Är området erkänt, tydligt utpekade och skött i syfte att åstadkomma ett långsiktigt naturskydd?	Ja. Områdena är erkända och tydligt utpekade genom lagstiftning och beslut att utse ett område. Syfte, föreskrifter och skötselplan styr naturreservatens förvaltning och en länsstyrelse, kommun eller stiftelse/förening ansvarar för förvaltningen. Länsstyrelsen eller kommunen kan överlåta förvaltningen till en annan aktör.
Är områdets primära syfte att bevara biologisk mångfald? Även andra syften får förekomma, men skyddet för	Ja. Detta styrs genom naturreservatens syftesskrivning i beslutet om utpekande. Naturreservat där syftet är att bevara biologisk mångfald och naturmiljöer uppfyller detta kriterium. Naturreservat som enbart har som syfte att främja

naturvärdena måste prioriteras vid en konfliktsituation.	friluftslivet och där syftesskrivningar om bevarande av biologisk mångfald saknas uppfyller inte kriteriet.
Innebär bevarandeinstrumentet ett skydd mot verksamheter och åtgärder som kan skada naturvärden som området syftar till att bevara?	Ja. I naturreservatets föreskrifter anges de inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden som behövs för att uppnå syftet med reservatet. Dispens från förbuden får endast ges om det finns särskilda skäl. Naturreservat där syftet är att bevara biologisk mångfald och naturmiljöer uppfyller detta kriterium. Naturreservat som saknar sådant syfte kan dock inte anses uppfylla kriteriet.
Syftar bevarandeinstrumentet till att bevara eller förstärka graden av naturlighet i de ekosystem som avses skyddas?	Ja. Naturreservat där syftet är att bevara biologisk mångfald och naturmiljöer innebär normalt en bevarad eller förstärkt grad av naturlighet i såväl skogs-, myr- och vattenekosystem som kulturpräglade ekosystem som ängs- och hagmarker. Naturreservat som enbart har som syfte att främja friluftslivet och där syftesskrivningar om bevarande av biologisk mångfald saknas kan normalt inte sägas bevara eller öka graden av naturlighet i ekosystemen.
Är naturskyddet långsiktigt säkrat genom lagstiftning eller på andra effektiva sätt?	Ja. Genom reglering i miljöbalken, förordningen om områdesskydd och reservatsbeslut.

Likartat bevarandeinstrument i annat land

Naturreservat med motsvarande innebörd som svenska naturreservat finns i de studerade länderna. För beskrivningar av bevarandeinstrument i andra länder, se bilaga 4.

6.1.5 Naturvårdsområde

Sammanfattande bedömning: Naturvårdsområden är jämförbara med naturreservat. Naturvårdsområden som bildats med bevarande av biologisk mångfald som ensamt eller delat huvudsyfte uppfyller IUCN:s kriterier. Det finns förhållandevis stora naturvårdsområden med huvudsyfte friluftsliv, och där bevarande av biologisk mångfald inte har företräde i hela området i en avvägningssituation. Det pågår ett arbete vid landets länsstyrelser för att i tillämpliga delar ombilda naturvårdsområden till naturreservat, varvid ett förstärkt skydd avseende naturvärden innebär att IUCN:s kriterier uppfylls enligt 6.1.4. För naturvårdsområden som inte uppfyller kriterierna kan OEKM vara ett alternativ, i den mån som naturvärdena mer indirekt värnas av ett skydd med andra syften.

Rapporterad till IUCN år 2020: Rapporterad inom kategori Ia, III, IV, V, *not Applicable* och *not Assigned*

Reglering: 9 § lagen (1998:811) om införande av miljöbalken

Innebörd: Naturvårdsområden avsattes tidigare för områden där särskilda åtgärder behövdes för att skydda eller vårda naturmiljön men som med hänsyn till den begränsade omfattningen av åtgärderna eller andra omständigheter inte lämpligen borde avsättas till naturreservat. Möjligheten att bilda nya naturvårdsområden upphörde i och med införandet av miljöbalken. Naturvårdsområden ska enligt 9 § lagen om införande av miljöbalken vid tillämpningen av miljöbalken anses som naturreservat.

Huvudelement i IUCN:s definition av skyddade områden	Analys naturvårdsområde i förhållande till huvudelementen
Är området tydligt geografiskt avgränsat?	Ja. Områdena är markerade i kartor.
Är området erkänt, tydligt utpekade och skött i syfte att åstadkomma ett långsiktigt naturskydd?	Delvis. Områdena är erkända och tydligt utpekade genom lagstiftning och beslut att utse ett område. I vilken utsträckning de sköts för att åstadkomma ett långsiktigt naturskydd varierar.
Är områdets primära syfte att bevara biologisk mångfald? Även andra syften får förekomma, men skyddet för naturvärdena måste prioriteras vid en konfliktsituation.	Delvis. Naturvårdsområden där syftet är att bevara biologisk mångfald och naturmiljöer uppfyller detta kriterium. Områden som enbart har som syfte att främja friluftslivet och där syftesskrivningar om bevarande av biologisk mångfald saknas uppfyller inte kriteriet.
Innebär bevarandeinstrumentet ett skydd mot verksamheter och åtgärder som kan skada naturvärden som området syftar till att bevara?	Delvis. Bevarandeinstrument innebär begränsningar för bebyggelse och anläggningar, men pågående markanvändning som skogsbruk kan i många fall fortgå.
Syftar bevarandeinstrumentet till att bevara eller förstärka graden av naturlighet i de ekosystem som avses skyddas?	Delvis. Naturvårdsområden där syftet är att bevara biologisk mångfald och naturmiljöer kan innebära en bevarad eller förstärkt grad av naturlighet i såväl skogs-, myr- och vattensystem som kulturpräglade ekosystem som ängs- och hagmarker. Naturvårdsområden som enbart har som syfte att främja friluftslivet och där syftesskrivningar om bevarande av biologisk mångfald saknas kan normalt inte sägas bevara eller öka graden av naturlighet i ekosystemen.
Är naturskyddet långsiktigt säkrat genom lagstiftning eller på andra effektiva sätt?	Ja. Naturvårdsområden ska enligt 9 § lagen om införande av miljöbalken vid tillämpningen av miljöbalken anses som naturreservat.

Likartat bevarandeinstrument i annat land

Naturvårdsområden likställs med naturreservat enligt svensk lagstiftning. Bevarandeinstrument med liknande innebörd finns i de studerade länderna.

6.1.6 Kulturresevat

Sammanfattande bedömning: Kulturresevat bildas för en mångfald av miljöer och kan uppfylla IUCN:s kriterier för ett skyddat område. Det krävs dock syftesskrivningar om "biologisk mångfald" eller "biologiskt kulturarv" för att IUCN:s kriterier ska vara uppfyllda och för att rapportering strikt sett ska kunna ske. Kulturresevat är i regel inte kategoriserade utifrån IUCN:s indelning. För kulturresevat som inte har syften som går att jämföra med bevarande av naturvärden så kan OECM vara ett alternativ, om skyddet indirekt gör att dessa värden bevaras.

Rapporterad till IUCN år 2020: Rapporterade men inte kategoriserade (*not Assigned*)

Reglering: 7 kap. 9 § miljöbalken, 3 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

Innebörd: Kulturresevat inrättas i syfte att bevara värdefulla kulturpräglade landskap. Vissa kulturresevat omfattar viktiga miljöer för biologisk mångfald och har föreskrifter som skyddar naturtyper mot exploatering samt fyller en funktion för bevarandet av biologisk mångfald. Detta gäller framför allt odlingslandskap, men även andra naturtyper. I valet mellan natur- och kulturresevat har syftet med skyddet en avgörande betydelse. Kulturresevat består till exempel av miljötyperna gårdsmiljö, bymiljö, fäbod, sågverkssamhälle och herrgårdsmiljö. Området regleras liksom naturreservat i den mån det behövs för att upprätthålla skyddet. Dispens från förbudet får endast ges om det finns särskilda skäl och är förenligt med syftet.

Huvudelement i IUCN:s definition av skyddade områden	Analys kulturresevat i förhållande till huvudelementen
Är området tydligt geografiskt avgränsat?	Ja. Kulturresevat är avgränsade på kartor och normalt även i terrängen.
Är området erkänt, tydligt utpekade och skött i syfte att åstadkomma ett långsiktigt naturskydd?	Ja. Områdena är erkända och tydligt utpekade genom lagstiftning och beslut att utse ett område. Syfte, föreskrifter och skötselplan styr kulturresevatens förvaltning och förvaltare utses.

<p>Är områdets primära syfte att bevara biologisk mångfald? Även andra syften får förekomma, men skyddet för naturvärdena måste prioriteras vid en konfliktsituation.</p>	<p>Delvis. Syftet avser i första hand kulturmiljön. Om bevarande av det biologiska kulturarvet anges i syftet kan detta anses vara synonymt med ett bevarande av biologisk mångfald. I dessa fall kan områdets primära syfte anses vara bevarande av biologisk mångfald. I de fall bevarande av det biologiska kulturarvet inte anges i syftet uppfylls inte detta kriterium.</p>
<p>Innebär bevarandeinstrumentet ett skydd mot verksamheter och åtgärder som kan skada naturvärden som området syftar till att bevara?</p>	<p>Delvis. Detta beror på innehållet i kulturresevatets syfte och på föreskrifter som kan ha betydelse för bevarandet av biologiskt kulturarv. Kulturresevat som har ett syfte och föreskrifter som bevarar det biologiska kulturarvet uppfyller detta kriterium. Kulturresevat som saknar sådana syftesskrivningar uppfyller inte detta kriterium.</p>
<p>Syftar bevarandeinstrumentet till att bevara eller förstärka graden av naturlighet i de ekosystem som avses skyddas?</p>	<p>Delvis. Kulturresevat med bevarande av biologisk mångfald eller biologiskt kulturarv i syftet innebär normalt en bevarad eller förstärkt grad av naturlighet i kulturpräglade ekosystem som ängs- och hagmarker. Kulturresevat som saknar syftesskrivningar om bevarande av biologisk mångfald eller biologiskt kulturarv kan normalt inte sägas bevara eller öka graden av naturlighet i ekosystemen.</p>
<p>Är naturskyddet långsiktigt säkrat genom lagstiftning eller på andra effektiva sätt?</p>	<p>Ja. Genom reglering i miljöbalken, förordningen om områdesskydd och reservatsbeslut.</p>

Likartat bevarandeinstrument i annat land

Bevarandeinstrument som syftar till att bevara kulturmiljöer finns i de övriga studerade länderna, till exempel olika typer av landskapskyddsområden. I övrigt liknar regleringen vad som gäller för naturreservat i Sverige och andra länder. För beskrivningar av bevarandeinstrument i andra länder, se bilaga 4.

6.1.7 Naturminnen

Sammanfattande bedömning: De flesta naturminnen omfattar enskilda träd eller geologiska formationer och är punktformiga objekt utan areal. Det saknas därmed förutsättningar för att rapportera dem som skyddade områden enligt IUCN:s kriterier. Ett mindre antal yformiga naturminnen (ängar, växtplatser, alléer och andra små områden) har både en areal och uppfyller i övrigt IUCN:s kriterier. De kan därmed rapporteras, även om den samlade arealen är liten i sammanhanget.

Rapporterad till IUCN år 2020: Rapporterade men inte kategoriserade (*not Assigned*)

Reglering: 7 kap. 5–8 och 10 §§ miljöbalken, 4 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

Innebörd: Ett särpräglad naturföremål får förklaras som naturminne om det behöver skyddas eller vårdas särskilt. Skälet för naturminnesförklaring bör normalt vara ett naturföremåls värde med hänsyn till naturmiljön. Det kan vara värden för den biologiska mångfalden, ofta gamla och stora, särskilt skyddsvärda träd med värden för både växter, fåglar och insekter. Det kan också handla om flyttblock, raukar och andra märkliga stenformationer, jättegrytor och åsgropar. En förklaring om naturminne får omfatta även det område på marken som krävs för att bevara naturföremålet och ge det behövligt utrymme. I beslutet anges de förbud och begränsningar som behövs för att uppnå syftet. De föreskrifter som behövs för att skydda och vårda ett visst naturminne kan också meddelas. Dispens från förbuden kan ges om det finns särskilda skäl och är förenligt med syftet. Naturminnen är ofta punktobjekt som jätteekar, trädgrupper, flyttblock och jättegrytor. De kan även vara mycket små områden, vanligtvis mindre än 1 hektar, såsom växtplatser för ovanliga växter.

Huvudelement i IUCN:s definition av skyddade områden	Analys naturminne i förhållande till huvudelementen
Är området tydligt geografiskt avgränsat?	Ja.
Är området erkänt, tydligt utpekade och skött i syfte att åstadkomma ett långsiktigt naturskydd?	Ja. Områdena är erkända och tydligt utpekade genom lagstiftning och beslut att utse ett område. Det finns dock inget krav på skötselplan, men skötselavtal kan tas fram. Länsstyrelsen eller kommunen får även meddela sådana föreskrifter som behövs för att bland annat vårda ett visst naturminne. Rättsligt finns instrument för en ändamålsenlig förvaltning av området. ⁵⁰
Är områdets primära syfte att bevara biologisk mångfald? Även andra syften får förekomma, men skyddet för naturvärdena måste prioriteras vid en konfliktsituation.	Ja, i normalfallet. Det finns dock naturminnen även för snävt geologiska företeelser, dessa uppfyller inte detta kriterium.

⁵⁰ Något krav på skötselplan finns inte heller enligt IUCN:s vägledning. Däremot anges att skyddade områden bör ha följande målsättning: "Be operation under the guidance of a management plan, and a monitoring and evaluation programme that supports adaptive management."

Innebär bevarandeinstrumentet ett skydd mot verksamheter och åtgärder som kan skada naturvärden som området syftar till att bevara?	Ja. De förbud och begränsningar som behövs för att skydda och vårda ett visst naturminne meddelas genom beslutet eller föreskrifter.
Syftar bevarandeinstrumentet till att bevara eller förstärka graden av naturlighet i de ekosystem som avses skyddas?	Ja. Naturminnen innebär normalt en bevarad eller förstärkt grad av naturlighet i såväl skogs-, myr- och vattenkosystem som kulturpräglade ekosystem, såsom vidkroniga träd eller ängs- och hagmarker.
Är naturskyddet långsiktigt säkrat genom lagstiftning eller på andra effektiva sätt?	Ja. Genom reglering i miljöbalken, förordningen om områdesskydd, beslut och föreskrifter.

Likartat bevarandeinstrument i annat land

Liknande bevarandeinstrument finns i flera av de studerade länderna, ofta benämnda naturmonument eller naturobjekt. För beskrivningar av bevarandeinstrument i andra länder, se bilaga 4.

6.1.8 Biotopskyddsområden

Sammanfattande bedömning: Instrumentet är tydligt definierat i författning och det finns tydliga förutsättningar för en ändamålsenlig förvaltning av områdena. Vi bedömer därför att de generellt är att betrakta som skötta (managed) i enlighet med IUCN:s vägledning. Även om många områden är små och i viss mån saknar förutsättningar för helt naturliga processer så får alla biotopskyddsområden anses uppfylla kriterierna för ett skyddat område enligt IUCN:s definition.

Rapporterad till IUCN år 2020: Skogliga biotopskyddsområden över 5 hektar har rapporterats som kategori Ia och övriga som *not Applicable*. Övriga biotopskyddsområden (ej skog) är rapporterade men inte kategoriserade (*not Assigned*)

Reglering: 7 kap. 11 § första stycket, andra och tredje stycket miljöbalken⁵¹, förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

Innebörd: Biotopskyddsområden pekas ut på grund av sina särskilda egenskaper som värdefulla livsmiljöer för hotade djur- och växtarter eller att de annars är särskilt skyddsvärda. Inom ett biotopskyddsområde får man inte bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd som kan skada naturmiljön. I beslutet anges

⁵¹ Endast särskilt beslutade enskilda biotopskyddsområden behandlas här, inte det generella biotopskyddet för vissa typer av lätt igenkännbara områden enligt 7 kap. 11 § första stycket 1 miljöbalken.

exempel på åtgärder som normalt kan skada naturmiljön.⁵² Skyddet kan kompletteras genom ordningsföreskrifter för allmänheten om det behövs. Om det finns särskilda skäl och är förenligt med syftet, får dispens från förbud ges i det enskilda fallet. Länsstyrelsen, Skogsstyrelsen och kommunen får dock besluta om de åtgärder som behövs för att vårda de biotopskyddsområden de ansvarar för. Skötselplan kan även säkras genom ett skötselavtal med en markägare. Det finns således inte något krav att en skötselplan ska fastställas för ett biotopskyddsområde.

Huvudelement i IUCN:s definition av skyddade områden	Analys biotopskyddsområde i förhållande till huvudelementen
Är området tydligt geografiskt avgränsat?	Ja. Biotopskyddsområden är avgränsade på kartor och normalt även i terrängen.
Är området erkänt, tydligt utpekade och skött i syfte att åstadkomma ett långsiktigt naturskydd?	Ja. Områdena är erkända och tydligt utpekade genom lagstiftning och beslut att utse ett område. Rättsligt finns instrument för en ändamålsenlig förvaltning av området, även om skötselplan inte är ett krav. ⁵³
Är områdets primära syfte att bevara biologisk mångfald? Även andra syften får förekomma, men skyddet för naturvärdena måste prioriteras vid en konfliktsituation.	Ja. Värdefulla livsmiljöer för hotade djur- eller växtarter eller som annars är särskilt skyddsvärda skyddas.
Innebär bevarandeinstrumentet ett skydd mot verksamheter och åtgärder som kan skada naturvärden som området syftar till att bevara?	Ja. Man får inte bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd som kan skada naturmiljön. Dispens får endast ges om det finns särskilda skäl.
Syftar bevarandeinstrumentet till att bevara eller förstärka graden av naturlighet i de ekosystem som avses skyddas?	Ja. Biotopskyddsområden innebär normalt en bevarad eller förstärkt grad av naturlighet i såväl skogsekosystem som kulturpräglade ekosystem som ängs- och hagmarker.

⁵² Biotopskyddsområden kan avse både mark- och vattenområden som omfattas av bestämmelserna i skogsvårdslagen och andra biotoptyper, såsom ängar eller naturbetesmarker. Det finns dock inga väsentliga skillnader i skyddet.

⁵³ Något krav på skötselplan finns inte heller enligt IUCN:s vägledning. Däremot anges att skyddade områden bör ha följande målsättning: "Be operation under the guidance of a management plan, and a monitoring and evaluation programme that supports adaptive management."

Är naturskyddet långsiktigt säkrat genom lagstiftning eller på andra effektiva sätt?	Ja, genom miljöbalken.
--	------------------------

Likartat bevarandeinstrument i annat land

Likartade bevarandeinstrument rapporteras av Österrike och Finland. Finland rapporterar biotopskyddsområden som *not Assigned*. För beskrivningar av bevarandeinstrument i andra länder, se bilaga 4.

6.1.9 Djur- och växtskyddsområden

Sammanfattande bedömning: *Djur- och växtskyddsområden utgörs till största delen av fågelskyddsområden och är en skyddsform som huvudsakligen innebär tillträdesförbud under hela eller del av året. Dessa områden uppfyller IUCN:s kriterier i den mån de möjliggör ett ändamålsenligt skydd för utpekade arter. Den naturliga dynamik som präglar framför allt fåglars häckningsmönster gör att skyddet i enskilda fall kan vara mer eller mindre funktionellt. Det ligger i sakens natur att det vid varje tidpunkt kan finnas områden som idealt skulle ha en annan utbredning. Kategoriseringen bör i första hand ske med kategori IV i åtanke. Bedömningen avseende djur- och växtskyddsområden avser i detta sammanhang inte marina miljöer.*

Rapporterad till IUCN år 2020: Rapporterade men inte kategoriserade (*not Assigned*)

Reglering: 7 kap. 12 § miljöbalken

Innebörd: Om det utöver förbud enligt 8 kap. 1 och 2 §§ eller förbud och begränsningar enligt jakt- och fiskelagstiftningen behövs särskilt skydd för en djur- eller växtart inom ett visst område, får länsstyrelsen eller kommunen i beslutet meddela föreskrifter som inskränker rätten till jakt eller fiske eller allmänhetens eller markägarens rätt att uppehålla sig inom området. Föreskrifterna får inte vara så långtgående att pågående markanvändning avsevärt försvåras. Dispens från förbud får endast ges om det finns särskilda skäl och är förenligt med syftet. Inrättande av växtskyddsområde har endast tillämpats i mycket liten utsträckning i Sverige. Vanliga djurskyddsområden är fågel- och sälskyddsområden. Analysen nedan avser endast djurskyddsområden.

Huvudelement i IUCN:s definition av skyddade områden	Analys djur- och växtskyddsområden i förhållande till huvudelementen
Är området tydligt geografiskt avgränsat?	Ja. Områdena är i normalfallet tydligt avgränsade i kartor och ofta även i terrängen.

Är området erkänt, tydligt utpekade och skött i syfte att åstadkomma ett långsiktigt naturskydd?	Ja. Områdena är erkända och tydligt utpekade genom lagstiftning och beslut att utse ett område. Rättsligt finns instrument för en ändamålsenlig förvaltning av området genom föreskrifter.
Är områdets primära syfte att bevara biologisk mångfald? Även andra syften får förekomma, men skyddet för naturvärdena måste prioriteras vid en konfliktsituation.	Ja. Instrumentet är avsett för skydd av arter från mänskliga störningar.
Innebär bevarandeinstrumentet ett skydd mot verksamheter och åtgärder som kan skada naturvärden som området syftar till att bevara?	Delvis. Det är inte ett skydd för naturmiljöerna som sådana utan syftar till att skydda arter från störningar. Skyddet innebär endast tillträdesförbud under delar av året och inskränker inte pågående markanvändning.
Syftar bevarandeinstrumentet till att bevara eller förstärka graden av naturlighet i de ekosystem som avses skyddas?	Delvis. Genom tillträdesförbud kan arter reproducera sig med minskad risk för störningar.
Är naturskyddet långsiktigt säkrat genom lagstiftning eller på andra effektiva sätt?	Ja. Genom regleringen i miljöbalken, områdesskyddsförordningen och beslutet. Skyddsbeslutet kan dock upphävas utan krav på synnerliga eller särskilda skäl.

Likartat bevarandeinstrument i annat land

Estland och Finland rapporterar och kategoriserar artskyddsområden respektive salskyddsområden. Finland rapporterar även artskyddsområden, men har ännu inte kategoriserat dessa enligt IUCN:s kategorier. Österrike rapporterar och kategoriserar växtskyddsområden. För beskrivningar av bevarandeinstrument i andra länder, se bilaga 4.

6.1.10 Strandskyddsområden

Sammanfattande bedömning: Strandskyddsområden är ett generellt utpekande av området närmast stränderna i hela Sverige utifrån att de har betydelse för djur- och växtliv och tillgängligheten för friluftsliv. Dessa dubbla syften innebär inte att skyddet för livsvillkoren för djur- och växtliv prioriteras framför tillgängligheten för det rörliga friluftslivet. Med hänsyn till de undantag som finns för pågående markanvändning, såsom jord- och skogsbruk eller fiske, innebär det inte heller ett skydd mot verksamheter och åtgärder som kan skada de naturvärden som området syftar till att bevara. Vidare saknas en ändamålsenlig förvaltning för områdena. Strandskyddsområdena uppfyller därmed inte IUCN:s definition av ett skyddat område.

Naturvårdsverket bedömer att strandskyddsområdena inte heller uppfyller de kriterier som gäller för att områden ska kunna rapporteras som OECM.

Utökat strandskydd är en utökad reglering av områden nära vatten och med samma syfte, som till skillnad från det generella strandskyddet är följden av ett beslut i det enskilda fallet. Utökat strandskydd har inte analyserats i detta uppdrag.

Rapporterad till IUCN år 2020: Ej rapporterade

Reglering: 7 kap. 13–18 §§ miljöbalken, förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m

Innebörd: Det generella strandskyddet syftar till att långsiktigt trygga förutsättningarna för allemansrättslig tillgång till strandområden, och att bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet på land och i vatten. Skyddet omfattar land- och vattenområdet intill 100 meter från strandlinjen vid normalt medelvattenstånd (strandskyddsområde) vid havet, insjöar och vattendrag. Strandskyddet är således generellt definierat i lagstiftningen och inte särskilt utpekade områden.

Länsstyrelsen får i det enskilda fallet besluta att utvidga strandskyddsområdet till högst 300 meter från strandlinjen, om det behövs för att säkerställa något av strandskyddets syften. Inom ett strandskyddsområde får till exempel inte nya byggnader uppföras eller andra anläggningar eller anordningar utföras, om det hindrar eller avhåller allmänheten från att beträda ett område där den annars skulle ha fått färdas fritt. Inte heller får åtgärder vidtas som väsentligt förändrar livsvillkoren för djur- eller växtarter. Dessa förbud gäller dock inte byggnader, anläggningar eller andra åtgärder som behövs för jordbruk, fiske, skogsbruk eller renskötsel och som för sin funktion måste vidtas inom strandskyddsområdet. Pågående markanvändning regleras inte i strandskyddsområden. Dispens från förbuden kan ges om det finns särskilda skäl och åtgärderna är förenliga med strandskyddets syften.

Huvudelement i IUCN:s definition av skyddade områden	Analys strandskyddsområden i förhållande till huvudelementen
Är området tydligt geografiskt avgränsat?	Delvis. En stor variation finns mellan områden. Strandskyddsområden kan i vissa fall vara tydligt avgränsade, men det finns ingen samlad redovisning av gällande strandskyddsområden. Strandskyddet är som huvudregel generellt definierat och inte särskilt utpekade områden. Området där strandskydd råder är angivet genom att avståndet till strand anges i miljöbalken och i beslut från länsstyrelsen vid utökat strandskydd. Vad som utgör en insjö eller ett vattendrag har inte definierats i lagstiftningen eller i dess förarbeten. Det innebär att det råder en viss oklarhet om vad som ingår.

<p>Är området erkänt, tydligt utpekade och skött i syfte att åstadkomma ett långsiktigt naturskydd?</p>	<p>Nej. Strandskyddsområden är visserligen ofta både erkända och utpekade genom lagstiftningen. Enskilda strandskyddsområden har dock inget utpekade syfte eller målbild med skyddet. De kan inte heller anses ändamålsenligt förvaltade för bevarande av biologisk mångfald då de saknar målbild och skötselriktning.</p>
<p>Är områdets primära syfte att bevara biologisk mångfald? Även andra syften får förekomma, men skyddet för naturvärdena måste prioriteras vid en konfliktsituation.</p>	<p>Delvis. Syftet med strandskyddet är både den allemansrättsliga tillgången till områdena och att bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet. Det finns dock inte någon prioritet för skyddssyftet att bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet på land och i vatten.</p>
<p>Innebär bevarandeinstrumentet ett skydd mot verksamheter och åtgärder som kan skada naturvärden som området syftar till att bevara?</p>	<p>Nej. Strandskyddet ger ett visst skydd av de naturvärden som området syftar till att bevara och dispens från förbuderna får endast ges om det är förenligt med förbudens syften. Markanvändning såsom jord- och skogsbruk och fiske, som kan påverka naturvärdena negativt, kan dock bedrivas utan inskränkningar. Skyddsbestämmelserna fångar alltså inte upp alla åtgärder som kan skada områdets värden.</p> <p>För sådana områden där skogsbruk bedrivs stöds även bedömningen av den specifika vägledningen för skogsområden, där det anges att planterade skogar som främst sköts för timmerproduktion inte ska räknas som skyddade områden.</p>
<p>Syftar bevarandeinstrumentet till att bevara eller förstärka graden av naturlighet i de ekosystem som avses skyddas?</p>	<p>Nej. Då pågående markanvändning, såsom normalt jord- och skogsbruk, inte regleras kan inte graden av naturlighet anses bevaras eller förstärkas.</p>
<p>Är naturskyddet långsiktigt säkrat genom lagstiftning eller på andra effektiva sätt?</p>	<p>Ja. Genom reglering i miljöbalken.</p>

Likartat bevarandeinstrument i annat land

Lagstiftning som liknar det svenska strandskyddet finns i Estland men rapporteras inte av landet som skyddade områden till EEA.

6.2 Riksintresse enligt 3 kap. miljöbalken

6.2.1 Riksintressen för naturvärden enligt 3 kap. 6 § miljöbalken

Sammanfattande bedömning: Ett riksintresseutpekande enligt 3 kap. 6 § miljöbalken innebär visserligen ett visst skydd för områdets värden. Värdena är dock inte närmare beskrivna utan bara generellt definierade och en skadebedömning sker endast i samband med annan tillstånds- eller dispensprövning. Vidare innebär regleringen inte att naturvärdena ska prioriteras framför andra skyddssyften. Naturvårdsverket anser därmed att områden som är utpekade som riksintresse för naturvärden inte uppfyller IUCN:s definition av ett skyddat område.

Det är inte utrett huruvida områden som är utpekade som riksintresse för naturvärden under vissa förutsättningar kan rapporteras som OECM.

Rapporterad till IUCN år 2020: Ej rapporterade

Reglering: 3 kap. 6 § miljöbalken

Innebörd: Mark- och vattenområden samt fysisk miljö i övrigt som är av riksintresse för naturvärden utpekade av Naturvårdsverket för deras betydelse från allmän synpunkt på grund av deras naturvärden såsom natur- eller kulturlandskap, ostördhet, naturtyper eller arter.⁵⁴ Sådana områden ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada naturmiljön. Frågan prövas i samband med att åtgärder och verksamheter prövas, exempelvis vid tillstånds- eller dispensprövning. Andra typer av verksamheter och pågående markanvändning regleras dock inte. Utpekandet är ett statligt markanspråk som inte är prövat mot enskilda eller allmänna intressen.

Huvudelement i IUCN:s definition av skyddade områden	Analys riksintresse enligt 3 kap. 6 § miljöbalken i förhållande till huvudelementen
Är området tydligt geografiskt avgränsat?	Ja. Områdena är avgränsade i kartor, dock är avgränsningarna i flera fall inte så exakta.
Är området erkänt, tydligt utpekade och skött i syfte att åstadkomma ett långsiktigt naturskydd?	Delvis. Områdena är erkända och tydligt utpekade som ett statligt markanspråk genom lagstiftning. Ett utpekande utgör dock endast ett statligt markanspråk som inte är prövat mot enskilda eller allmänna intressen. Områdena är inte heller ändamålsenligt förvaltade då de saknar målbild och skötselriktning.
Är områdets primära syfte att bevara biologisk mångfald?	Delvis. Områden som utpekade för naturvård har naturvärdena som huvudsyfte. Ett och samma område kan dock också vara

⁵⁴ Regeringen (1997). s. 33.

Även andra syften får förekomma, men skyddet för naturvärdena måste prioriteras vid en konfliktsituation.	av riksintresse för andra ändamål enligt 3 kap. miljöbalken. Naturvårdsintressen ges då inte prioritet vid en avvägning mellan olika riksintressen. Företräde ska ges åt det som på lämpligaste sätt främjar en långsiktig hushållning med marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt. Företräde ges också för utpekanden enligt 4 kap. miljöbalken.
Innebär bevarandeinstrumentet ett skydd mot verksamheter och åtgärder som kan skada naturvärden som området syftar till att bevara?	Delvis. Riksintresseområdet för naturvård ska skyddas mot påtaglig skada på naturmiljön. Frågan prövas i samband med att åtgärder och verksamheter exempelvis tillstånds- eller dispens prövas. Andra typer av verksamheter och pågående markanvändning regleras dock inte, vilket kan leda till skada på naturvärdena. Ett utpekande är endast ett statligt markanspråk som inte är prövat mot enskilda eller allmänna intressen.
Syftar bevarandeinstrumentet till att bevara eller förstärka graden av naturlighet i de ekosystem som avses skyddas?	Nej. Då pågående markanvändning, såsom normalt jord- och skogsbruk, inte regleras kan inte graden av naturlighet anses bevaras eller förstärkas.
Är naturskyddet långsiktigt säkrat genom lagstiftning eller på andra effektiva sätt?	Ja. Genom reglering i miljöbalken.

Likartat bevarandeinstrument i annat land

I de länder som studerats har inget likartat bevarandeinstrument påträffats.

6.3 Riksintressen enligt 4 kap. miljöbalken

6.3.1 Riksintresse obruten kust enligt 4 kap. 3 § miljöbalken

Sammanfattande bedömning: Ett riksintresseutpekande enligt 4 kap. miljöbalken innebär visserligen ett långsiktigt skydd och förbud mot påtaglig skada på naturmiljön. Då andra verksamheter inte regleras och någon förvaltningsinriktning inte har formulerats anser Naturvårdsverket dock att områden utpekade som riksintresse obruten kust inte uppfyller IUCN:s definition av ett skyddat område.

Det är inte utrett huruvida riksintresse obruten kust under vissa förutsättningar kan rapporteras som OECM.

Rapporterad IUCN-kategori år 2020: Ej rapporterade

Reglering: 4 kap. 3 § miljöbalken

Innebörd: De kustområden, skärgårdar och öar som anges i 4 kap. 3 § miljöbalken är utpekade som riksintresseområden för sina stora natur- och kulturvärden och goda förutsättningar för friluftsliv och turism.⁵⁵ Skyddet innebär ett förbud mot exploateringsföretag och andra ingrepp i miljön som kan medföra påtaglig skada på områdenas naturvärden. Riksintresse obruten kust innebär vidare att vissa anläggningar för verksamheter av mer ingripande slag som kan bli föremål för regeringens tillåtlighetsprövning enligt 17 kap. MB inte får komma tillstånd. Åtgärder för tätortsutveckling och viss mineralutvinning är undantagna från förbuden.

Huvudelement i IUCN:s definition av skyddade områden	Analys riksintresse obruten kust i förhållande till huvudelementen
Är området tydligt geografiskt avgränsat?	Delvis. Områdena anges i miljöbalken och avgränsningen framgår grovt i GIS-skikt.
Är området erkänt, tydligt utpekade och skött i syfte att åstadkomma ett långsiktigt naturskydd?	Delvis. Områdena är erkända och tydligt utpekade genom lagstiftningen. Områdena bedöms dock inte uppfylla kravet på ändamålsenlig förvaltning för bevarande av naturvärdena bland annat då de saknar målbild och skötselriktning.
Är områdets primära syfte att bevara biologisk mångfald? Även andra syften får förekomma, men skyddet för naturvärdena måste prioriteras vid en konfliktsituation.	Delvis. Områdena är utpekade för sina stora natur- och kulturvärden och goda förutsättningar för friluftsliv och turism. ⁵⁶ För de riksintressen som utpekade i 4 kap. miljöbalken är avvägningen mellan olika intressen gjord och natur- eller kulturvärdena ska ges företräde i konkurrenssituationer och skyddas mot påtaglig skada. ⁵⁷ Det finns dock ingen prioriteringsordning mellan natur- och kulturvärdena.
Innebär bevarandeinstrumentet ett skydd mot verksamheter och åtgärder som kan skada naturvärden som området syftar till att bevara?	Delvis. Förbuden innebär ett skydd, men avgränsas till vissa angivna verksamheter och åtgärder. Skyddsbestämmelserna fångar alltså inte upp alla åtgärder som kan skada områdets värden.
Syftar bevarandeinstrumentet till att bevara eller förstärka graden av naturlighet i de ekosystem som avses skyddas?	Nej. Då pågående markanvändning, såsom normalt jord- och skogsbruk, inte regleras kan inte graden av naturlighet anses bevaras eller förstärkas.

⁵⁵ Regeringen (1985), s. 83.

⁵⁶ Regeringen (1985), s. 83.

⁵⁷ Regeringen (1985) s.155 och 171 och Regeringen (1997) s. 30.

Är naturskyddet långsiktigt säkrat genom lagstiftning eller på andra effektiva sätt?	Ja. Genom reglering i miljöbalken.
--	------------------------------------

Likartat bevarandeinstrument i annat land

Syftet med bevarandeinstrumentet påminner om skyddsvärda kuststräckor i Storbritannien och vissa landskapsskyddsområden. I övrigt har inget likartat bevarandeinstrument påträffats. För beskrivningar av bevarandeinstrument i andra länder, se bilaga 4.

6.3.2 Riksintresse högexploaterad kust enligt 4 kap. 4 § miljöbalken

Sammanfattande bedömning: Ett riksintresseutpekande enligt 4 kap. miljöbalken innebär visserligen ett långsiktigt skydd och förbud mot påtaglig skada på naturvärdena samt mot vissa angivna verksamheter av ingripande slag. Då andra verksamheter inte regleras och förvaltningsinriktning saknas anser Naturvårdsverket dock inte att områden utpekade som riksintresse högexploaterad kust uppfyller IUCN:s definition av ett skyddat område.

Det är inte utrett huruvida riksintresse högexploaterad kust under vissa förutsättningar kan rapporteras som OECM.

Rapporterad IUCN-kategori år 2020: Ej rapporterade

Reglering: 4 kap. 4 § miljöbalken

Innebörd: De kustområden, skärgårdar och öar som anges i 4 kap. 4 § miljöbalken är utpekade som riksintresseområden för sina stora värden för naturvården, kulturminnesvärden, friluftslivet och turismen.⁵⁸ Skyddet innebär ett förbud mot exploateringsföretag och andra ingrepp i miljön som kan medföra påtaglig skada på områdenas naturvärden liksom begränsningar vid uppförande av fritidsbebyggelse och vissa anläggningar för verksamheter av mer ingripande slag, som kan bli föremål för regeringens tillåtlighetsprövning enligt 17 kap. miljöbalken. Dessa typer av bebyggelse får endast komma till stånd i anslutning till befintlig sådan bebyggelse respektive anläggning. Åtgärder för tätortsutveckling och viss mineralutvinning är undantagna från förbuden.

Huvudelement i IUCN:s definition av skyddade områden	Analys riksintresse högexploaterad kust i förhållande till huvudelementen
Är området tydligt geografiskt avgränsat?	Delvis. Områdena anges i miljöbalken och avgränsningen framgår grovt i GIS-skikt.

⁵⁸ Regeringen (1985), s. 84.

Är området erkänt, tydligt utpekade och skött i syfte att åstadkomma ett långsiktigt naturskydd?	Delvis. Områdena är erkända och tydligt utpekade genom lagstiftningen. Områdena bedöms dock inte uppfylla kravet på ändamålsenlig förvaltning för bevarande av naturvärdena bland annat då de saknar målbild och skötselriktning.
Är områdets primära syfte att bevara biologisk mångfald? Även andra syften får förekomma, men skyddet för naturvärdena måste prioriteras vid en konfliktsituation.	Delvis. Områdena är utpekade för sina stora värden för naturvården, kulturminnesvården, friluftslivet och turismen. ⁵⁹ För de riksintressen som utpekade i 4 kap. miljöbalken är avvägningen mellan olika intressen gjord och natur- eller kulturvärdena ska ges företräde i konkurrenssituationer och skyddas mot påtaglig skada. ⁶⁰ Det finns dock ingen prioriteringsordning mellan natur- och kulturvärdena.
Innebär bevarandeinstrumentet ett skydd mot verksamheter och åtgärder som kan skada naturvärden som området syftar till att bevara?	Delvis. Förbuden innebär ett skydd, men avgränsas till vissa angivna verksamheter och åtgärder. Skyddsbestämmelserna fångar alltså inte upp alla åtgärder som kan skada områdets värden.
Syftar bevarandeinstrumentet till att bevara eller förstärka graden av naturlighet i de ekosystem som avses skyddas?	Nej. Då pågående markanvändning, såsom normalt jord- och skogsbruk, inte regleras kan inte graden av naturlighet anses bevaras eller förstärkas.
Är naturskyddet långsiktigt säkrat genom lagstiftning eller på andra effektiva sätt?	Ja. Genom reglering i miljöbalken.

Likartat bevarandeinstrument i annat land

Syftet med bevarandeinstrumentet påminner om skyddsvärda kuststräckor i Storbritannien och vissa landskapsskyddsområden. I övrigt har inget likartat bevarandeinstrument påträffats. För beskrivningar av bevarandeinstrument i andra länder, se bilaga 4.

6.3.3 Riksintresse obrutna fjäll enligt 4 kap. 5 § miljöbalken

Sammanfattande bedömning: Ett riksintresseutpekande enligt 4 kap. 5 § miljöbalken innebär ett långsiktigt skydd och förbud mot påtaglig skada på naturvärdena samt mot uppförande av bebyggelse och andra anläggningar. Detta skydd får anses mycket starkt när det gäller stora delar av områdena. Det finns en liten andel produktiv skogsmark i områdena, där utpekandet i 4:5 inte i sig innebär något skydd för de skogliga naturvärdena. Denna areal omfattas dock i princip i sin helhet av andra bevarandeinstrument (naturreservat, nationalpark och Natura

⁵⁹ Regeringen (1985), s. 84.

⁶⁰ Regeringen (1985) s. 155 och 171 och Regeringen (1997) s. 30.

2000-områden). För att områdena ska kunna rapporteras förutsätts emellertid att områdena är tydligt avgränsade.

Rapporterad IUCN-kategori år 2020: Ej rapporterade

Reglering: 4 kap. 5 § miljöbalken

Innebörd: Av förarbetena framgår att utpekandet har sin grund i områdenas betydande värden för naturvården, bland annat med hänsyn till sällsynta och utrotningshotade arter samt rennäringen och den samiska kulturen.⁶¹ Skyddsformen innebär begränsningar avseende bebyggelse och uppförande av anläggningar. Dessa får komma till stånd endast om det behövs för rennäringen, den bofasta befolkningen, den vetenskapliga forskningen eller det rörliga friluftslivet. Andra åtgärder inom områdena får vidtas endast om det kan ske utan att områdenas karaktär påverkas. I förarbetena uttalas bland annat att nya vägar och järnvägar som huvudprincip inte får anläggas. Undantag kan till exempel vara vägar för enstaka fastigheter eller för rennäringen. Inte heller vattenkraftsutbyggnad kan tillåtas om inte områdenas karaktär kan bevaras.⁶² I förarbeten till naturresurslagen uttalas att små vattenkraftsanläggningar för produktion av elkraft för att tillgodose enskilda hushålls behov, liksom elledningar för lokal distribution bör kunna tillåtas.⁶³ Åtgärder för tätortsutveckling och viss mineralutvinning är undantagna från förbuden.

Huvudelement i IUCN:s definition av skyddade områden	Analys av obrutna fjäll i förhållande till huvudelementen
Är området tydligt geografiskt avgränsat?	Delvis. Områdena anges i miljöbalken och avgränsningen framgår grovt i GIS-skikt.
Är området erkänt, tydligt utpekat och skött i syfte att åstadkomma ett långsiktigt naturskydd?	Ja. Områdena är erkända och tydligt utpekade genom lagstiftningen. Bevarandeinstrumentet som sådant saknar skötselriktning, men i normalfallet behöver dessa områden ingen annan aktiv förvaltning än renbete för att bevara naturvärdena.
Är områdets primära syfte att bevara biologisk mångfald? Även andra syften får förekomma, men skyddet för	Delvis. Av förarbetena framgår att utpekandet har sin grund i områdenas betydande värden för naturvården samt rennäringen och den samiska kulturen. ⁶⁴ För de riksintressen som utpekats i 4 kap. miljöbalken är avvägningen mellan olika intressen gjord, och natur- eller kulturvärdena ska ges företräde i konkurrenssituationer och skyddas mot påtaglig

⁶¹ Regeringen (1985) s. 86.

⁶² Regeringen (1997) s. 39.

⁶³ Regeringen (1985) s.184.

⁶⁴ Regeringen (1985) s. 86.

naturvärdena måste prioriteras vid en konfliktsituation.	skada. ⁶⁵ Inget av skyddssyftena prioriteras i förhållande till de andra skyddssyftena.
Innebär bevarandeinstrumentet ett skydd mot verksamheter och åtgärder som kan skada naturvärden som området syftar till att bevara?	Ja. Instrumentet innebär ett förbud mot bebyggelse och uppförande av anläggningar (anläggningar för rennäringen undantagna). Intresseutpekandet innebär inte ett förbud mot pågående markanvändning, men då renbetesdriften snarast är en förutsättning för naturvärdenas bevarande och den produktiva skogsmark som finns i områdena nästan helt och hållet omfattas av andra skyddsformer som reglerar skogsbruk så är denna begränsning av liten betydelse.
Syftar bevarandeinstrumentet till att bevara eller förstärka graden av naturlighet i de ekosystem som avses skyddas?	Ja. Obrutna fjäll innebär normalt en bevarad eller förstärkt grad av naturlighet i fjällekosystemen då verksamhet som påverkar naturligheten är reglerad.
Är naturskyddet långsiktigt säkrat genom lagstiftning eller på andra effektiva sätt?	Ja. Genom reglering i miljöbalken.

Likartat bevarandeinstrument i annat land

Det finns likheter med syftena för ödemarksområden som rapporteras av Finland. Ödemarksområdena som bevarandeinstrument omfattas dock av mer omfattande begränsningar av markanvändningen. För beskrivningar av bevarandeinstrument i andra länder, se bilaga 4.

6.3.4 Vattenområden som utpekats som riksintressen enligt 4 kap. 6 § miljöbalken

Sammanfattande bedömning: Naturvårdsverket konstaterar att intresseutpekandet innebär ett starkt skydd mot utbyggnad av vattenkraften i dessa vattendrag, vilket ger starkt långsiktigt skydd mot en kraftigt negativ påverkan på naturvärdena. Detta gäller framför allt de helt outbyggda nationalälvarna och längs utbyggda sträckor nedströms befintliga kraftverk. I övrigt saknas reglering av andra verksamheter än vattenkraft. Därutöver är gränsen för de utpekade områdena inte helt klarlagd.

För vattendragssträckor som omfattas av 4 kap. 6 § miljöbalken och som inte redan rapporteras som Natura 2000 behöver Naturvårdsverket tillsammans med Havs- och vattenmyndigheten bedöma områdena var för sig för att fastställa att skyddssyftet avser den biologiska mångfalden, att skyddet för utpekade värdena säkerställs och att det finns ett tydligt avgränsat område.

⁶⁵ Regeringen (1985) s. 155 och 171 och Regeringen (1997) s. 30.

Rapporterad IUCN-kategori år 2020: Ej rapporterade

Reglering: 4 kap. 6 § miljöbalken

Innebörd: Syftet med skyddet av vissa vattendrag som anges i 4 kap. 6 § miljöbalken avser såväl natur- och kulturmiljövård som friluftsliv och fiske.⁶⁶ Exploateringsföretag och andra ingrepp i miljön får komma till stånd endast om det kan ske på ett sätt som inte påtagligt skadar områdenas naturvärden. Vidare är utbyggnad av vattenkraften som huvudregel förbjuden. Endast åtgärder som behövs för att upprätthålla, underhålla eller ändra en anläggning eller verksamhet får vidtas om åtgärderna inte medför någon ökad negativ miljöpåverkan eller endast en tillfällig sådan ökad påverkan. Vattenreglering och vattenöverledning för annat än kraftändamål, liksom markavvattningar och annan vattenverksamhet omfattas dock inte av förbudet.⁶⁷ Åtgärder för tätortsutveckling, uppförandet av anläggning som behövs för totalförsvaret och viss mineralutvinning är undantagna från förbuden.

Huvudelement i IUCN:s definition av skyddade områden	Analys av vattenområden som utpekats enligt 4 kap. 6 § miljöbalken i förhållande till huvudelementen
Är området tydligt geografiskt avgränsat?	Delvis. I bestämmelsen anges de vattenområden med i förekommande fall tillhörande käll- och biflöden som avses. Det finns dock inte någon samlad och kvalitetssäkrad avgränsning av alla de vattenområden som finns uppräknade i bestämmelsen. Definitionen av vattenområde enligt 11 kap. 2 § miljöbalken kan vara svår att tillämpa och överföra till geografiska underlag. I de fall vattenområdena även är Natura 2000-områden finns detaljerade geografiska underlag.
Är området erkänt, tydligt utpekade och skött i syfte att åstadkomma ett långsiktigt naturskydd?	Delvis. Områdena är erkända och tydligt utpekade genom lagstiftningen. De områdena som även är utpekade som Natura 2000-områden kan emellertid även anses ändamålsenligt förvaltade. Bevarandeinstrumentet i sig saknar dock skötselriktning.
Är områdets primära syfte att bevara biologisk mångfald? Även andra syften får förekomma, men skyddet för naturvärdena måste prioriteras vid en konfliktsituation	Delvis. Det går att utläsa syftet för skyddet av de olika vattendragen i förarbetena till naturresurslagen. ⁶⁸ För de älv-avsnitt som var outbyggda eller outbyggda uppströms och som ursprungligen utsågs, var inriktningen att skydda berörda vattenområden som sammanhängande ekologiska och hydrologiska system. För övriga älvsträckor syftade

⁶⁶ Se förarbetena till naturresurslagen (lagen 1987:12) om hushållning med naturresurser, NRL, bl.a. Regeringen (1985) s. 107–108 och Regeringen (1992) s. 8.

⁶⁷ Jfr. Regeringen (1997) s. 40 f.

⁶⁸ Regeringen (1985) s. 107–108 och Regeringen (1992) s. 8.

	<p>utpekandet i första hand till att skydda själva älvsträckan från utbyggnad, till exempel på grund av dess naturskönhet eller dess stora värde för friluftsliv och turism.</p> <p>Vattenkraftsutbyggnad hade i dessa fall redan skett uppströms för den aktuella sträckan, varigenom denna som ekologiskt och hydrologiskt system redan var påverkad.⁶⁹ För de vattendrag som lagts till vid en senare tidpunkt anges också olika syften från biologisk mångfald till friluftsliv och rekreation.⁷⁰ För att fastställa vilka områden som har som primärt syfte att bevara biologisk mångfald behöver områdena gås igenom ett och ett. För de riksintressen som utpekas i 4 kap. miljöbalken är avvägningen mellan olika intressen gjord och natur- eller kulturvärdena ska ges företräde i konkurrenssituationer och skyddas mot påtaglig skada.⁷¹ I de fall det finns flera skyddssyften, såsom naturvärden och friluftsliv, finns ingen prioritering för just naturvärdena.</p>
<p>Innebär bevarandeinstrumentet ett skydd mot verksamheter och åtgärder som kan skada naturvärden som området syftar till att bevara?</p>	<p>Delvis. Förbudet mot påtaglig skada på naturvärdena tillsammans med förbudet mot utbyggnad av vattenkraft (som i regel innebär en kraftig omdaning av naturmiljön) innebär ett starkt skydd för naturvärdena. Det skydd som finns för naturvärdena i de outbyggda nationalälvarna (Torneälven, Kalixälven, Piteälven och Vindelälven) får därmed anses mycket starkt. Vattenreglering för annat än kraftändamål, såsom vattenbortledning för bevattning eller gruvverksamhet, är tillåtet, men för de områden som utgör Natura 2000-områden kan skyddet anses säkerställt för utpekade livsmiljöer och arter.</p>
<p>Syftar bevarandeinstrumentet till att bevara eller förstärka graden av naturlighet i de ekosystem som avses skyddas?</p>	<p>Delvis. Genom skyddssyftet och förbudet mot vattenreglering kan bevarandeinstrumentet sägas syfta till att bevara naturligheten i ekosystemen i de delar av vattensystemen som inte redan är utbyggda.</p>
<p>Är naturskyddet långsiktigt säkrat genom lagstiftning eller på andra effektiva sätt?</p>	<p>Ja. Genom reglering i miljöbalken.</p>

⁶⁹ Regeringen (1985) s. 107 f.

⁷⁰ Se till exempel Regeringen (1992) s. 10 ff.

⁷¹ Regeringen (1985) s. 155 och 171 och Regeringen (1997) s. 30.

Likartat bevarandeinstrument i annat land
--

I de länder som studerats har inget likartat bevarandeinstrument påträffats.
--

6.3.5 Nationalstadsparken enligt 4 kap. 7 § miljöbalken

***Sammanfattande bedömning:** Nationalstadsparken innebär ett ännu starkare skydd än flera andra riksintressen enligt 4 kap. miljöbalken eftersom det inte krävs en påtaglig skada på skyddssyftena för att förbuden ska utlösas. Skyddet har vidare kompletterats av länsstyrelsen med föreskrifter om samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken avseende vissa åtgärder som kan skada naturvärdena. Området bedöms vidare som ändamålsenligt förvaltad under ledning av länsstyrelsen. Sammantaget bedömer därmed Naturvårdsverket att området uppfyller IUCN:s definition av ett skyddat område och bör rapporteras som ett sådant.*

Rapporterad IUCN-kategori år 2020: Ej rapporterade

Reglering: 4 kap. 7 § miljöbalken

Innebörd: En nationalstadspark utgör ett riksintresse som utpekats eftersom det har stor betydelse för det nationella kulturarvet, en tätorts eller tätortsregions ekologi och för människors rekreation. Endast en nationalstadspark har utpekats, nämligen området Ulriksdal-Haga-Brunnsviken-Djurgården i kommunerna Solna, Lidingö och Stockholm. Ny bebyggelse eller nya anläggningar, liksom andra nya åtgärder får komma till stånd endast om det kan ske utan intrång i parklandskap eller naturmiljö och utan att det historiska landskapets natur- och kulturvärden i övrigt skadas.

Det räcker enligt förarbetena med att åtgärden kan medföra en negativ inverkan av någon betydelse för de angivna värdena.⁷² Åtgärder som innebär ett tillfälligt intrång eller en tillfällig skada kan tillåtas under begränsade förutsättningar. Exempelvis kan de områden som redan har exploaterats byggas ut ytterligare. Inte heller finns något absolut hinder mot kompletteringar i omedelbar närhet av nu befintlig bebyggelse.⁷³ Då många träd i området har en central betydelse för parkens höga värden har Länsstyrelsen i Stockholm även tagit fram föreskrifter om anmälan för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken inom Kungliga Nationalstadsparken avseende åtgärder som rör skyddsvärda träd liksom avgrusning av begränsade ytor av vegetationstäckt mark.

---

⁷³ Regeringen (1994) s. 49.

Huvudelement i IUCN:s definition av skyddade områden	Analys nationalstadsparken i förhållande till huvudelementen
Är området tydligt geografiskt avgränsat?	Ja. Området finns markerat i karta.
Är området erkänt, tydligt utpekade och skött i syfte att åstadkomma ett långsiktigt naturskydd?	Ja. Området är erkänt och tydligt utpekade genom lagstiftningen. Förvaltarna och markägarna har tillsammans med Länsstyrelsen i Stockholms och kommunerna Solna, Stockholm och Lidingö ett gemensamt ansvar för att ta hand om nationalstadsparken och utveckla dess värden. Länsstyrelsen samordnar flera utvecklingsprojekt, med särskild inriktning på att gynna biologisk mångfald.
Är områdets primära syfte att bevara biologisk mångfald? Även andra syften får förekomma, men skyddet för naturvärdena måste prioriteras vid en konfliktsituation.	Delvis. Både natur- och kulturvärden åsyftas med skyddet. Inget av skyddssyftena prioriteras i förhållande till det andra.
Innebär bevarandeinstrumentet ett skydd mot verksamheter och åtgärder som kan skada naturvärden som området syftar till att bevara?	Ja. Skyddsvärdena i form av naturmiljö liksom det historiska landskapets naturvärden mot skador. Skyddet enligt 4 kap. 7 § miljöbalken är dock inte heltäckande, men har kompletterats genom länsstyrelsens föreskrifter om samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken. Sammantaget bedöms därmed naturvärdena skyddas mot skador i tillräcklig mån.
Syftar bevarandeinstrumentet till att bevara eller förstärka graden av naturlighet i de ekosystem som avses skyddas?	Ja. Enbart skötsel som är positiv för naturvärdena utförs. Nationalstadsparken innebär normalt en bevarad eller förstärkt grad av naturlighet i kulturpräglade ekosystem, såsom ängs- och hagmarker.
Är naturskyddet långsiktigt säkrat genom lagstiftning eller på andra effektiva sätt?	Ja. Naturskyddet är långsiktigt säkrat genom reglering i miljöbalken.

Likartat bevarandeinstrument i annat land

Det finns paralleller till bevarandeinstrument i de andra länderna som både syftar till att skydda av naturvärden och kulturmiljöer. Ett exempel är strikt skyddade zoner inom landskapsskyddsområden i Estland. För beskrivningar av bevarandeinstrument i andra länder, se bilaga 4.

6.3.6 Natura 2000-områden som riksintressen enligt 4 kap. 8 § miljöbalken

Sammanfattande bedömning: Natura 2000-områdena uppfyller kriterierna för skyddade områden enligt IUCN, genom att det råder tillståndsplikt för sådana åtgärder som kan skada områdets utpekade naturvärden. Även om det kan innebära ett krav på ersättning för avsevärt försvårande av pågående markanvändning så ger det ett långsiktigt skydd för värdena. De rapporteras idag separat till EEA enligt art- och habitatdirektivet. De kan dock även betraktas som en nationell skyddsform, genom regleringen i 4 kap. 8 § miljöbalken tillsammans med 7 kap. miljöbalken, och rapporteras som sådan till EEA.

Rapporterad IUCN-kategori år 2020: Inte rapporterat som nationellt skyddade områden. Områdena rapporteras dock separat enligt art- och habitatdirektivet och arealerna ingår därmed i statistiken

Reglering: 4 kap. 8 § och 7 kap. 27–29 b §§ miljöbalken, 15–20 a §§ förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

Innebörd: Genomför delar av EU:s naturvårdsdirektiv i svensk lagstiftning. Områdena utpekade för att skydda de arter och naturtyper som anges i direktiven från negativ påverkan. Samtliga utpekade Natura 2000-områden utgör riksintressen enligt 4 kap. 1 och 8 §§ miljöbalken. Skyddsformen innebär att exploateringsföretag och andra ingrepp i miljön får komma till stånd endast om det kan ske på ett sätt som inte påtagligt skadar områdenas naturvärden. Åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i området kräver tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken. Tillståndsplikten gäller även utanför det avgränsade området. I särskilda skyddsområden har medlemsstaterna även ansvar för att vidta de bevarandeåtgärder som behövs, med utgångspunkt i utpekade naturtyper och arters ekologiska behov.

Huvudelement i IUCN:s definition av skyddade områden	Analys Natura 2000-områden i förhållande till huvudelementen
Är området tydligt geografiskt avgränsat?	Ja. Samtliga områden framgår av kartor.
Är området erkänt, tydligt utpekade och skött i syfte att åstadkomma ett långsiktigt naturskydd?	Ja. Framgår tydligt av lagstiftningen. Myndigheterna ska prioritera skyddsarbetet för dessa områden. Inom ramen för sina befogenheter och ansvarsområden ska myndigheterna vidta de åtgärder som behövs eller är lämpliga med hänsyn till det skyddsintresse som föranlett att ett område förtecknats. Länsstyrelsen har ansvar för att ta fram bevarandeplaner för varje område. Det finns alltså förutsättningar för en långsiktig och ändamålsenlig förvaltning avseende utpekade naturvärden.

Är områdets primära syfte att bevara biologisk mångfald? Även andra syften får förekomma, men skyddet för naturvärdena måste prioriteras vid en konfliktsituation.	Ja. Enligt artikel 2 i art- och habitatdirektivet är syftet att bidra till att säkerställa den biologiska mångfalden genom bevarande av livsmiljöer för vilda djur och växter. Områdesvis anges vilka specifika arter och livsmiljöer som avses med skyddet.
Innebär bevarandeinstrumentet ett skydd mot verksamheter och åtgärder som kan skada naturvärden som området syftar till att bevara?	Ja. En tillståndsprovning ska ske för att säkerställa att verksamheter och åtgärder inte kan skada de utpekade livsmiljöerna eller medför en störning som på ett betydande sätt kan försvåra bevarandet av arten eller arterna. Undantag får endast ges av tvingande orsaker som har ett väsentligt allmänintresse och genomförandet av dessa kräver kompensationsåtgärder.
Syftar bevarandeinstrumentet till att bevara eller förstärka graden av naturlighet i de ekosystem som avses skyddas?	Ja. Syftet med direktivet är att bibehålla eller återställa gynnsam bevarandestatus för livsmiljöer och arter. Det innebär normalt en bevarad eller förstärkt grad av naturlighet i såväl skogs-, myr- och vattensystem som kulturpräglade ekosystem som ängs- och hagmarker.
Är naturskyddet långsiktigt säkrat genom lagstiftning eller på andra effektiva sätt?	Ja. Genom reglering i miljöbalken.

Likartat bevarandeinstrument i annat land

Begränsade bevarandeområden (Hoiuala) rapporteras av Estland som en nationell skyddsform som främst syftar till att säkra skyddet för Natura 2000-områden.

6.4 Skogsvårdslagen

6.4.1 Skogliga impediment

Sammanfattande bedömning: Skogsvårdslagen ställer upp definitioner och begränsningar för brukandet av skogliga impediment, men då syftet med bestämmelserna inte uttryckligen är att bevara naturvärden så uppfyller instrumentet inte IUCN:s definition av ett skyddat område.

Skogliga impediment uppfyller inte heller automatiskt kriterierna för OECM enligt gällande vägledning⁷⁴. Impedimenten definieras i generell lagstiftning som inte innebär ett specifikt utpekande av områden av betydelse för bevarande av biologisk mångfald. Det kan samtidigt finnas impediment som har en stor de facto-betydelse

⁷⁴ CBD (2018) Annex III

för bevarandet av biologisk mångfald och som vid en närmare avgränsning av enskilda områden skulle kunna rapporteras som OECM. En närmare analys av förutsättningarna för det bör göras.

Rapporterad till IUCN år 2020: Ej rapporterade

Reglering: 13 a § skogsvårdslagen

Innebörd: Begreppet skogliga impediment inkluderar sådan skogsmark som i skogsvårdslagen definieras som improduktiv skogsmark samt träd- och buskmark. Improduktiv skogsmark definieras som mark som inte har de möjligheter att producera virke som gäller för produktiv skogsmark, det vill säga mark som producerar minst 1 m³ per hektar. Impediment är således generellt definierade och inte särskilt utpekade områden. Impedimenten omfattar i huvudsak marker som är för torra, för fuktiga eller för kyliga för att produktiv skog ska kunna etableras. Brukandet av skogliga impediment begränsas genom att: ”avverkning, skogsvårdsåtgärder och gödsling inte får ske på skogliga impediment som är större än 0,1 hektar. Enstaka träd får dock avverkas om det inte förändrar naturmiljöns karaktär”. I Skogsstyrelsens allmänna råd⁷⁵ till 13 a § skogsvårdslagen står vidare att: ”naturmiljöns karaktär förändras vanligen om de grövre träden avverkas”.

Huvudelement i IUCN:s definition av skyddade områden	Analys skogliga impediment i förhållande till huvudelementen
Är området tydligt geografiskt avgränsat?	Inte i dagsläget. Skogliga impediment är generellt definierade och även om enskilda områden avgränsas i exempelvis skogsbruksplaner så är sådana avgränsningar inte tydliga i bemärkelsen att de är kvalitetssäkrade, enhetligt dokumenterade och offentliga på det sätt som krävs.
Är området erkänt, tydligt utpekade och skött i syfte att åstadkomma ett långsiktigt naturskydd?	Nej. Utpekande har ingen rättsverkan gentemot andra statliga eller kommunala markanvändningsintressen. Även områden som tydligt avgränsas i skogsbruksplaner saknar dock ofta närmare uppgifter om vilken typ av naturvärden som finns, liksom mål och förvaltning för området.
Är områdets primära syfte att bevara biologisk mångfald? Även andra syften får förekomma, men skyddet för	Nej. Impedimentens funktioner för biologisk mångfald beskrivs visserligen i förarbeten till skogsvårdslagen ⁷⁶ , men det finns inte i lagstiftningen någon prioritet för naturvärdena i relation till andra skyddssyften.

⁷⁵ Skogsstyrelsen (2011).

⁷⁶ Regeringen (2009) s. 41 f.

naturvärdena måste prioriteras vid en konfliktsituation.	
Innebär bevarandeinstrumentet ett skydd mot verksamheter och åtgärder som kan skada naturvärden som området syftar till att bevara?	Delvis. Så länge markanvändningen är skogsbruk innebär bevarandeinstrumentet begränsningar avseende avverkningar. Avverkning av impediment som är mindre än 0,1 hektar tillåts dock liksom även enstaka träd, om det inte förändrar naturmiljöns karaktär. Bevarandeinstrumentet omfattar inte heller verksamheter som kan bli aktuella vid ändrad markanvändning, såsom exempelvis anläggande av infrastruktur, industri eller bebyggelse. Sådana verksamheter kan skada naturvärdena.
Syftar bevarandeinstrumentet till att bevara eller förstärka graden av naturlighet i de ekosystem som avses skyddas?	Delvis. Syftet med bestämmelserna är inte uttryckligen att bevara naturvärden, även om lagens förarbeten även pekar på impedimentens långa skogliga kontinuitet och orördhet. ⁷⁷
Är naturskyddet långsiktigt säkrat genom lagstiftning eller på andra effektiva sätt?	Nej. Skyddet gäller endast för skogsmark och därmed vid markanvändning skogsbruk. Skyddet kvarstår inte vid ändrad markanvändning, se ovan. Naturvårdsverket bedömer därmed att det inte är långsiktigt säkrat på det sätt som avses enligt IUCN:s vägledning.

Likartat bevarandeinstrument i annat land

I de länder som studerats har inget likartat bevarandeinstrument påträffats.

6.5 Övriga analyserade instrument

6.5.1 Naturvårdsavtal

Sammanfattande bedömning: Som namnet uttrycker så syftar naturvårdsavtal till att på frivillig väg skydda naturvärden. Till skillnad från flertalet andra bevarandeinstrument så är naturvårdsavtal tidsbegränsade, med en övre tidsgräns på 50 år. Naturvårdsavtal kan därmed inte automatiskt anses uppfylla IUCN:s kriterier om ett "evigt" skydd ("perpetuity").

Den svenska tillämpningen av naturvårdsavtal har dock ofta ett långsiktigt perspektiv. Skyddsformen har även brett stöd och är erkänd i arbetet med formellt skydd av skog och andra naturtyper både på Skogsstyrelsen och länsstyrelserna. Avtal med längre löptider skrivs som regel in i fastigheten och följer denna till ny ägare, medan mer kortfristiga avtal normalt inte får samma rättsverkan. I

⁷⁷ Ibid.

odlingslandskapet förekommer det kortfristiga avtal som förnyas med sådan regelbundenhet att naturvärdena i praktiken ändå får ett långfristigt skydd.

Naturvårdsverkets bedömning är att flertalet avtal ingås med långsiktiga intentioner och därför ändå bör rapporteras som skyddade områden. För så kallade ekoparksavtal och vitryggsavtal gör vi bedömningen att endast områden som betecknas med Naturvård Orörd (NO) eller Naturvård Skötsel (NS) i respektive ekoparksplan kan betraktas som skyddade områden.

Rapporterad till IUCN år 2020: Ej rapporterade

Reglering: 7 kap. 3 § andra stycket jordabalken (1970:994), lagen (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område (avtalslagen)

Innebörd: Genom att ingå ett naturvårdsavtal avstår fastighetsägaren från viss användning av ett område, till exempel avverkning, och/eller tolererar att naturvårdande åtgärder vidtas inom området. I avtalet beskrivs området och hur naturvärdena bör bevaras och utvecklas, men fastighetsägaren åtar sig normalt inte i naturvårdsavtalet att utföra åtgärder. Avtalstiden i ett naturvårdsavtal kan variera mellan några månader och 50 år. Avtalet görs ofta gällande gentemot en ny ägare genom att det skrivs in i fastighetsregistret.

Ekoparksavtal är en form av naturvårdsavtal som tecknats mellan Sveaskog och Skogsstyrelsen och som inrymmer både områden som enbart har naturvårdsmål – NO alternativt NS – samt områden där det bedrivs skogsbruk med generell (PG) eller förstärkt miljöhänsyn (PF).

Huvudelement i IUCN:s definition av skyddade områden	Analys naturvårdsavtal i förhållande till huvudelementen
Är området tydligt geografiskt avgränsat?	Ja. Långsiktiga avtal är normalt tydligt avgränsade.
Är området erkänt, tydligt utpekade och skött i syfte att åstadkomma ett långsiktigt naturskydd?	<p>Delvis. Områden kan anses vara erkända och utpekade genom att avtalet undertecknas mellan parterna. Avtalet har dock ingen rättsverkan gentemot andra statliga eller kommunala markanvändningsintressen.</p> <p>Lämplig skötsel beskrivs i naturvårdsavtalet och genomförs i allmänhet av både myndighet och markägaren.</p> <p>Inom ekoparksavtal är det de delar som har naturvård som överordnat mål (målkod NO och NS) som uppfyller detta kriterium för skyddade områden. Inom övriga delar i ekoparkerna bedrivs skogsbruk med generell hänsyn eller förstärkt hänsyn. Dessa delar (målkod PG och PF) kan därför inte betraktas som skyddade områden enligt IUCN:s kriterier. För områden där skogsbruk bedrivs stöds även bedömningen</p>

	<p>av den specifika vägledningen för skogsområden, där det anges att planterade skogar som främst sköts för timmerproduktion inte ska räknas som skyddade områden.</p> <p>Skötseln i ekoparkerna sker utifrån särskilda ekoparksplaner med målbilder och förvaltningsinriktning.</p>
<p>Är områdets primära syfte att bevara biologisk mångfald? Även andra syften får förekomma, men skyddet för naturvärdena måste prioriteras vid en konfliktsituation.</p>	<p>Ja. Syftet är naturvård.</p>
<p>Innebär bevarandeinstrumentet ett skydd mot verksamheter och åtgärder som kan skada naturvärden som området syftar till att bevara?</p>	<p>Delvis. Bevarandeinstrumentet innebär ett skydd mot åtgärder som kan skada naturvärdena från fastighetsägarens sida. Fastighetsägaren är bunden under avtalstiden. Avtalet gäller dock inte gentemot andra kommunala eller statliga markanvändningsintressen.</p>
<p>Syftar bevarandeinstrumentet till att bevara eller förstärka graden av naturlighet i de ekosystem som avses skyddas?</p>	<p>Ja. Enbart skötsel som är positiv för naturvärdena utförs. Naturvårdsavtal innebär normalt en bevarad eller förstärkt grad av naturlighet i såväl skogs-, myr- och vattenecosystem samt kulturpräglade ekosystem som ängs- och hagmarker.</p>
<p>Är naturskyddet långsiktigt säkrat genom lagstiftning eller på andra effektiva sätt?</p>	<p>Delvis. Avtalen är tidsbegränsade och knutna till en fastighetsägare. Avtalet kan göras gällande gentemot en ny ägare om det skrivs in i fastighetsregistret, vilket normalt sker vid avtal med längre löptider</p>

Likartat bevarandeinstrument i annat land

Finland har en form av naturvårdsavtal med en kortare avtalstid (under 20 år). Dessa har hittills rapporterats till IUCN som *not Assigned* eftersom man ansett att de inte uppfyller definitionen för ett skyddat område. Även i Estland förekommer naturvårdsavtal. Dessa anses inte uppfylla definitionen för ett skyddat område och rapporteras som *not Applicable*.

6.5.2 Frivilliga avsättningar inom skogsbruket

Sammanfattande bedömning: Naturvårdsverket bedömer att frivilliga avsättningar är en viktig beståndsdel i Sveriges arbete med att bevara biologisk mångfald, men att de inte uppfyller IUCN:s kriterier för skyddade områden. Ett viktigt skäl för detta är att det är fråga om ensidigt utpekade områden inom ramen för pågående markanvändning, vilket gör att de inte kan anses erkända eller prioritera biologisk mångfald i den bemärkelse som vägledningen avser.

Frivilliga avsättningar är ett sätt för skogssektorn att bidra till miljö kvalitetsmålet Levande skogar. Avsättningar av produktiv skog med långsiktiga förtecken för att

genom fri utveckling eller naturvårdande skötsel bevara och utveckla naturvärden är ett centralt bidrag till den svenska modellen för naturvård i skogen. I regel formaliseras frivilliga avsättningar genom något av de stora certifieringssystemen FSC⁷⁸ eller PEFC⁷⁹, men det finns också avsättningar som görs utanför dessa. Systemen ska ses som marknadslösningar och även om mekanismer i form av standarder för hållbart skogsbruk och ekonomiska incitament skapar tydliga spelregler för den enskilde, så behöver avsikten att avstå produktion för att bevara naturvärden uttryckas offentligt för att en rapportering alls ska kunna göras.

Något juridiskt skydd för de naturvärden som avsätts frivilligt finns inte. Det innebär inga bindande åtaganden för en ny ägare och om markanvändningen ändras så att marken inte längre är skogsmark så är det upp till markägaren att göra en annan avsättning någon annanstans. I regel dokumenteras frivilliga avsättningar i skogsbruksplan och i de fall fastigheten är certifierad kan de under vissa förutsättningar ersättas av andra områden inom samma brukningsenhet.

Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen har tidigare konstaterat att det för att möjliggöra relevant statistik och rapportering krävs transparens kring de frivilliga avsättningarnas geografiska läge, varaktighet och naturvärden.⁸⁰

Vi anser att avsatta områden kan rapporteras som OECM om områdena är geografiskt avgränsade, har ett tydligt naturvårdssyfte (exempelvis klassning som NS eller NO), är offentliggjorda på lämpligt sätt samt i övrigt uppfyller kriterier för OECM.

Rapporterad till IUCN år 2020: Ej rapporterade

Reglering: Ensidigt utpekande med eller utan tredjepartscertifiering

Innebörd: Frivilliga avsättningar är områden som inom ramen för pågående markanvändning undantas från ordinarie skogsbruk, antingen genom att områden helt lämnas för fri utveckling eller förvaltas med naturvårdande skötsel. Frivilliga avsättningar dokumenteras i regel i skogsbruksplan och en stor del av fastigheter med frivilliga avsättningar ingår i något av de större certifieringssystemen FSC eller PEFC. Certifieringssystemen ska förstås som marknadslösningar för att skogsprodukter ska kunna säljas med ett intygande om att de härrör från hållbart skogsbruk. Systemen ställer upp krav för hela kedjan från skog till kund, men en viktig beståndsdel är standarder för hur skogsbruket får bedrivas. Exempelvis finns krav som rör trädslagsval eller avsättning av arealer för naturvårdsändamål. För det senare finns vidare krav på hur sådana områden ska väljas ut. En oberoende part utövar kontroll över att regelverket efterlevs.

Skogsstyrelsen har i samarbete med Naturvårdsverket och på regeringens uppdrag tagit fram ett system för att redovisa frivilliga avsättningar och göra det möjligt att i

⁷⁸ Forest Stewardship Council.

⁷⁹ Programme for the Endorsement of Forest Certification Schemes.

⁸⁰ Skogsstyrelsen (2020).

framtiden på ett bättre sätt följa upp dem med avseende på geografiska läge, varaktighet och naturvårdskvalitet. Ett av förslagen är att Skogsstyrelsen ska erbjuda samtliga markägare möjlighet att rapportera in frivilliga avsättningar digitalt, via en lämplig teknisk plattform.⁸¹

Huvudelement i IUCN:s definition av skyddade områden	Analys frivilliga avsättningar i förhållande till huvudelementen
Är området tydligt geografiskt avgränsat?	Arealer som avsätts för naturvård ingår normalt i skogsbruksplan som en del av dokumentationen. Denna dokumentation innebär vanligtvis en tydlig geografisk avgränsning på karta.
Är området erkänt, tydligt utpekade och skött i syfte att åstadkomma ett långsiktigt naturskydd?	Delvis. Frivilliga avsättningar är i grunden ett ensidigt utpekande från markägaren, men i de fall certifiering sker så finns det regler kring hur områden får väljas ut och möjligheter till oberoende granskning. Det är dock inte erkänt i bemärkelsen att områdets utpekande och inriktning är allmänt känd för andra parter. Vissa avsättningar är dock offentliggjorda på kartor eller andra sätt och sådana arealer kan ingå som skyddad skog i offentlig statistik.
Är områdets primära syfte att bevara biologisk mångfald? Även andra syften får förekomma, men skyddet för naturvärdena måste prioriteras vid en konfliktsituation.	Delvis. Frivilliga avsättningar omfattar i regel områden där markanvändningen i juridisk mening är skogsbruk, men syftet med dem är samtidigt att inom sektorsansvaret bevara naturvärden på lång sikt. Skyddet av naturvärdena på detta sätt har ingen prioritet vid konflikt med andra allmänna eller enskilda intressen.
Innebär bevarandeinstrumentet ett skydd mot verksamheter och åtgärder som kan skada naturvärden som området syftar till att bevara?	Delvis. Inom den befintliga verksamheten får ett skydd antas föreligga. Avsättningar är inte bindande vid ett ägarbyte och innebär inte ett skydd vid ändrad markanvändning.
Syftar bevarandeinstrumentet till att bevara eller förstärka graden av naturlighet i de ekosystem som avses skyddas?	Ja. Frivilliga avsättningar är avsatta för naturvård. De innebär normalt en bevarad eller förstärkt grad av naturlighet i såväl skogs-, myr- och vattensystem som kulturpräglade ekosystem som ängs- och hagmarker. För att kunna bedöma om syftet uppnås behöver värden och bevarandeinsatsen för olika områden beskrivas och tillgängliggöras för fler än markägaren.

⁸¹ Skogsstyrelsen (2020).

Är naturskyddet långsiktigt säkrat genom lagstiftning eller på andra effektiva sätt?	Delvis. Frivilliga avsättningar har ingen rättsverkan gentemot andra markanvändningsintressen. I de fall de finns en oberoende certifiering så skapas både incitament och kontrollmekanismer för efterlevnad. I grunden är transparens kring avsättningarnas läge och varaktighet en förutsättning för att kunna följa upp skyddets effektivitet.
--	---

Likartat bevarandeinstrument i annat land

Ingen av de övriga länder som ingår i jämförelsen rapporterar något jämförbart bevarandeinstrument till EEA.

6.6 Bevarandeinstrument som inte analyserats

Det är lätt att konstatera att många bevarandeinstrument inte uppfyller IUCN:s definition av ett skyddat område. För dessa har Naturvårdsverket inte genomfört analysen utifrån huvudelementen i IUCN:s vägledning. Några av dessa bevarandeinstrument berörs dock kort nedan.

6.6.1 Bevarandeinstrument som inte primärt syftar till bevarande av naturvärden

Bevarandeinstrument som tydligt har andra syften än naturvård har inte analyserats utförligt eftersom dessa faller utanför IUCN:s definition av ett skyddat område. Naturvårdsverket har bedömt att detta bland annat gäller för riksintresseområden för friluftslivet, vattenskyddsområden, förordnanden om landskapsbildskydd, kulturminnen och detaljplaner och områdesbestämmelser.

6.6.2 Internationella bevarandeinstrument som inte lett till särskild lagstiftning

De internationella bevarandeinstrumenten ramsarområden, världsarvsområden och biosfärområden har ännu inte lett till införande av särskild lagstiftning i Sverige, vilket innebär att de inte uppfyller IUCN:s definition av ett nationellt skyddat område. Ofta ingår dock områdena i eller överlappar med andra skyddsformer som rapporteras, såsom nationalparker, naturreservat eller Natura 2000-områden. Dessa internationella bevarandeinstrument rapporteras inte heller separat av de jämförda länderna. Österrike rapporterar biosfärparker som regleras genom specifik nationell lagstiftning (se bilaga 4).

6.6.3 Övriga bevarandeinstrument som inte har analyserats

Eftersom IUCN:s definition av ett skyddat område endast avser tydligt avgränsade områden omfattas inte bevarandeinstrument som inte är arealbaserade av analysen. Det gäller till exempel det strikta artskyddet enligt artskyddsförordningen och de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken. Det gäller också i varierande grad regleringarna i skogsvårdslagen rörande fjällnära skog respektive ädellövskog samt det generella markavvattningsförbudet enligt 11 kap. 14 § miljöbalken.

Eftersom IUCN:s definition av ett skyddat område förutsätter långsiktighet har bevarandeinstrument med kortare tidsbegränsad varaktighet inte analyserats. Detta rör till exempel miljöersättningar i jordbruket inom landsbygdsprogrammet.

7 Förslag och fortsatt arbete

Naturvårdsverket kan konstatera att det finns likheter i hur länderna rapporterar till CDDA. De skillnader som finns har ofta flera förklaringar. Länderna skiljer sig åt med avseende på rättsordning, markanvändningshistorik, principer om frihet under ansvar, kommunalt eller lokalt inflytande över markanvändningen och naturligtvis förekomsten av olika former av naturvärden. Sådana variationer påverkar också hur IUCN:s vägledning tolkas i olika sammanhang och vilka områden som rapporteras eller inte rapporteras.

Det svenska sättet att rapportera ligger nära Finlands, vilket är logiskt om man ser till förvaltningstraditionen och de naturgivna förutsättningarna i våra länder. Andra länder rapporterar skyddade områden på ett i förhållande till IUCN:s vägledning friare sätt.

De grundläggande skillnaderna mellan de jämförda länderna är av sådan karaktär att Naturvårdsverket inte bedömer att det är möjligt att föreslå ändringar i rapporteringen enkom för att jämna ut olikheter mellan Sverige och andra länder. Sveriges arbete med att rapportera skyddade områden har hittills varit följsamt mot IUCN:s vägledning och Naturvårdsverket anser inte att Sverige bör bidra till betydande avvikelser från vägledningen.

De förslag till reviderad rapportering som Naturvårdsverket lämnar är förenliga med IUCN:s vägledning och kommer att öka andelen rapporterad skyddad natur så att Sveriges arbete med skyddade områden avspeglas på ett mer fullständigt sätt i internationella sammanhang.

7.1 Förslag till regeringen

7.1.1 Rapportering av områden med stöd av 4 kap 5 § miljöbalken

Naturvårdsverket föreslår att en närmare geografisk studie av riksintresset obrutna fjäll genomförs för att möjliggöra att de obrutna fjällområdena kommer med i framtida rapportering.

Naturvårdsverket har analyserat bestämmelserna i 4 kap. miljöbalken och finner att när det gäller de obrutna fjällområden som räknas upp i 5 §, så utgör de ett starkt skydd för bevarandet av naturvärden i dessa områden. Den helt övervägande delen av dessa områden utgörs av lågfjäll och kalfjäll, medan en liten del utgörs av produktiv skogsmark. De naturvärden som är knutna till den fjällnära skogen i dessa områden har ett svagare skydd genom bestämmelserna ifråga och skyddas snarare genom andra instrument, varför det vore mer lämpligt att inte rapportera sådana arealer som är skyddade genom riksintresset obrutna fjäll. Det finns ett behov av att närmare studera de uppräknade fjällområdena så att den areal som kan anses skyddad också motsvarar IUCN:s definition av skyddade områden.

Naturvårdsverket föreslår därför att både avgränsning i stort och exkludering av skogsmark utreds närmare innan rapportering kan ske.

7.2 Förändringar i rapporteringen enligt IUCN:s kriterier

Nedan redovisas de bevarandeinstrument som Naturvårdsverket tidigare inte redovisat till EEA enligt IUCN:s kriterier, men som efter analys i detta uppdrag bedöms som lämpliga att ta med i kommande rapporteringsomgång, i mars 2022.

7.2.1 Nationalstadsparken enligt 4 kap. 7 § miljöbalken

Naturvårdsverket avser att rapportera nationalstadsparken i kommande rapportering till CDDA som en IUCN-kategori klass V.

En nationalstadspark utgör ett riksintresse som utpekats eftersom det har stor betydelse för det nationella kulturarvet, en tätorts eller tätortsregions ekologi och för människors rekreation. Skyddet för en nationalstadspark är starkare än för övriga områden, som är av riksintresse enligt 4 kap. miljöbalken. Ny bebyggelse eller nya anläggningar, liksom andra nya åtgärder får komma till stånd endast om det kan ske utan intrång i parklandskap eller naturmiljö och utan att det historiska landskapets natur- och kulturvärden i övrigt skadas. Skadan behöver inte, såsom i 1 § 1 stycket, vara påtaglig, utan det räcker enligt förarbetena med att åtgärden kan medföra en negativ inverkan av någon betydelse för de angivna värdena. Skyddet är dock inte absolut. Enligt 4 kap. 7 § tredje stycket kan åtgärder som innebär ett tillfälligt intrång eller en tillfällig skada tillåtas under begränsade förutsättningar.

7.2.2 Natura 2000-områden som riksintressen enligt 4 kap. 8 § miljöbalken

Naturvårdsverket avser att rapportera samtliga Natura 2000-områden, utöver befintlig rapportering gällande art- och habitatdirektivet, i kommande rapportering till CDDA samt att göra IUCN-kategorisering för samtliga områden.

Naturvårdsverket avser att med stöd av länsstyrelserna påbörja ett sådant arbete under 2021.

Samtliga utpekade Natura 2000-områden utgör riksintressen enligt 4 kap. 1 och 8 §§ miljöbalken. Skyddsformen innebär att exploateringsföretag och andra ingrepp i miljön får komma till stånd endast om det kan ske på ett sätt som inte påtagligt skadar områdenas naturvärden. Åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i området kräver tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken. Tillstånd får endast ges om verksamheten eller åtgärden, tillsammans med andra pågående eller planerade verksamheter eller åtgärder, inte kan skada de utpekade livsmiljöerna eller medföra en störning som på ett betydande sätt kan försvåra bevarandet av arten eller arterna. Om tillstånd inte ges eller om villkoren i det innebär att pågående markanvändning avsevärt försvåras så behöver det finnas

medel för att betala ut ersättning. Vi bedömer sammantaget att områdena i enlighet med IUCN:s definition är att betrakta som skyddade områden.

Samtliga utpekade Natura 2000-områden rapporteras redan separat enligt art- och habitatdirektivet. Det innebär att de redan ingår i den sammanställning över skyddade landarealer som EEA tagit fram. De områden som överlappas av de nationella skyddsformerna (en majoritet av arealen) nationalpark, naturreservat samt i förekommande fall biotopskyddsområden har även en IUCN-kategorisering. De Natura 2000-områden som inte överlappas av nationella skyddsformer saknar dock IUCN-kategorisering. För dessa behöver länsstyrelserna genomföra en klassning.

7.2.3 Naturvårdsavtal

Naturvårdsverket avser inkludera samtliga naturvårdsavtal i kommande rapportering till CDDA.

Naturvårdsverket konstaterar att frivilligt naturskydd utgör en viktig del av den svenska modellen för naturvård, i skogsbruket men också i andra miljöer. Naturvårdsavtal är tidsbegränsade avtal med löptider mellan några månader och 50 år. Användningen av dem har utvecklats alltmer det senaste decenniet. En helt övervägande andel av avtalen skrivs med löptider på 30 år eller längre⁸², medan en mindre andel avtal är skrivna med korta löptider. Vissa kortfristiga avtal skrivs med intentionen att utveckla skyddet i form av ett naturreservat eller ett mer långfristigt avtal. Andra kortfristiga avtal i framför allt odlingslandskapet förnyas med viss regelbundenhet, beroende på praktiska förvaltningsaspekter.

Sammantaget bedömer därför Naturvårdsverket att samtliga naturvårdsavtal ska inkluderas i rapporteringen till CDDA. När det gäller de särskilda varianterna ekoparksavtal och vitryggsavtal så omfattar de stora sammanhängande områden, där naturvård inte är huvudsyftet på hela arealen. För dessa avtal kommer rapporteringen att omfatta de delområden som har målkod NO och NS, vilket är samma avgränsning som i den nationella rapporteringen. Naturvårdsverket avser att under 2021 och tillsammans med Skogsstyrelsen påbörja arbetet med att kategorisera naturvårdsavtal enligt IUCN:s vägledning.

7.2.4 Biotopskyddsområden

Biotopskyddsområden uppfyller IUCN:s kriterier för skyddade områden. Myndigheterna avser att göra en sammanhållen genomgång av områdenas IUCN-kategorisering på skogsmark respektive övrig mark. Den tidigare tillämpade storleksgränsen för kategorisering tas bort.

---

⁸² Skogsstyrelsen, muntl. 2021.

7.2.5 Kulturresevat

Naturvårdsverket avser att senast 2022 ta fram ett förslag i samråd med Riksantikvarieämbetet kring hur kulturresevat bör rapporteras.

Kulturresevat inrättas i syfte att bevara värdefulla kulturpräglade landskap. Vissa områden avser primärt skydd av byggnader eller anläggningar och motsvarar då inte IUCN:s vägledning för skydd av naturmiljöer. Vissa kulturresevat omfattar dock viktiga miljöer för biologisk mångfald och har föreskrifter som skyddar naturtyper mot exploatering, samt fyller en funktion för bevarandet av biologisk mångfald. Detta gäller framför allt odlingslandskap men även andra naturtyper.

De kulturresevat där biologisk mångfald på ett tydligt sätt ingår i syftet med området bedöms som lämpliga att rapportera. En individuell bedömning behöver därför göras på objektsnivå både vad gäller om de når upp till IUCN:s kriterier samt inom vilken kategori de bör rapporteras.

7.2.6 Vattenområden som utpekats som riksintressen enligt 4 kap. 6 § miljöbalken

Naturvårdsverket avser att tillsammans med Havs- och vattenmyndigheten ta fram förslag kring om och hur de vattenområden som omfattas av 4 kap. 6 § miljöbalken och som inte redan rapporteras som Natura 2000 kan och bör rapporteras.

Områdena behöver bedömas var för sig för att fastställa att skyddssyftet avser den biologiska mångfalden, att skyddet för utpekade värden säkerställs och att det finns ett tydligt avgränsat område.

7.3 Rapportering av områden som OECM

Naturvårdsverket konstaterar att det nu redovisade regeringsuppdraget inte omfattar en fullständig genomgång av områden möjliga att rapportera som OECM. Vi har sedan tidigare medverkat i utvecklingsfrågor kring bevarandeinstrument tillsammans med Skogsstyrelsen och ser att OECM utgör en del av rapporteringen till CDDA. Det finns många beröringspunkter mellan skyddade områden och OECM. Frågan om vilka bevarandeinstrument som skulle kunna rapporteras som OECM har även kommit upp inom ramen för de konsultationer som genomförts inom uppdraget och är en viktig fråga i den pågående processen om EU:s strategi för biologisk mångfald. När det gäller OECM så avser Naturvårdsverket att på följande sätt arbeta med att utveckla rapporteringen.

7.3.1 Frivilliga avsättningar

Naturvårdsverket bedömer att frivilliga avsättningar som uppfyller vägledningen för OECM bör kunna rapporteras som OECM.

En rapportering av frivilliga avsättningar bygger på frivillighet från markägare samt ställer bland annat krav på att de görs tillgängliga på ett sätt som möjliggör

rapportering och ger insyn i vilka geografiska områden som avses. Naturvårdsverket bedömer att de förslag som redovisats inom ramen för regeringsuppdrag om frivilliga avsättningar⁸³ utgör en viktig grund för att omhänderta underlag till rapporteringen.

Naturvårdsverket bedömer vidare att det ligger i skogsbrukets sektorsansvar att säkerställa de avsatta områdenas geografiska avgränsning, varaktighet, naturvårdsfokus och ändamålsenliga skötsel.

7.3.2 Övningsområden som reglerats i överenskommelse mellan Naturvårdsverket och Fortifikationsverket

Naturvårdsverket avser att rapportera ett antal övningsområden som OECM.

Den inomstatliga överenskommelsen från 2010 omfattar 56 övningsområden på Fortifikationsverkets marker inom 15 olika län. Totalt ingår drygt 32 000 hektar värdefulla naturområden varav cirka 10 000 hektar produktiv skog. Områdena har skyddats efteröverenskommelse mellan Naturvårdsverket och Fortifikationsverket. De pekades ut 2003–2004 inom ramen för regeringsuppdraget om inventering av skyddsvärda statliga skogar. Överenskommelsens innebörd är att de utpekade områdena undantas från skogsbruk och avverkning. Samrådsrutiner gäller för sådan avverkning som behövs för områdenas användning som övningsområden.

Parterna är överens om att anläggande av byggnader, vägar, ledningar, vindkraftverk eller annan typ av exploatering inte ska ske inom naturskogarna. Områdena erbjuds för bildande av naturreservat om övningsverksamheten upphör. Skyddsformen naturvårdsavtal är inte tillämplig, eftersom det rör sig om en överenskommelse mellan två statliga parter.

Militära övningsområden utgör internationellt sett ett typexempel på OECM. Sammantaget bedömer Naturvårdsverket att områdena är lämpliga att rapportera som OECM, efter att samråd med Fortifikationsverket skett.

7.4 Vidare arbete kring redovisning av OECM

7.4.1 Skogliga impediment

Skogliga impediment är områden undantagna från skogsbruk, men inte uttryckligen i syfte att bevara biologisk mångfald. Däremot kan de indirekt bidra till bevarande av naturvärden.

Skogliga impediment uppfyller inte kriterier för OECM enligt gällande vägledning. De omfattas enbart av en generell lagstiftning som inte innebär ett specifikt utpekande av områden av betydelse för bevarande av biologisk mångfald.

---

⁸³ Skogsstyrelsen 2020.

Naturvårdsverket bedömer dock att vissa typer av impediment kan ha en viktig roll för bevarandet av biologisk mångfald och bör övervägas närmare som möjliga att rapportera som OECM om de uppfyller övriga kriterier.

Som ett första steg avser Naturvårdsverket att tillsammans med Skogsstyrelsen närmare undersöka hur de tekniska, juridiska och biologiska förutsättningarna ser ut för att på sikt rapportera relevanta skogliga impediment som OECM.

7.4.2 Övriga bevarandeinstrument

Naturvårdsverket bedömer att frågan om tillämpning och rapportering av OECM är av stor betydelse för det fortsatta arbetet med att rapportera Sveriges bevarandeinsatser och ser ytterligare möjligheter att utveckla den svenska rapporteringen i detta avseende.

Sammantaget gör vi bedömningen att ett utvecklingsarbete kring OECM bör ske. Naturvårdsverket avser därför att, i samverkan med Skogsstyrelsen och Havs- och vattenmyndigheten, initiera en analys gällande ytterligare bevarandeinstrument som Sverige bör rapportera som OECM.

7.5 Sammanfattande konsekvenser för rapporteringen

7.5.1 Konsekvenser av förändringar i rapporteringen enligt IUCN:s kriterier

Sammanfattningsvis så bedömer Naturvårdsverket att arealen skyddade områden enligt IUCN:s kriterier kommer att öka.

Att inkludera alla naturvårdsavtal innebär ett tillskott på knappt 200 000 hektar skyddad areal, vilket kommer att rapporteras internationellt från och med 2022.

En rapportering av relevanta kulturresevat skulle bidra till en ökad överensstämmelse med IUCN:s vägledning, men har liten betydelse för arealen (totalt omfattar kulturresevat 8 000 hektar).

Att rapportera nationalstadsparker har en liten betydelse för arealen då det för närvarande bara finns ett sådant område, med en areal på under 2 000 hektar landareal.

En annan förändring blir att en utvecklad kategorisering av Natura 2000-områden och biotopskyddsområden framöver kommer att ge en tydligare bild av hur arealen (som redan rapporteras) fördelas mellan olika kategorier av skydd.

Genom dessa revideringar kommer det rapporterade skyddet att närmare motsvara den andel som anges i den nationella statistiken⁸⁴ vilket motsvarar cirka 15 % skydd av landarealen.

Under förutsättning att det går att avgränsa de aktuella områdena för obrutna fjäll på ett ändamålsenligt sätt som också erkänns av berörda kommuner så kan det innebära att omkring ytterligare 2 miljoner hektar skulle kunna rapporteras som skyddade områden, eller motsvarande omkring 4 % av landarealen.

7.5.2 Konsekvenser av rapportering enligt OECM

Att rapportera frivilliga avsättningar enligt 7.3.1 kan i *teorin* tillföra betydande arealer, upp till 1,2 miljoner hektar⁸⁵, till Sveriges internationella rapportering av bevarandeinsatser för biologisk mångfald. Hur stor areal det i praktiken kan komma att handla om beror på vilka avsättningar olika aktörer inom skogsnäringen väljer att lämna öppen information om och om områdena i övrigt uppfyller kriterier för OECM. Det är inte heller i dagsläget klarlagt om det finns tekniska eller andra hinder för att tillhandahålla sådan information. Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen behöver fortsätta arbetet med att främja en utvecklad rapportering av frivilliga avsättningar.

Den inomstatliga överenskommelsen mellan Naturvårdsverket och Fortifikationsverket omfattar totalt drygt 32 000 hektar.

När det gäller skogliga impediment så finns det idag inga data över sådana på det sätt som krävs för att en områdesvis och relevant rapportering ska vara möjlig idag. Ett utvecklingsarbete krävs och det går idag inte att bedöma vilka områden på sikt som kan utgöra relevanta bidrag till den internationella rapporteringen.

---

⁸⁴ SCB 2021.

⁸⁵ SCB (2019).

8 Källor

Braun-Blanquet, J. (1964): Pflanzensoziole, Grundzüge der Vegetationskunde. (3. Auflage).

CBD (2018). Decision adopted by the conference of the parties to the convention on biological diversity. Protected areas and other effective area-based conservation measures. CBD/COP/DEC/14/8.

Crofts (m.fl.) (2014). Putting Nature on the Map, – A Report and Recommendations on the Use of the IUCN System of Protected Area Categorisation in the UK.

<https://portals.iucn.org/library/sites/library/files/documents/2014-040.pdf>

Day, J. (m.fl.) (2019). Guidelines for applying the IUCN protected area management categories to marine protected areas.

Dudley, N. (m.fl.) (2008). Guidelines for Applying Protected Area Management Categories.

Dudley, N. (m.fl.) (2013). Guidelines for Applying Protected Area Management Categories.

Federal Agency for Nature Conservation (u.å. a) *Landscape Protection Areas*
<https://www.bfn.de/en/activities/protected-areas/landscape-protection-areas.html>
[2021-06-09].

Federal Agency for Nature Conservation (u.å. b) *National Nature Monuments*
<https://www.bfn.de/en/activities/protected-areas/national-nature-monuments.html>
[2021-06-09].

Federal Agency for Nature Conservation (u.å. c) *Nature Conservation Areas*.
<https://www.bfn.de/en/activities/protected-areas/nature-conservation-areas.html>
[2021-06-09].

Federal Agency for Nature Conservation (u.å. d) *National Parks*.
<http://www.bfn.de/en/activities/protected-areas/national-parks.html> [2021-06-09].

Heinonen, M. m.fl. (2013). IUCN:n suojelualueluokituksen soveltaminen Suomessa. Metsähallitus Luontopalvelut. Engelsk sammanfattning: Applying IUCN Protected Area Management Categories in Finland.

IUCN National Committee United Kingdom (2018 a). Statement of Compliance for the Areas of Outstanding Natural Beauty in England and Wales och Statement of Compliance for the UK National Park Authorities on why they should continue to be recognised as IUCN Protected Areas Cat V.
<https://iucnuk.wordpress.com/projects/putting-nature-on-the-map/> [2021-05-10].

IUCN National Committee United Kingdom (2018 b). Statement of Compliance for Heritage Coasts. <https://iucnuk.files.wordpress.com/2018/03/statement-of-compliance-for-heritage-coast.pdf> [2021-05-10].

IUCN National Committee United Kingdom (2018 c). Statement of Compliance for UK's national nature reserves.

<https://iucnuk.files.wordpress.com/2018/03/national-nature-reserves-5.pdf> [2021-05-10].

IUCN National Committee United Kingdom (2018 d). Statement of Compliance for UK's national parks.

https://iucnuk.files.wordpress.com/2018/03/national_parks_statement_of_compliance_may2013.pdf [2021-06-09].

Jonas, H. (m.fl.), (2017). Will 'other effective area-based conservation measures' increase recognition and support for ICCA's?. *Parks Journal* 23.2.

Miljöministeriet (u.å). *Ödemarksområden*. <https://ym.fi/sv/odemarksområden> [2021-06-09].

Naturvårdsverket (2002). Redovisning av svenska naturskyddade områden med tillämpning av Internationella Naturvårdsunionens (IUCN:s) skyddskategorier.

Mitchel B A (m.fl.) (2018). Guidelines for privately protected areas.

<https://portals.iucn.org/library/sites/library/files/documents/PAG-029-En.pdf>

Regeringen (1985). Regeringens proposition 1985/86:3 med förslag till lag om hushållning med naturresurser m.m.

Regeringen (1992). Regeringens proposition 1992/93:80 om utökat älvskydd.

Regeringen (1994). Regeringens proposition 1994/95:3 Nationalstadsparken Ulriksdal-Haga-Brunnsviken-Djurgården.

Regeringen (1997). Miljöbalk Prop. 1997/98:45, del 2.

Regeringen (2009). Regeringens proposition 2009/10:201 Gränser i skog.

Regeringen (2021). Uppdrag att jämföra, redovisa och föreslå förändringar i den internationella rapporteringen av skyddad natur i Sverige. M2021/00245.

SCB (2019). Formellt skyddad skogsmark, frivilliga avsättningar, hänsynsytor samt improduktiv skogsmark 2019. SCB Sveriges officiella statistik – statistiska meddelanden 41/2002.

SOU 2020:73 (2020). Stärkt äganderätt, flexibla skyddsformer och naturvård i skogen.

Skogsstyrelsen (2011). Skogsstyrelsens föreskrifter och allmänna råd till Skogsvårdslagen, SKSFS 2011:7.

Skogsstyrelsen (2020). Frivilliga avsättningar – förslag på system för uppföljning av geografiskt läge, varaktighet och naturvårdskvalité. Rapport 2020/9.

UK Environmental Law Association (u.å). *Nature Conservation Law in the UK*. www.environmentlaw.org.uk/rte.asp?id=201 [2021-06-09].

MUNTliga KÄLLOR

Banko, Gebhard. Umweltbundesamt (Österrike) (Environment Agency Austria). Intervju 21-04-29 samt e-postmeddelanden under april och maj 2021.

Dudley, Nigel. Equilibrium Research. Intervju 21-05-25 samt e-postmeddelanden under maj 2021.

Grady, Stephen. Joint Nature Conservation Committee, JNCC (Storbritannien). E-postmeddelanden under april och maj 2021.

Heinonen, Mervi. Forststyrelsen (Finland). Intervju 21-04-20 samt e-postmeddelanden under april och maj 2021.

Kark, Timo. Keskkonnaagentuur (Republic of Estonia Environmental Agency). Intervju 21-04-20 samt e-postmeddelanden under april och maj 2021.

Scherfose, Volker. Bundesamt für Naturschutz (Tyskland) (Federal Agency for Nature Conservation). Intervju 21-04-30 samt e-postmeddelanden under april och maj 2021.

Bilaga 1: Rapporteringskrav och underlag till CDDA

Behovet av ett harmoniserat dataunderlag över skyddade områden i Europa väcktes i början av 1990-talet och den första versionen av databasen CDDA skapades år 1995 från datauttag från UNEP-WCMC och Europeiska rådet inom Coordination of Information on the Environment (CORINE)-programmet. CDDA skulle täcka skyddade områden över hela Europa och upprätthållas och förvaltas av EEA i enlighet med överenskommelser med Europeiska rådet och UNEP-WCMC. Sedan ett antal år har UNEP-WCMC skapat en IT-infrastruktur och global databas över skyddade områden i enlighet med IUCN:s definition, WDPA. EEA har idag enbart ansvar för att samla rapporteringar från länder som är partners i Eionet⁸⁶ och vidare rapportera nationella skyddsformer till WDPA. För att återspegla ändringen bytte databasen namn till *Nationally designated areas inventory* men akronymen CDDA har behållits eftersom den har blivit synonym med EEA:s databas.

EEA anger rapporteringskravet⁸⁷ till CDDA enligt följande:

“Countries are requested to maintain updated lists of national designation types and individual site records including site boundaries.”

En central utgångspunkt för rapporteringen till CDDA är att den avser nationella skyddstyper (designation types) som skyddar områden (sites)⁸⁸. Definitionen av skyddade områden i CDDA härstammar från och är i enlighet med IUCN:s definition och avser områdesspecifikt skydd men har under senare år breddats något jämfört med IUCN:s definition. Till skillnad från IUCN:s krav på att syftet med ett skyddat område primärt ska avse naturvård kan rapporteringen till CDDA även inkludera skyddade områden med andra syften än naturvård där skyddet bedöms effektivt för ett långsiktigt bevarande av naturvärden. De senare är i linje med definitionen av OECM⁸⁹.

Rapporteringen är tredelad. Dels rapporteras skyddstyper, det vi i rapporten benämner bevarandeinstrument, dels tabellinformation om de områden man rapporterar som skyddade och därutöver varje områdes geografiska avgränsning. Delarna i rapporteringen kan användas separat men utifrån rapporteringen till IUCN och sammanställningar av skyddad natur på europeisk och internationell nivå används de tillsammans. Ett enskilt skyddat område ska därmed ha en referens till ett bevarandeinstrument som finns med i listan av skyddstyper, ytterligare beskrivande information om varje område och en referens till en geografisk

⁸⁶ 38 medlems- och samarbetsländer i Europa [European Environment Information and Observation Network – Eionet Portal \(europa.eu\) https://www.eionet.europa.eu/](https://www.eionet.europa.eu/)

⁸⁷ <https://rod.eionet.europa.eu/obligations/32>

⁸⁸ [CDDA v17 \(europa.eu\) https://cdr.eionet.europa.eu/help/cdda/CDDAv17%202019%20guidelines%20v1.pdf](https://cdr.eionet.europa.eu/help/cdda/CDDAv17%202019%20guidelines%20v1.pdf)

⁸⁹ Se bilaga 3.

avgränsning för att utgöra en del av rapporteringen som används för sammanställningar och vidare rapportering till WDP. Underlaget används primärt av EEA och IUCN i deras sammanställningar och produkter men majoriteten av data är öppna och tillgängliga för alla att ta del av och använda i olika sammanhang.

Kravet på rapportering framgår av beskrivningen av "Nationally designated areas (CDDA) på Eionet⁹⁰ och underlaget tas emot av EEA. EEA beskriver bakgrunden till rapporteringen i sin vägledning för densamma⁹¹. Hur underlaget används vid rapportering och i olika sammanställningar av EEA och IUCN går att läsa mer om i en rapport som tydliggör användningen av data utifrån olika restriktioner⁹².

Nedan återges en sammanfattning av den information som ska rapporteras för ett skyddat område för att vara en del av europeiska och globala sammanställningar av skyddad natur.

KRAV PÅ OCH INNEHÅLL I RAPPORTERING AV BEVARANDEINSTRUMENT (LIST OF NATIONAL DESIGNATIONS)

Listan av bevarandeinstrument är idag ett separat register med sub-regionala (inom länder), nationella, regionala (flera länder, ofta världsdel) och internationella skyddsformer med information om bevarandeinstrumentens namn och vad som utgör grund för att områden kan skyddas. Informationen används som masterdata för flera rapporteringar, till exempel rapportering om Natura 2000-områden och nationellt skyddade områden. Information om internationella och regionala (till exempel europeiska) bevarandeinstrument registreras och upprätthålls av EEA. Grunden för instrumenten är internationell lag eller regionala och internationella överenskommelser såsom Natura 2000, Bernkonventionen, Ramsarkonventionen med flera. Nationella bevarandeinstrument ska rapporteras och hållas aktuella av respektive land inom Eionet.

I registret ges varje post som rapporteras en kod som representerar ett unikt bevarandeinstrument i respektive land: Koden byggs upp av landskod (två bokstäver, till exempel SE för Sverige) samt en tvåställig sifferkod som börjar med '00' för områden med "No protection status" och avslutas med '99', för "Others".

För varje nationellt bevarandeinstrument anges:

- namn på bevarandeinstrumentet (nationellt språk och engelska)
- om bevarandeinstrumentet kan användas för att skapa skyddade områden (1 eller 0)
- referens till nationell lagstiftning eller annan legal grund (namn och länk till officiell dokumentation)

⁹⁰ *Nationally designated areas (CDDA) (europa.eu)* <https://rod.eionet.europa.eu/obligations/32>

⁹¹ *CDDA v17 (europa.eu)*
<https://cdr.eionet.europa.eu/help/cdda/CDDAv17%202019%20guidelines%20v1.pdf>

⁹² https://cdr.eionet.europa.eu/help/cdda/NOTE_dissemination%20code%202017.pdf

- referens till organisation som har upprättat eller tillämpar bevarandeinstrumentet (löptext till exempel länsstyrelsen)
- vilken typ av bevarandeinstrument det är (designation type, se nedan)
- ytterligare möjlighet att kommentera några av uppgifterna i olika fält

Typ av bevarandeinstrument (designation type) används som stöd i flera sammanställningar och vid användning av data kring skyddade områden eller skyddad natur, bland annat CDDA-rapporteringen.

Det finns tre typer av bevarandeinstrument:

- Kategori A: Bevarandeinstrument med syfte att bevara fauna, flora, livsmiljöer och landskap (det senare utifrån att det är relevant för fauna, flora eller livsmiljöer) *Category A: Designation types used with the intention to protect fauna, flora, habitats and landscapes (the latter as far as relevant for fauna, flora and for habitat protection).*
- Kategori B: Instrument under sektorsvis reglering, i synnerhet avseende skogsbruk eller administrativ lagstiftning som ger ett effektivt och ändamålsenligt skydd och bevarande av fauna, flora och livsmiljöer. *Category B: Statutes under sectorial, particularly forestry, legislative and administrative acts providing an adequate protection relevant for fauna, flora and habitat conservation.*
- Kategori C: Privata instrument som ger ett långsiktigt skydd för fauna, flora eller livsmiljöer. *Category C: Private statute providing durable protection for fauna, flora or habitats.*

I EEA:s instruktion för CDDA framgår följande⁹³:

”When assigning the designation type category to a designation type, you should consider what is the primary aim of the designation type. If it is the long-term protection of flora, fauna or habitats, then the category will be A or C, depending on the legal status and the land ownership of the areas created by the designation type. If the primary aim is different but still providing an adequate protection for flora, fauna or habitats, the category will be B.”

Kategori A och C följer IUCN:s klassificeringssystem och i kategori B kan OECM rapporteras. I CDDA-rapporteringen får det till konsekvens att om det finns rapporterade områden som är kategoriserade som A eller C rapporteras dessa vidare till WDPA. UN Environment Programme och IUCN har nyligen upprättat en separat databas för OECM, WD-OECM. Rapportering och riktlinjer kring denna är under utveckling⁹⁴. Alla länder i jämförelsen anser att de har rapporterat områden i enlighet med IUCN:s definition, det vill säga A och B.

⁹³ [CDDA v17 \(europa.eu\)](https://cdr.eionet.europa.eu/help/cdda/CDDAv17%202019%20guidelines%20v1.pdf)

<https://cdr.eionet.europa.eu/help/cdda/CDDAv17%202019%20guidelines%20v1.pdf>

⁹⁴ [Explore the World's Protected Areas \(protectedplanet.net\)](https://www.protectedplanet.net/en/thematic-areas/oecms?tab=Methodology)

<https://www.protectedplanet.net/en/thematic-areas/oecms?tab=Methodology>

Ländernas rapportering till registret ska minst omfatta de bevarandeinstrument som rapporteringen av områden till CDDA hänvisar till för att dessa områden ska räknas som skyddade. Rapporteringen kan göras löpande vid behov och länderna uppmärksammas på behovet av att hålla listan aktuell i samband med den årliga rapporteringen till CDDA.

KRAV PÅ OCH INNEHÅLL I RAPPORTERING AV SKYDDADE OMRÅDEN

Rapporteringen av skyddade områden omfattar dels tabellinformation och dels geografiska avgränsningar för varje område.

För länder som implementerar Inspire-direktivet ska geografiska avgränsningar hämtas från Inspires tjänster inom tema *Protected areas*. För länder som inte implementerar Inspire eller inte fullt ut har ett aktuellt dataset i sin Inspiretjänst kan geografisk avgränsning redovisas i form av en shape-fil. Det är värt att notera att Inspires teman har regler för både vilken information som ska ingå (i detta fall vilken information som faller under tema *Protected Areas* i förhållande till andra teman inom Inspire) och hur det ska beskrivas (dataschema, obligatoriska och valfria attribut)⁹⁵.

Den information som ska framgå av Inspiretjänsten respektive shape-filer för rapporteringen till CDDA framgår av tabell 1. I tabell 2 redovisas ett urval av de tabelluppgifter som ingår i rapporteringen av områden för att beskriva respektive område och hur det länkar till geografiska avgränsningar och registret över bevarandeinstrument. Urvalet syftar till att ge en översikt över den information som behöver finnas för varje område för att rapporteringen till CDDA ska bli komplett och kunna användas i sammanställningar och vidare rapportering till IUCN. Det finns ytterligare obligatoriska fält och kompletterande information som ska eller kan anges. Dessa är framför allt datateknisk karaktär till exempel metadata och länkar till angränsande rapportering eller var man hittar aktuell Inspiretjänst. En fullständig beskrivning av alla datafält återfinns i vägledningen från EEA⁹⁶.

Tabell 1 Krav på information om geografisk avgränsning i Inspiretjänst och shape-fil. Alla fält är obligatoriska i både inspiretjänst och shapefil. Där det står nej för uppgift i Inspire-kolumnen avses att EEA inte använder uppgiften från Inspire-tjänsten för att beskriva ett enskilt område i CDDA-rapporteringen eftersom dessa värden är givna av urvalet av områden som återfinns inom Inspires tema Protected areas.

Attributfält	Inspire PS, uppgift som är obligatorisk och används av EEA	EEA:s mall för shapefil med obligatoriska attribut för
--------------	--	--

⁹⁵ [Data Specifications > Themes | INSPIRE \(europa.eu\) inspire_dataspecification_ps_v3.2.pdf](https://inspire.ec.europa.eu/Themes/Data-Specifications/2892)
<https://inspire.ec.europa.eu/Themes/Data-Specifications/2892>

⁹⁶ [CDDA_v17 \(europa.eu\)](https://cdr.eionet.europa.eu/help/cdda/CDDAv17%202019%20guidelines%20v1.pdf)
<https://cdr.eionet.europa.eu/help/cdda/CDDAv17%202019%20guidelines%20v1.pdf>

	i CDDA-rapporteringen	rapportering till CDDA
Geometri (punkt eller polygon)	Ja	Ja
inspireID <ul style="list-style-type: none"> • localID • Namespace • versionId se tabell 2 för beskrivning	Ja	Ja
legalFoundationDate (datum för det specifika områdets tillblivelse till exempel beslutsdatum)	Ja	Ja
legalFoundationDocument (beslutsdokument eller annan dokumentation som beskriver att området är skyddat)	Nej	Ja
siteDesignation <ul style="list-style-type: none"> • designationScheme • designationValue (för Inspire är detta enligt tema Protected Areas)	Nej	Ja
siteName (namn på området)	Ja	Ja
SiteProtectionClassification (syfte t.ex. natureConservation)	Nej	Ja

Tabell 2. Ett urval av de tabelluppgifter som anges för varje enskilt skyddat område som rapporteras inklusive de viktigaste länkarna till den geografiska avgränsningen och aktuellt bevarandeinstrument. En fullständig redovisning återfinns i vägledningen från EEA.

Information/datafält	Beskrivning	Kommentar
cddaId (obligatoriskt)	Unikt ID per område som är samma i CDDA och WDPA	Skapas vid rapporteringen av EEA genom att landet begär ut det antal unika nya ID som behövs (äldre områden ska behålla tidigare ID). Exempel: '337498'

nationalId	Unikt ID per område i nationell databas över skyddade områden. Det är rekommenderat att använda CDDAid om landet saknar nationella databaser.	Sverige använder NVRID, dvs. unika ID för varje skyddat område i Naturvårdsregistret. Detta återfinns också i Inspire-tjänster och på webbplatsen Skyddad natur ⁹⁷ som presenterar alla skyddade områden i Sverige med länkar till beslutsdokument för området. Exempel: '2001029'
PSlocalId <i>(obligatoriskt)</i>	PSlocalId är det unika ID som identifierar varje skyddat område inom INSPIRE:s tjänster och datamängd. Det är nyckeln mellan den geografiska avgränsningen som rapporteras för ett område och tabulära attribut i CDDA-rapporteringen. För länder som inte implementerar INSPIRE rekommenderar EEA att cddaId återanvänds.	Värde måste anges och återfinnas i geografiskt dataset för att rapporteringen ska bli komplett för det specifika området.
PSnamespace <i>(obligatoriskt)</i>	PSnamespace identifierar källan till unika namn för respektive skyddat område. För länder som implementerar Inspire hämtas namnen från Inspiretjänster genom att data kopplas samman med PSlocalId. Detta fält ger upplysning om till vilket lands tjänst som ska länkas till. För länder som inte implementerar Inspire finns särskilda rekommendationer.	Värde måste uppges för att rapporteringen ska bli komplett. Exempel 'SE' för Sverige.
PSversionId	Version av Inspire-data om tillämpligt.	Om version anges i Inspire-tjänster måste det återanvändas här för att

⁹⁷ www.skyddadnatur.naturvardsverket.se

		rapporteringen ska bli komplett.
designatedAreaType <i>(obligatoriskt)</i>	Anger om den geografiska avgränsningen avser enskilt skyddade områden (designatedSite) där andra attribut till exempel namn, tillkomstdatum med mera är unika för varje område eller om det är flera områden (designatedBoundary) där avgränsningen avser multipolygoner med ett gemensamt beslut som är av mer generell karaktär till exempel skydd av en specifik typ av biotop och avgränsningen visar var dessa finns.	De jämförda länderna redovisar enbart designatedSites.
designationTypeCode <i>(obligatoriskt)</i>	designationTypeCode är den kod som identifierar det bevarandeinstrument under vilket området är utpekat. Det länkar till ytterligare information om bevarandeinstrumentet från rapporteringen av bevarandeinstrument.	Värdet måste anges och kunna återfinnas i registret över bevarandeinstrument som landet har rapporterat för att rapporteringen för varje område ska bli komplett.
iucnCategory <i>(obligatoriskt)</i>	Bedömd IUCN-kategori för varje område: Ia (strict nature reserve) Ib (wilderness area) II (national park) III (national monument or feature) IV (habitat/species management area) V (protected landscape/seascape)	IUCN-kategori förekommer också i Inspire-tjänster men den tas inte hänsyn till i CDDA. Anledningen är att Inspire inte uppdaterat sin lista på möjliga koder och vägledning kring tillämpningen i enlighet med IUCN.

	<p>VI (protected area with sustainable use of natural resources)</p> <p>notApplicable (not applicable)</p> <p>notAssigned (not assigned)</p> <p>notReported (not reported)</p>	
<p>siteArea (obligatoriskt)</p>	<p>Area i hektar, två decimaler.</p>	<p>Punktobjekt såsom träd, grottor eller klippor kan anges med 0. Sverige beräknar arealen från den geografiska avgränsningen.</p>
<p>majorEcosystemType (obligatoriskt)</p>	<p>Det ekosystem som det skyddade området primärt avser att skydda kan vara: marine, marine and terrestrial (incl. freshwater) or terrestrial (incl. freshwater). Det är upp till varje land att avgöra vilket ekosystem som är skyddat för respektive område baserat på områdets avgränsning i kombination med aktuellt bevarandeinstrument inklusive syfte.</p>	<p>Det är rekommenderat att minimera områden i mellankategorin marine and terrestrial.</p>
<p>spatialDataDissemination (obligatoriskt)</p>	<p>Kod som anger för EEA hur de kan använda och rapportera vidare den information som rapporteras in. Kan anges som:</p> <ul style="list-style-type: none"> • eeaOnlyInternal • eeaPartnersInternal • public 	<p>Rekommendationen från EEA är att områden som rapporteras ska vara offentligt tillgängliga (public). Det finns dock undantag till exempel då den nationella lagstiftningen förbjuder att vissa artskyddsområden görs tillgängliga.⁹⁸ EEA har en kort rapport som beskriver hur underlaget används vid rapportering och i olika sammanställningar⁹⁹.</p>

⁹⁸ [Seed dressing systemic insecticides and honeybees: a challenge for democracy \(europa.eu\)](https://cdr.eionet.europa.eu/help/cdda/NOTE_dissemination%20code%202017.pdf)
https://cdr.eionet.europa.eu/help/cdda/NOTE_dissemination%20code%202017.pdf

⁹⁹ https://cdr.eionet.europa.eu/help/cdda/NOTE_dissemination%20code%202017.pdf

eionetChangeDate	Datum när det aktuella dataobjektet ändrades senast.	Med dataobjekt (site record) avses ett område och den information som hör till det området.
eionetChangeType	Anledning till senaste förändring för dataobjektet. Tre typer kan anges: <ul style="list-style-type: none"> • A (additional new record) • C (correction or error) • U (updated field) 	Med dataobjekt (site record) avses ett område och den information som hör till det området.
siteEnded <i>(obligatoriskt)</i>	Uppgift om dataobjektet ska vara kvar i datasetet eller tas bort. Två värden kan anges False (objektet är aktuellt och ska vara kvar) eller True (objektet ska tas bort).	Med dataobjekt (site record) avses ett område och den information som hör till det området.

Rapporteringen av skyddade områden görs en gång per år till EEA via Eionet. EEA håller versioner av varje års rapportering vilket gör det möjligt att följa förändringar för både enskilda områden och sammanställningar. Inspiretjänsten (enligt dataschema för Protected sites) innehåller också versionerad information om varje objekt ("beginLifespanVersion" och "endLifespanVersion")¹⁰⁰.

¹⁰⁰ [Data Specifications > Themes | INSPIRE \(europa.eu\) inspire_dataspecification_ps_v3.2.pdf](https://inspire.ec.europa.eu/Themes/Data-Specifications/2892)
<https://inspire.ec.europa.eu/Themes/Data-Specifications/2892>

Bilaga 2: Nationella rapporteringar

NATURVÅRDSREGISTRET

Enligt 33 § förordningen om områdesskydd¹⁰¹ gäller att länsstyrelsen ska föra ett register över beslut enligt 7 kap. miljöbalken och andra förhållanden på naturvårdens område (naturvårdsregister). Naturvårdsverket ska föra ett sammanfattande nationellt register över sådana beslut och förhållanden som avses i 33 §. Nationella sammanställningar och officiell statistik utgår från detta naturvårdsregister.

NATIONELL STATISTIK OM SKYDDADE OMRÅDEN

Statistiska centralbyrån (SCB) tar i samarbete med Naturvårdsverket fram årlig statistik om skyddade områden i meddelandet ”Skyddad Natur” sedan 1991. Det är officiell statistik inom ämnesområdet Miljö, Markanvändning. Syftet med statistiken är att ge en översikt av skyddade områden i Sverige. Statistiken anger följande: ”Ett skyddat område är ett geografiskt definierat område som är permanent utpekad, reglerad och förvaltat för att uppnå specifika syften och bevarandemål”. Den nationella statistiken innehåller uppgifter om skyddade områden enligt 7 kap. miljöbalken. Dessutom redovisas naturvårdsavtal enligt jordabalken, inomstatliga överenskommelser, samt skogsmark som omfattas av markersättningar. Publicering av statistiken sker årligen i form av ett Statistiskt Meddelande (SM) i serien Sveriges officiella statistik MI41. SM publiceras i sin helhet på SCB:s webbplats. Där finns även statistiken i SCB:s interaktiva statistikdatabas. Merparten av data är hämtade från Naturvårdsverkets centrala register över skyddade områden, Naturvårdsregistret (NVR) i databasen VIC-Natur, samt i databasen över Sveriges Natura 2000-områden. Databaserna finns publikt tillgängliga via kartverktyget Skyddad Natur, vilket nås via Naturvårdsverkets webbplats.

NATIONELL STATISTIK ÖVER SKYDDSFORMER OCH HÄNSYN I SKOG

Sedan 2019 redovisas en sammanhållen statistik för de fyra formerna av formellt skyddad skogsmark, frivilliga avsättningar, hänsynsytor vid föryngringsavverkning och improduktiv skogsmark. Statistiken är till stora delar en sammanställning av redan publicerad statistik inom flera statistikprodukter, som SCB, Skogsstyrelsen och SLU ansvarar för. Statistiken tar sin utgångspunkt i ett regeringsuppdrag där Skogsstyrelsen, Naturvårdsverket, SLU och SCB tilldelades uppgiften att utarbeta en sammanhållen statistik för skogsmark. Skogsstyrelsen ansvarar för att redovisa frivilliga avsättningar och hänsynsområden till FRA och MCPFE.

---

¹⁰¹ Förordning om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

Bilaga 3: Definition av OECM

Definitionen av OECM antogs på partsmötet för CBD 2018. Grunden för nuvarande tillämpning av OECM finns i COP-beslutet 2018 samt dess vägledning i annex III¹⁰².

OECM definieras enligt följande:

“Other effective area-based conservation measure” means “a geographically defined area other than a Protected Area, which is governed and managed in ways that achieve positive and sustained long-term outcomes for the in situ conservation of biodiversity, with associated ecosystem functions and services and where applicable, cultural, spiritual, socioeconomic, and other locally relevant values”.

This definition covers three main cases:

1. ‘Ancillary conservation’: areas delivering in-situ conservation as a by-product of management, even though biodiversity conservation is not an objective (e.g. some military training grounds, protected marine war graves and freshwater protection zones).
2. ‘Secondary conservation’: active conservation of an area where biodiversity outcomes are only a secondary management objective (e.g. some conservation corridors).
3. ‘Primary conservation’: areas meeting the IUCN definition of a protected area, but where the governance authority (e.g. community, Indigenous peoples’ group, religious group, private landowner) does not wish the area reported as a protected area.

The above categories are not precise and OECMs need to be judged on a case-by-case basis. OECM:s should only be recognised in areas where there is significant biodiversity, and which meet the CBD-criteria. An area set aside to ensure clean drinking water could be a form of ancillary conservation, or possibly secondary conservation if it included some conservation aims within its management strategy, or possibly neither if the water protection offered few biodiversity benefits.

It is important to note that, in order to comply with the OECM-criteria, areas identified as ‘potential OECM:s’ should demonstrate relevant ecological standards and not just an improvement in the ecological condition. For instance, the OECM:s definition requires the ‘in-situ conservation of biodiversity’ and the CBD defines ‘in-situ conservation’ in its Article 2 as ‘the conservation of ecosystems and natural habitats and the maintenance and recovery of viable populations of species in their natural surroundings and, in the case of domesticated or cultivated species, in the surroundings where they have developed their distinctive properties’. Furthermore, the IUCN (2019) states that OECM:s ‘...should deliver biodiversity outcomes of comparable importance to, and complementary with, those of protected areas’. COP Decision 14/8 (CBD, 2018) indicates that the recognition of OECM:s...is

---

¹⁰² CBD (2018)

expected to include the identification of the range of biodiversity attributes for which the site is considered important (e.g. communities of rare, threatened or endangered species, representative natural ecosystems, range restricted species, key biodiversity areas, areas providing critical ecosystem functions and services, areas for ecological connectivity).

Because they are based on existing management, OECM:s are recognised rather than designated, i.e. they are existing management systems that already provide effective biodiversity conservation. However, some places identified as ‘potential OECM:s’ which almost but not quite meet the definition might require some management changes to reach full OECM status.

CBD ger vägledning i hur begreppet OECM ska uttolkas. Ett nyckelord är begreppet ”effektiva” det vill säga att områden förvaltas på ett sådant sätt så att den biologiska mångfalden anses vara säkrad nu och för kommande generationer. En viktig fråga är även varaktigheten, det vill säga, hur länge ett område anses bevaras. Här är den svenska tolkningen att områdena ska förvaltas på ett sätt så att den biologiska mångfalden säkras långsiktigt, ges möjlighet att utvecklas och att naturliga spridningsvägar och genutbyte gynnas. Sverige har också påtalat att det är viktigt att områden är tydligt avgränsade, öppet redovisade så att de är tillgängliga för allmänheten, är värdefulla för den biologiska mångfalden/har dokumenterade naturvärden, långsiktigt förvaltade/skyddade med syfte att bevara den biologiska mångfalden och naturvärden inom områdena följs upp så att effektiviteten och funktionaliteten i OECM kan värderas.

Bilaga 4. Genomgång av ländernas rapporterade bevarandeinstrument

I regeringsuppdraget ingår att göra en jämförelse av Sveriges, Finlands, Estlands, Storbritanniens, Tysklands och Österrikes rapportering av skyddade områden till EEA. I det här avsnittet redovisas översiktligt hur rapporteringen organiseras i länderna och hur IUCN:s vägledning tillämpas liksom innebörden av de bevarandeinstrument som rapporteras till EEA. Som huvudregel beskriver vi enbart innebörden i de bevarandeinstrument som länderna har angett som skyddade områden enligt någon av IUCN:s kategorier. Vissa skyddade områden rapporteras även in av länderna under koderna *not Applicable*, *not Assigned* eller *not Reported*. Enligt EEA:s vägledning för CDDA-rapporteringen¹⁰³ innebär *not Applicable* att IUCN:s kategorier inte anses tillämpbara för ett visst område. Det är otydligt i vägledningen vad som är skillnaden mellan *not Assigned* och *not Reported*. *Not Assigned* betyder att landet har valt att inte använda IUCN:s kategorier. *Not Reported* betyder att IUCN:s kategorier inte har rapporterats. I Sverige har koden *not Applicable* använts för områden som inte uppfyller IUCN:s definition av ett skyddat område och *not Assigned* när någon bedömning av området ännu inte genomförts. Det kan finnas variationer mellan länderna i tillämpningen av koderna. Detta har vi försökt klargöra vid möten med kontaktpersoner vid ansvariga myndigheter i länderna. I de fall ett visst bevarandeinstrument av landet inte bedömts uppfylla IUCN:s kriterier, oftast redovisad som *not Applicable*, eller områdena ännu inte har utvärderats av landet, oftast *not Assigned*, redogör vi för det mesta inte för dess innebörd nedan, utan anger endast inledningsvis att bevarandeinstrumentet har ingått i landets rapportering.

Sveriges rapportering

Naturvårdsverket genomförde år 2002 en genomgång och sammanställning av skyddade områden med tillämpning av IUCN:s dåvarande vägledning och skyddskategorier.¹⁰⁴ Därefter har enbart analyser och kompletteringar gällande naturreservat genomförts.

I Sverige har IUCN:s kategorier hittills tillämpats på nationalparker, naturreservat, naturvårdsområden och biotopskyddsområden som beslutats av Skogsstyrelsen. Sverige klassificerar nationalparker och naturreservat till IUCN-kategorier utifrån syftet med det skyddade området. För skogliga biotopskyddsområden har det gjorts en generell bedömning att mindre områden (< 5 hektar) klassificeras som *not Applicable* och de större som kategori Ia. Vidare har Sverige rapporterat naturminnen, växt- och djurskyddsområden och övriga biotopskyddsområden (beslutade av länsstyrelse eller kommun) som *not Assigned*. Detta innebär att

¹⁰³ CDDA_v17 (europa.eu)

<https://cdr.eionet.europa.eu/help/cdda/CDDAv17%202019%20guidelines%20v1.pdf>

¹⁰⁴ Naturvårdsverket 2002.

någon bedömning om områdena uppfyller IUCN:s kriterier för ett skyddat område ännu inte gjorts. Nedan redogörs för de bevarandeinstrument som Sverige rapporterar till EEA som skyddade områden enligt IUCN:s kategorier.

NATIONALPARK

Rapporterad IUCN-kategori år 2020: Ia, II, III, IV

Reglering: 7 kap. 2–3 §§ miljöbalken, nationalparksförordningen

Innebörd: Ett mark- eller vattenområde som tillhör staten får förklaras som nationalpark i syfte att bevara ett större sammanhängande område av viss landskapstyp i dess naturliga tillstånd eller i väsentligt oförändrat skick. Områden och syften anges i nationalparksförordningen. Det finns föreskrifter som innebär ett skydd för naturvärdena. Dispens från förbuden får endast ges om det finns särskilda skäl och är förenligt med syftet. Nationalparker har en skötselplan och ska vårdas och förvaltas i enlighet med de syften för vilka de har bildats.

NATURRESERVAT

Rapporterad IUCN-kategori år 2020: Ia, Ib, III, IV, V, *not Applicable*

Reglering: 7 kap. 4–8 §§ miljöbalken, förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

Innebörd: Ett mark- eller vattenområde kan förklaras som naturreservat i syfte att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer, tillgodose behov av områden för friluftslivet, skydda, återställa eller nyskapa värdefulla naturmiljöer, eller skydda, återställa eller nyskapa livsmiljöer för skyddsvärda arter. Naturreservaten anpassas efter syfte och skyddsbehov när det gäller de inskränkningar i användningen av mark- och vattenområden som behövs för att uppnå syftet med bevarandet. Dispens från förbuden får endast ges om det finns särskilda skäl och är förenligt med syftet. Naturreservat har en skötselplan som ska göra att syftet med skyddet uppnås.

NATURVÅRDSOMRÅDE

Rapporterad IUCN-kategori år 2020: Ia, III, IV, V, *not Assigned, not Applicable*

Reglering: 9 § lagen om införande av miljöbalken (1998:811), miljöbalken

Innebörd: Naturvårdsområden avsattes tidigare för områden där särskilda åtgärder behövdes för att skydda eller vårda naturmiljön men som med hänsyn till den begränsade omfattningen av åtgärderna eller andra omständigheter inte lämpligen borde avsättas till naturreservat. Möjligheten att bilda nya naturvårdsområden upphörde i och med införandet av miljöbalken. Naturvårdsområden ska enligt 9 § lagen om införande av miljöbalken vid tillämpningen av miljöbalken anses som naturreservat.

BIOTOPSKYDDSOMRÅDE

Rapporterad till IUCN år 2020: Skogliga biotopskyddsområden över 5 hektar har rapporterats som kategori Ia och övriga som *not Applicable*. Övriga biotopskyddsområden (ej skog) är rapporterade som *not Assigned*

Reglering: 7 kap. 11 § första stycket 2, andra och tredje stycket miljöbalken¹⁰⁵, förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

Innebörd: Biotopskyddsområden pekas ut på grund av sina särskilda egenskaper som värdefulla livsmiljöer för hotade djur- och växtarter eller att de annars är särskilt skyddsvärda. Inom ett biotopskyddsområde får man inte bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd som kan skada naturmiljön. I beslutet anges exempel på åtgärder som normalt kan skada naturmiljön.¹⁰⁶ Skyddet kan kompletteras genom ordningsföreskrifter för allmänheten om det behövs. Om det finns särskilda skäl och är förenligt med syftet, får dispens från förbud ges i det enskilda fallet. Länsstyrelsen, Skogsstyrelsen och kommunen får dock besluta om de åtgärder som behövs för att vårda de biotopskyddsområden de ansvarar för. Skötseln kan även säkras genom ett skötselavtal med en markägare. Det finns således inte något krav att en skötselplan ska fastställas för ett biotopskyddsområde.

Finlands rapportering

Som underlag för studien av skyddade områden i Finland har vi studerat den grundläggande lagstiftningen kompletterat med Finlands vägledning för tillämpningen av IUCN:s kategorier¹⁰⁷ och frågor till en kontaktperson vid den centrala myndigheten med ansvar för naturvården, Forststyrelsen.

I Finland är det Finlands miljöcentral (SYKE) som rapporterar skyddade områden till EEA. Rapporteringen baseras på informationen i den nationella databasen för skyddad natur (förkortad SATJ) som lämnas av behöriga centrala och regionala myndigheter per område. Det är Forststyrelsen som ansvarar för databasen. Finland genomförde år 2012–2013 en genomgång av nationellt skyddade områden i syfte att utarbeta nationella principer för att definiera och kategorisera skyddade områden enligt IUCN:s vägledning. Projektet inkluderade myndigheter på olika nivåer, liksom frivilligorganisationer och andra intressenter och stöddes av IUCN:s nationella kommitté för Finland liksom miljöministeriet. Genomgången resulterade

¹⁰⁵ Endast särskilt beslutade enskilda biotopskyddsområden behandlas här, inte det generella biotopskyddet för vissa typer av lätt igenkännbara områden enligt 7 kap. 11 § första stycket 1 miljöbalken.

¹⁰⁶ Biotopskyddsområden kan avse både mark- och vattenområden som omfattas av bestämmelserna i skogsvårdslagen och andra biotop typer, såsom ängar eller naturbetesmarker. Det finns dock inga väsentliga skillnader i regleringen.

¹⁰⁷ Heinonen m.fl. (2013).

i en vägledning¹⁰⁸ som tillämpas av behöriga myndigheter vid definiering och kategorisering per område. I Finland genomförs i nuläget en översyn av kategoriseringen och förändringar kan komma att ske.

Grunderna för områdesskydd i Finland regleras i naturvårdslagen. Enligt 1 § är syftet med lagen att bevara naturens mångfald, vårda naturens skönhet och landskapets värde, att stöda hållbart nyttjande av naturtillgångarna och av naturmiljön, öka kännedomen om och intresset för naturen, samt främja naturforskningen. Av de områden som Finland rapporterar inom någon IUCN-kategori har flertalet legal grund i naturvårdslagen, utom ödemarksområden som regleras i ödemarkslagen. Finland rapporterar även tidsbegränsade naturvårdsavtal (Määräaikainen rauhoitus), artskyddsområden (Erityisesti suojeltavan lajin esiintymispaikka) och biotopskyddsområden (Suojeltu luontotyyppi) som *not Assigned*. Anledningen till detta är att de ännu inte analyserats utifrån IUCN-kategorier. Naturvårdsavtalen har inte hittills ansetts uppfylla IUCN:s kriterier. Att de finns med i rapportering beror dock på att de har utgjort en viktig del av METSO-programmet, handlingsprogrammet för bevarande av den biologiska mångfalden i södra Finland.

NATURRESERVAT

(Luonnonpuisto)

Rapporterad IUCN-kategori: Ia, IV

Reglering: 3 kap. 10 §, 12–16 §§ och 18–21 §§ naturvårdslagen

Innebörd: Ett naturreservat innebär det striktaste skyddet. Syftet med områdena är naturskydd och forskning, samt undervisning i den mån skyddet tillåter. Naturreservat är alltid belägna på statlig mark. Naturen bevaras och tillåts förändras på egen hand. Områdena är i huvudsak stängda för allmänheten förutom på särskilt anvisade vägar, stigar och områden. Tillträde i övrigt kräver normalt tillstånd. I både naturreservat och nationalparker är verksamhet som förändrar naturen förbjuden. Det är bland annat förbjudet att uppföra byggnader och konstruktioner, anlägga vägar, ta marksubstanser, skada mark- eller berggrunden, ta eller skada växter eller fånga eller störa djur. Undantag från förbuden kräver tillstånd som endast får ges under förutsättning att syftet med området inte äventyras och för vissa utpekade ändamål, till exempel forskning. En skötsel- och nyttjandeplan som definierar de åtgärder som behövs för att reservatet ska uppfylla sitt syfte kan tas fram, men är inte ett krav.

NATIONALPARK

(Kansallispuisto)

Rapporterad IUCN-kategori: Ib, II

---

¹⁰⁸ Heinonen m.fl. (2013).

Reglering: 3 kap. 10–16 §§ och 18–22 §§ naturvårdslagen

Innebörd: Nationalparkerna är områden som har betydelse som allmänna natursevärdheter eller i övrigt för att öka naturkännedomen eller intresset för naturen. Nationalparkerna är därför, till skillnad från naturreservaten, som huvudregel öppna för allmänheten att besöka, men begränsningar kan skrivas in i beslutet att inrätta området. Nationalparkerna är liksom naturreservaten alltid belägna på statlig mark. Områdena är som minst 1 000 hektar och utpekade i lag. Restriktioner inom nationalparkerna motsvarar i övrigt huvudsakligen regleringen i naturreservaten. Framtagande av skötsel- och nyttjandeplan liksom en ordningsstadga med nödvändiga begränsningar i användningen av området är dock obligatoriskt för varje nationalpark.

NATURSKYDDSSOMRÅDE PÅ STATENS MARK

(Valtion luonnonsuojelulue)

Rapporterad IUCN-kategori: Ia, Ib, III, IV, V, *not Assigned*

Reglering: 17 och 17 a §§ naturvårdslagen

Innebörd: I Finlands rapportering ingår även olika typer av så kallade övriga naturskyddsområden enligt 17 § naturvårdslagen, bland annat naturskyddsområden, skyddsområden för gamla skogar, lundskyddsområden och myrskyddsområden. De övriga naturskyddsområdena kan inrättas på statens mark efter beslut av regeringen. För områden mindre än 100 hektar kan sådant beslut tas direkt av miljöministeriet. Skyddet i dessa områden liknar det som gäller för nationalparker och naturreservat. Det finns dock större möjligheter att bedriva viss jakt eller fiske, eller viss verksamhet kopplat till försvaret. En skötsel- och nyttjandeplan kan tas fram, men är inte ett krav.

NATURSKYDDSSOMRÅDE PÅ PRIVAT MARK

(Yksityinen luonnonsuojelulue)

Rapporterad IUCN-kategori: Ia, Ib, II, III, IV, V, *not Assigned*

Reglering: 24 § naturvårdslagen

Innebörd: Regionförvaltningarna (Närings-, trafik- och miljöcentralen, NTM-centralen) kan på markägarens ansökan eller med markägarens samtycke inrätta ett naturskyddsområde på privatägd mark. Ett beslut om att inrätta ett naturskyddsområde på privat mark ska innehålla bestämmelser om skydd av områdets natur och vid behov om dess skötsel. I beslutet kan det även tas in förbud eller begränsning som att färdas fritt inom området, om det krävs för att bevara djur- eller växtlivet. Ett beslut om att inrätta ett naturskyddsområde får inte fattas utan att markägaren och myndigheten har kommit överens om de föreskrifter som ska gälla och om ersättning.

I de fall ett område på privatägd mark ingår i ett fastställt naturskyddsprogram och innehåller sådana naturvärden som naturskyddsprogrammet har till uppgift att

skydda gäller inte huvudregeln om frivillighet vid områdesskydd. I dessa fall har NTM-centralen möjlighet att med tvång inrätta ett naturskyddsområde på privatägd mark och besluta om de föreskrifter som behövs för ett ändamålsenligt skydd. Dessa föreskrifter får dock inte utan markägarens samtycke, begränsa markanvändningen mer än vad som följer av det naturskyddsprogram i vilket området ingår.

ÖDEMARKSOMRÅDE

(Erämaa-alue)

Rapporterad IUCN-kategori: Ib

Reglering: Ödemarkslagen

Innebörd: Ödemarksområden har inrättats i nordligaste Lappland med stöd av ödemarkslagen. Syftet är att bevara områdenas ödemarkskaraktär, trygga den samiska kulturen och naturnäringarna samt att utveckla ett mångsidigt utnyttjande av naturen och förutsättningarna för detta. Områdena ingår inte i det som formellt betraktas som naturskyddsområden enligt den finländska lagstiftningen. De ingår dock i Finlands Natura 2000-nätverk. Skogarna bevaras i naturtillstånd. Inget skogsbruk är därmed tillåtet. Verksamheten i ödemarkerna styrs enligt de skötsel- och användningsplaner som Forststyrelsen har utarbetat tillsammans med aktörer i området och som godkänts av miljöministeriet. Anläggning av permanenta vägar och gruvsdrift på ödemarksområdena är endast tillåtet med statsrådets tillstånd. Det finns 12 ödemarksområden, med en sammanlagd areal på 14 891 km².¹⁰⁹

SÄLSKYDDSSOMRÅDE

(Hylkeidensuojelualue)

Rapporterad IUCN-kategori: IV

Reglering: Förordningen om sälskyddsområden

Innebörd: Sälskyddsområden har inrättats i havsområden som staten äger. Syftet med områdena är att skydda sälar, särskilt gråsäl, och att tillförsäkra dem en ostörd livsmiljö, att befrämja vetenskaplig forskning och uppföljning av sälbeståndet samt för att bevara marina naturtyper i havsområden som staten äger. Fridlysning av sälarna gäller enligt naturvårdslagen och jakt är totalförbjudet. De är även förbjudet året om att färdas och vistas i sälskyddsområdena på närmare håll än en halv sjömil (926 m) från skär och kobbar som anges på kartor över områdena. Under vissa tider på året är det totalförbjudet att färdas i områdena, utom på officiella farleder eller för att vidta åtgärder hänförliga till exempelvis övervakning av områdena. Begränsningar skiljer sig åt mellan olika områden. Undantag från förbuden att

---

¹⁰⁹Miljöministeriet (u.å).

färdas kan medges genom tillstånd från Fortstyrelsen. Begränsningar avseende fångstmetoder i fisket tillämpas i syfte att undvika bifångst av säl.

Estlands rapportering

Som underlag för studien av skyddade områden i Estland har vi studerat den grundläggande lagstiftningen kompletterat med frågor till kontaktpersoner vid estniska Naturvårdsverket och miljödepartementet.

Grunderna för områdesskydd i Estland regleras i den estniska naturvårdslagen. Syftet med lagen är att skydda den biologiska mångfalden och naturmiljöns kulturella och estetiska värden samt att gynna ett hållbart nyttjande av naturens resurser (1 § naturvårdslagen). De bevarandeinstrument som Estland rapporterar till EEA tillhör en kategori som benämns naturobjekt i naturvårdslagen. I begreppet inkluderas skyddade områden (nationalparker, naturreservat och landskapsskyddsområden), begränsade bevarandezoner, artskyddsområden, enstaka skyddade naturobjekt (naturmonument) och lokalt utpekade naturobjekt (4 § 1–2 naturvårdslagen).

Nationalparker, naturreservat och landskapsskyddsområden definieras som skyddade områden enligt naturvårdslagen. Nationalparkerna och naturreservaten delas upp i zonerna strikt skyddszon, bevarandezon eller zon med begränsad skötsel. Landskapsskyddsområden delas upp i bevarandezoner och zoner med begränsad skötsel. Det olika zonerna är avgörande för vilka restriktioner som ska tillämpas. En zon med strikt skydd inom en nationalpark motsvarar alltså en sådan zon i ett naturreservat. Zonerna rapporteras av Estland enligt IUCN:s kategorier. Områdena som sådana rapporteras dock inte under någon IUCN-kategori (*not Applicable*). Även artskyddsområden och lokalt utpekade naturobjekt innehåller zoner med olika skyddsnivåer och rapporteras på liknande sätt.

Estland rapporterar även nyckelbiotoper (võtmebiotoop eller vääriselupaik) till EEA under koden *not Applicable*, vilket innebär att områdestypen inte anses uppfylla IUCN:s definition av ett skyddat område. Vi redogör därför inte för skyddstypen här.

Generella restriktioner som gäller inom de rapporterade områdena regleras i 14 § naturvårdslagen. Det är bland annat förbjudet att förändra markanvändningen, ge bygglov eller anlägga ett nytt vattenområde större än fem kvadratmeter. Förvaltaren kan ge tillstånd till de aktiviteter som räknas upp under förutsättning att det inte riskerar att inkräkta på uppfyllandet av målen för områden. De generellt tillämpliga restriktionerna kompletteras med restriktioner för de olika zonerna inom områdena. Naturvårdslagen innehåller även regler om utpekandet av områdena, om områdenas förvaltning och tillsyn. Reglerna kompletteras av föreskrifter som beslutas för de utpekade områdena. Nedan redovisas de bevarandeinstrument som Estland rapporterar till EEA.

NATURRESERVAT

(Looduskaitseala)

Rapporterad IUCN-kategori: *not Applicable*

Reglering: 4 § 2, 14, 27 §§ naturvårdslagen

Innebörd: Naturreservat definieras som ett skyddat område enligt naturvårdslagen. Dessa beskrivs som områden som antingen bevaras i ett tillstånd som är opåverkat av mänsklig aktivitet eller som används på ett sådant sätt att naturmiljön bevaras eller kan återskapas eller introduceras.

Ett naturreservat definieras enligt naturvårdslagen som ett skyddat område som är utpekade för bevarande, skydd, återskapande eller introduktion av eller forskning om naturmiljön. Det är möjligt att införa zoner med strikt skydd, bevarandezoner och zoner med begränsad skötsel inom ett naturreservat. Estland rapporterar de olika typerna av zoner under olika IUCN-kriterier. Estland tillämpar dock inte någon IUCN-kategori för naturreservaten som sådana (*not Applicable*).

STRIKT SKYDDAD ZON INOM NATURRESERVAT

(Looduskaitseala loodusreservaat)

Rapporterad IUCN-kategori: Ia

Reglering: 4 § 2, 27 § 2 och 29 § naturvårdslagen

Innebörd: Innebörden av bevarandeinstrumentet strikt skyddad zon framgår av 29 § naturvårdslagen. Enligt bestämmelsen är en strikt skyddad zon ett land- eller vattenområde vars naturliga tillstånd är opåverkat av direkt mänsklig aktivitet och där bevarandet och utvecklingen av naturliga livsmiljöer sker genom naturliga processer. Alla typer av mänskliga aktiviteter är förbjudna och det är förbjudet att besöka området utom i vissa uttryckligt angivna situationer, såsom räddningsarbete eller administration och organisation kopplat till skötseln av området. Det är även möjligt att besöka området med förvaltarens tillåtelse för utvärdering och analys kopplat till områdets värden.

VILDMARKSZON INOM NATURRESERVAT

(Looduskaitseala looduslik sihtkaitsevöönd)

Rapporterad IUCN-kategori: Ib, IV

Reglering: 4 § 2, 27 § 2 and 30 § naturvårdslagen

Innebörd: En vildmarkszon inom ett naturreservat är ett land eller vattenområde utpekade för bevarande av naturliga och halvnaturliga livsmiljöer som är etablerade eller kan utvecklas inom området. Inom området är ekonomisk aktivitet förbjuden. I naturvårdslagen finns även uttryckliga förbud mot bland annat mineralutvinning, byggnationer, framförande av motorfordon, camping och eldning. Undantag i begränsade fall kan meddelas genom reservatsföreskrifter (30 § naturvårdslagen).

BEVARANDEZON INOM NATURRESERVAT
(Looduskaitseala hooldatav sihtkaitsevöönd)

Rapporterad IUCN-kategori: Ib, IV, V

Reglering: 4 § 2, 27 § 2 och 30 § naturvårdslagen

Innebörd: Motsvarar regleringen för vildmarkszon, se ovan.

ZON MED BEGRÄNSAD SKÖTSEL INOM NATURRESERVAT
(Looduskaitseala piiranguvöönd)

Rapporterad IUCN-kategori: V, VI

Reglering: 4 § 2, 27 § 2 och 31 § naturvårdslagen

Innebörd: Inom en zon med begränsad skötsel i ett naturreservat är ekonomisk aktivitet såsom exempelvis skogsbruk och jordbruk tillåten, under förutsättning att beslutade restriktioner för området följs. Vad som kan omfattas av restriktioner inom zonen anges i 31 § naturvårdslagen, men undantag beslutas i föreskrifter för området. Det är bland annat förbjudet att förändra vattennivåer eller strandlinjen för vattenområden, utvinna mineraler, plantera energiskog, utföra föryngringsavverkning, använda biocider, jaga och fiska, framföra motorfordon, campa eller elda. Ytterligare begränsningar av skogsbruket kan också meddelas genom föreskrifter. Generellt är markanvändning som jord- och skogsbruk oreglerad i dessa zoner som ofta innefattar bostäder och brukade landskap. I vilken mån striktare skydd gäller beror på vilka värden som finns i området och om det finns privat eller statligt markägande.

NATIONALPARK
(Rahvuspark)

Rapporterad IUCN-kategori: *not Applicable*

Reglering: 4 § 2 och 26 § naturvårdslagen

Innebörd: Nationalparkerna definieras enligt naturskyddslagen som ett skyddat område och motsvarar därmed delvis definitionen av ett naturreservat. Nationalparker kan dock även utpekats i syfte att bevara landskap, kulturarv och en balanserad användning av miljön i området. I naturvårdslagen anges uttryckligen vilka områden som har utpekats som nationalparker i Estland och vad som är syftet med skyddet. Nationalparker kan liksom naturreservat innehålla zonerna strikt naturreservat, bevarandezon och zon med begränsad skötsel. På samma sätt som naturreservaten rapporteras, rapporterar Estland dessa olika zoner under olika IUCN-kriterier medan nationalparkerna som sådana inte rapporteras inom en kategori (*not Applicable*).

STRIKT SKYDDAD ZON AV NATIONALPARK

(Rahvusparki loodusreservaat)

Rapporterad IUCN-kategori: Ia

Reglering: 4 § 2, 26 § 3 och 29 § naturvårdslagen

Innebörd: Motsvarar regleringen för denna zon i ett naturreservat.

VILDMARKSZON INOM NATIONALPARK

(Rahvusparki looduslik sihtkaitsevöönd)

Rapporterad IUCN-kategori: Ib

Reglering: 4 § 2, 26 § 3 och 30 § naturvårdslagen

Innebörd: Motsvarar regleringen för denna zon i ett naturreservat.

BEVARANDEZON INOM NATIONALPARK

(Rahvusparki hooldatav sihtkaitsevöönd)

Rapporterad IUCN-kategori: IV, V

Reglering: 4 § 2, 26 § 3 och 30 § naturvårdslagen

Innebörd: Motsvarar regleringen för denna zon i ett naturreservat.

ZON MED BEGRÄNSAD SKÖTSEL INOM NATIONALPARK

(Rahvusparki piiranguvöönd)

Rapporterad IUCN-kategori: VI

Reglering: 4 § 2, 26 § 3 och 31 § naturvårdslagen

Innebörd: Motsvarar regleringen för denna zon i ett naturreservat.

LANDSKAPSSKYDDSSOMRÅDE

(Maastikukaitseala (looduspark))

Rapporterad IUCN-kategori: *not Applicable*

Reglering: 4 § 2 och 28 § naturvårdslagen

Innebörd: Syftet med skyddet är att bevara, skydda och återskapa landskapet. En speciell typ av landskapsskyddsområden kan vara en park, ett arboretum eller ett skogsbestånd. Liksom för naturreservat och nationalparker är det möjligt att inom ett landskapsskyddsområde besluta om vildmarks- eller bevarandezoner och zoner med begränsad skötsel. Kategorin strikt skyddad zon finns dock inte för landskapsskyddsområden. På samma sätt som för naturreservaten och nationalparkerna rapporterar Estland dessa olika zoner under olika IUCN-kriterier

medan landskapsskyddsområden som sådana inte rapporteras under en IUCN-kategori (*not Applicable*).

VILDMARKSZON INOM ETT LANDSKAPSSKYDDSOMRÅDE

(Maastikukaitseala looduslik sihtkaitsevöönd)

Rapporterad IUCN-kategori: Ib, IV, V

Reglering: 4 § 2, 28 § 3 och 30 § naturvårdslagen

Innebörd: Motsvarar regleringen för denna zon i ett naturreservat eller en nationalpark.

BEVARANDEZON INOM LANDSKAPSSKYDDSOMRÅDE

(Maastikukaitseala hooldatav sihtkaitsevöönd)

Rapporterad IUCN-kategori: Ib, IV, V

Reglering: 4 § 2, 28 § 3 och 30 § naturvårdslagen

Innebörd: Motsvarar regleringen för denna zon i ett naturreservat eller en nationalpark.

ZON MED BEGRÄNSAD SKÖTSEL INOM ETT LANDSKAPSSKYDDSOMRÅDE

(Maastikukaitseala piiranguvöönd)

Rapporterad IUCN-kategori: V, VI

Reglering: 4 § 2, 28 § 3 och 31 § naturvårdslagen

Innebörd: Motsvarar regleringen för denna zon i ett naturreservat eller en nationalpark.

ARTSKYDDSOMRÅDE

(Püsielupaik)

Rapporterad IUCN-kategori: Ib, *not Applicable*

Reglering: 4 § 4, 50 §, jfr. även 30 § naturvårdslagen

Innebörd: Bevarandeinstrumentet betraktas som ett skyddat naturobjekt (protected natural object) enligt naturvårdslagen. Som artskyddsområde betraktas botråd för ett antal uppräknade arter inklusive ett område med en radie mellan 25 och 500 meter beroende på vilken art det rör sig om. En person som hittar ett botråd är skyldig att inom 24 timmar kontakta miljömyndigheten. Miljöministern kan utpeka artskyddsområden och fastställer då vilka restriktioner som ska gälla för området. Skyddet gäller dock oavsett utpekande med samma restriktioner som för bevarandezoner enligt 30 § naturvårdslagen och innefattar då förbud mot bland annat ekonomisk aktivitet, byggnationer, framförande av motorfordon, camping och eldning. Dessutom föreskrivs vistelseförbud under vissa tidsperioder.

Undantag från restriktioner för artskyddsområden gäller dock för bland annat bebodd mark (residential land), jordbruksmark och allmänna vägar.

BEVARANDEZON INOM ARTSKYDDSOMRÅDE

(Püsielupaiga sihtkaitsevöönd)

Rapporterad IUCN-kategori: Ib, IV

Reglering: 30 § naturvårdslagen

Innebörd: Motsvarar regleringen för denna zon i till exempel ett naturreservat eller en nationalpark.

ZON MED BEGRÄNSAD SKÖTSEL INOM ETT ARTSKYDDSOMRÅDE

(Püsielupaiga piiranguvöönd)

Rapporterad IUCN-kategori: VI

Reglering: 31 § naturvårdslagen

Innebörd: Motsvarar regleringen för denna zon i till exempel ett naturreservat eller en nationalpark.

BEGRÄNSAT BEVARANDEOMRÅDE

(Hoiuala)

Rapporterad IUCN-kategori: VI

Reglering: 4 § 2, 32 och 33 §§ naturvårdslagen

Innebörd: Syftet med skyddet är att bevara livsmiljöer och säkra att gynnsam bevarandestatus upprätthålls om det inte har säkerställts på annat sätt. Aktiviteter som kan skada livsmiljöernas gynnsamma bevarandestatus är därför förbjudna. Skogsavverkning är uttryckligen förbjudet om det är sannolikt att det kan skada strukturen och funktionerna av den skyddade livsmiljön eller hotar bevarandet av typiska arter för livsmiljön. Syftena med området ska beaktas vid skogsbruksåtgärder och förvaltaren kan ålägga en verksamhetsutövare att inte avverka under vissa tidsperioder eller att använda viss teknik. Om en planerad föryngringsavverkning med trakthygge kan anses förenlig med det som anges ovan får den ske under förutsättning att området som avverkas inte överskrider två hektar och inte är bredare än 30 meter. Ett område med kontinuitetskogsavverkning får inte överskrida 5 hektar. Bevarandeinstrumentet är ett sätt att skydda ett område som utpekats som Natura 2000-område. Därefter utvärderas områdena i syfte att bestämma om det bör bli ett naturreservat eller landskapsskyddsområde och vilka zoner som ska tillämpas. Bevarandeinstrumentet kan även tillämpas i områden där värdefulla livsmiljöer är utspridda och strikt skydd för hela området bedöms därför inte vara befogat.

SKYDDADE NATURMONUMENT

(Kaitstav looduse üksikobjekt)

Rapporterad IUCN-kategori: III

Reglering: 4 § 1 och 5, 15 och 68 §§ naturvårdslagen

Innebörd: Bevarandeinstrumentet betraktas som ett skyddat naturobjekt enligt naturvårdslagen. Platser med sällsynta fossiler eller mineraler kan till exempel utpekade som naturmonument. Vid ikraftträdandet av utpekandet av ett naturmonument fastställs en skyddszon med en radie om 50 meter kring objektet. Området motsvarar då en zon med begränsad skötsel för till exempel ett naturreservat (se ovan). Miljöministern har dock rätt att besluta om lindrigare restriktioner för området. Åtgärder i strid med restriktioner eller åtgärder som sannolikt skulle skada objektets utmärkande egenskaper är förbjudna. Allmänheten ska säkras tillgång till naturmonumenten under dagtid. En skyldighet för fastighetsägare att hålla vägar öppna fastställs därför i naturvårdslagen.

NATUROBJEKT UTPEKAT PÅ LOKAL NIVÅ

(Kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstav loodusobjekt)

Rapporterad IUCN-kategori: *not Applicable*

Reglering: 4 § 6 och 7 kap. naturvårdslagen

Innebörd: Bevarandeinstrumentet betraktas som ett skyddat naturobjekt enligt naturvårdslagen. Syftet är att skydda värdefulla landskap som representerar natur- och kulturmiljöns särart på lokal nivå. Liksom för bland annat naturreservat och nationalparker rapporterar Estland zoner inom områdena enligt IUCN:s kriterier medan områdena som sådana rapporteras utan IUCN-kategori (*not Applicable*).

ZON MED BEGRÄNSAD SKÖTSEL INOM LOKALT NATUROBJEKT

(Kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstava loodusobjekti piiranguvöönd)

Rapporterad IUCN-kategori: V

Reglering: 4 § 6, kap. 7 och 31 § naturvårdslagen

Innebörd: Utgångspunkten är det skydd som gäller för en zon med begränsad skötsel i till exempel ett naturreservat. Lokala myndigheter kan dock i föreskrifter som gäller för området göra avsteg och anta mindre långtgående restriktioner.

SKYDDAT OMRÅDE ENLIGT ÄLDRE LAGSTIFTNING

(Tsoneerimata kaitseala)

Rapporterad IUCN-kategori: V, *not Applicable*

Reglering: 91 § 1 naturvårdslagen

Innebörd: Dessa områden har utpekats enligt äldre lagstiftning och ses över efterhand sedan Estlands inträde i EU. Syftet är således att dessa bevarandeinstrument kommer att upphöra och ersättas med skydd enligt gällande lagstiftning.

Storbritanniens rapportering till IUCN

Som underlag för studien av skyddade områden i Storbritannien¹¹⁰ har vi studerat grundläggande lagstiftning kompletterat med underlag inom projektet Putting Nature on the Map (se nedan) samt intervjuer med och frågor till kontaktpersoner vid bland annat JNCC, den centrala myndigheten med ansvar för naturvården.

I Storbritannien är det JNCC som rapporterar skyddade områden till EEA. Ansvaret för att definiera och kategorisera områdena ligger dock på de fyra ländernas behöriga myndigheter, främst Natural England, Natural Resources Wales, Scottish Natural Heritage and the Northern Ireland Environment Agency. Generellt tillämpas kategorierna när det finns ett tillräckligt stort överlapp med syftena för utpekandet av områden och när fullständiga bevarandemål och skötselåtgärder har fastställts och tillämpas på ett fungerande sätt för området i fråga. Nyinrättade områden rapporteras således inte förrän sådana förutsättningar föreligger.

PROJEKTET PUTTING NATURE ON THE MAP

IUCN:s nationella kommitté för Storbritannien genomförde under åren 2011–2014 ett genomgripande projekt med syfte att identifiera och kategorisera skyddade områden enligt IUCN:s kriterier. Arbetet resulterade i rapporten PNOTM. Rapporten innehåller rekommendationer och vägledning för kategoriseringen av bevarandeinstrument i Storbritannien, men är inte bindande. I vissa fall var skriftliga åtaganden om att naturvård skulle prioriteras från ansvariga naturvårdande myndigheter avgörande för att områdena skulle klassificeras som skyddade inom projektet (se nedan om områden med enastående vacker natur).

Inom ramen för PNOTM inrättades så kallade Statements of Compliance (SoC) per områdestyp. SoC innehåller en redogörelse för all relevant lagstiftning och policy som reglerar skyddet, med fokus på långsiktigt bevarande av naturvärden inklusive bevarandemål och en redovisning hur dessa tillsammans med skötselåtgärder innebär att naturvärden prioriteras. SoC kan även innehålla ett förslag på IUCN-kategorisering. Syftet med SoC är att föreslå potentiella skyddade områden kan jämföras på ett konsekvent, verifierbart och transparent sätt.¹¹¹ I PNOTM bedömdes inrättandet av SoC bland annat ha bidragit till att bevarandet av naturen inom landskapsskyddsområden och liknande bevarandeinstrument förstärkts.

¹¹⁰ Med Storbritannien avses i denna rapport Storbritannien och Nordirland.

¹¹¹ Crofts m.fl. (2014), s. 11 f.

De områdestyper som rapporterades år 2020 till EEA av Storbritannien följer med några avvikelser de rekommendationer som togs fram inom PNOTM.

RAPPORTERADE SKYDDSTYPER

Områdesskydd regleras både på central nivå och genom lagstiftningen i de olika landsdelarna England, Wales, Skottland och Nordirland. Flera av bevarandeinstrumenten har lång historisk bakgrund.¹¹² Traditionellt skiljer man på skydd för naturvärden å ena sidan och landskapsskydd och rekreationssyften å andra sidan. Denna uppdelning är dock inte lika relevant längre eftersom nya gemensamma strukturer och regleringar har införts över tid.¹¹³ Nedan redogörs för innebörden av de olika bevarandeinstrument som Storbritannien har rapporterat och vilken bedömning som gjordes inom PNOTM om området uppfyllde IUCN:s definition av ett skyddat område. Utöver de bevarandeinstrument som anges nedan har Storbritannien rapporterat regionala parker (Regional Parks) och nationella natursköna områden (National Scenic Areas) som *not Applicable* vilket innebär att man ansett att områdestyperna inte uppfyller IUCN:s definition av ett skyddat område. Frivilliga reservat (Voluntary Reserves) har rapporterats med koden *not Reported*. Detta bevarandeinstrument innefattar områden som ägs och förvaltas av olika typer av naturvårdsorganisationer och en typ av stiftelse (trust) med naturvårdande syfte. Dessa har inom PNOTM bedömts kunna uppfylla definitionen av ett skyddat område. Att de inte har kategoriserats kan bero på att den organisation som förvaltar området ännu inte angett någon kategori.

NATURRESERVAT

(National Nature Reserve)

Rapporterad IUCN-kategori år 2020: II, II, IV, *not Applicable*

Reglering: The National Parks and Access to the Countryside Act 1949, section 35 of the Wildlife and Countryside Act 1981

Innebörd: Naturreservaten är utpekade områden med bevarande av natur inklusive forskning som huvudsyfte. Områdena kan även ha rekreationssyfte så länge detta inte inkräktar på bevarandet av områdets naturvärden. Med bevarande menas bland annat att området ska förvaltas för att erbjuda möjligheter att studera områdets flora och fauna eller geologiska och fysiografiska egenskaper, eller att dessa egenskaper ska bibehållas. Restriktioner inom naturreservaten får fastställas av den miljövärdande myndigheten genom stadgor (byelaws) och kan variera mycket i strikthet. Restriktioner kan bland annat avse förbud eller begränsningar av rätten att tillträda området, förbud mot att döda, fånga eller störa djur eller påverka på mark eller vegetation, förbud mot nedskräpning eller eldningsförbud. Inom PNOTM bedömdes de nationella naturreservaten uppfylla definitionen av ett skyddat

¹¹² UK Environmental Law Association (u.å).

¹¹³ Crofts m.fl. (2014), s. 2 f.

område. Merparten av nationella naturreservat är även Site of Special Scientific Interest (SSSI) (se nedan) och Natura 2000-områden.¹¹⁴

LOKALT NATURRESERVAT

(Local Nature Reserve)

Rapporterad IUCN-kategori år 2020: V, *not Reported*

Reglering: Section 21 of the National Parks and Access to the Countryside Act 1949

Innebörd: Motsvarar regleringen av nationellt utpekade naturreservat, men utpekade av lokala myndigheter och avser områden av betydelse lokalt. Inom PNOTM bedömdes de lokala naturreservaten normalt inte garantera ett långsiktigt skydd och förvaltning i naturvårdssyfte och att områdena därför behövde bedömas en och en.¹¹⁵

OMRÅDE AV SÄRSKILT VETENSKAPLIGT INTRESSE

(Site of Special Scientific Interest, England, Skottland och Wales, SSSI och Area of Special Scientific Interest, Nordirland, ASSI)

Rapporterad IUCN-kategori år 2020: III eller IV

Reglering: Sections 27A-34 of the Wildlife and Countryside Act 1981(as amended by the Countryside and Rights of Way Act 2000), Chapter 1 of the Nature Conservation (Scotland) Act 2004, part IV of the Environment (Northern Ireland) Order 2002

Innebörd: Dessa områden utpekade på grund av speciella värden kopplade till flora eller fauna, eller geologiska eller fysiografiska egenskaper. I utpekandet anges vilka naturvärden som avses skyddas och vilka åtgärder som kan skada de skyddade värdena i området samt riktlinjer rörande förvaltningen av området. Den behöriga myndigheten kan även utfärda stadgar för skyddet av områdena. Inom områdena är det förbjudet att avsiktligt eller av oaktsamhet skada, störa eller förstöra området eller störa djurlivet. Markägare eller arrendatorer är förhindrade att utan särskilt tillstånd utföra åtgärder som kan skada området. Myndigheter får inte heller utföra åtgärder som skadar området, förutom efter anmälan till behörig naturvårdande myndighet. Om åtgärderna vidtas är myndigheten skyldig att minimera skadorna och vidta återställandeåtgärder. Förvaltning och skydd av områdena regleras även genom skötselplaner. Inom PNOTM bedömdes områdena motsvara IUCN:s definition för ett skyddat område.¹¹⁶

---

¹¹⁴ IUCN National Committee United Kingdom (2018 c).

¹¹⁵ Crofts m.fl (2014), s. 16.

¹¹⁶ Crofts m.fl (2014), s. 16.

MARINT NATURRESERVAT

(Marine Protected Area, Skottland, Nature Conservation Marine Protected Area)

Rapporterad IUCN-kategori år 2020: IV, *not Reported*

Reglering: Part V, Ch 1 Marine and Coastal Access Act 2009, Part V Marine (Scotland) Act 2010

Innebörd: Syftet med skyddet är att bevara eller förbättra marin flora och fauna, livsmiljöer, eller geologiska eller geomorfologiska egenskaper. Med flora och fauna avses främst ovanliga eller hotade arter. Ett övergripande syfte är också att skapa ett nätverk av marina skyddade områden, inklusive Natura 2000-områden, områden av särskilt vetenskapligt intresse och ramsarområden, för att bevara eller förbättra den marina miljön. I ett utpekande anges områdets gränser, vad skyddet avser och bevarandemålen för området. Det är bland annat förbjudet att avsiktligt eller av oaksamhet döda eller skada djur eller samla in, plocka eller förstöra växter eller skada eller förstöra livsmiljöer som ska skyddas inom området. Ytterligare restriktioner kan införas genom stadgar, vilka kan innehålla ytterligare förbud mot att döda, skada, fånga eller störa arter, tillträdesförbud och andra begränsningar av båttrafik eller förbud mot påverkan på havsbotten. Det finns ett undantag för kommersiellt fiske eftersom det förutsätts att områdena skyddas från aktiviteter kopplade till fisket genom fiskelagstiftningen. Myndigheter är skyldiga att bidra till att områdenas bevarandemål uppnås. Inom PNOTM bedömdes syftet med skyddet vara förenligt med definitionen av ett skyddat område. Eftersom det rörde sig om ett nytt bevarandeinstrument där specifik reglering av exempelvis fisket och användningen av andra naturresurser ännu inte fastställts ansågs det dock för tidigt att definitivt uttala sig om områdenas status som skyddat område. I rapporten rekommenderades en ny utvärdering år 2017 i ljuset av hur undantag avseende potentiellt skadande aktiviteter tillämpats.¹¹⁷

OMRÅDE MED ENASTÅENDE VACKER NATUR

(Area of Outstanding Natural Beauty (AONB))

Rapporterad IUCN-kategori år 2020: V

Reglering: Part IV Countryside and Rights of Way Act 2000, National Parks and Access to the Countryside Act 1949

Innebörd: Syftet med ett utpekande är bevarande och förbättrande av områdets naturskönhet (natural beauty). Faktorer som kan beaktas som grund för ett utpekande är bland annat landskapets kvaliteter, lugn eller egenskaper kopplade till natur- eller kulturarv. Skyddstypen är traditionellt betraktad som ett landskapskydd. Bevarande av flora, fauna och geologiska och fysiografiska egenskaper måste dock ingå i syftena. Ett utpekande medför skyldigheter för lokala och andra myndigheter. Syftet att bevara och förbättra områdets naturskönhet ska

---

¹¹⁷ Crofts m.fl (2014), s. 16.

beaktas vid beslutsfattande som kan påverka området. Lokala myndigheter ska även ta fram en plan som beskriver bland annat hur de säkerställer att syftena med utpekandet uppnås. En särskild nämnd (conservation board) kan inrättas med uppgiften att verka för att områdets syften gynnas. En sådan nämnd är skyldig att se till att syftet att bevara områdets naturskönhet prioriteras framför till exempel syftet att tillhandahålla områden för rekreation, i händelse av konflikt. AONB är dock stora områden som innehåller bebyggelse och brukad mark. Lagstiftningen i sig innebär inte att alla typer av åtgärder som kan ha en negativ inverkan på naturvärdena förhindras. I SoC för områdestypen anges dock att inom många AONB finns det stora områden där skyddet av naturen säkerställs genom olika typer av markägande och skötselåtgärder för marken. I dessa områden bedömdes åtminstone 75 % av ytan förvaltas på ett sätt som prioriterar naturvården. AONB bedömdes dock befinna sig inom den ”yttre gränsen” av IUCN:s definition av ett skyddat område.¹¹⁸ Inom PNOTM ansågs samtliga 38 AONB-områden i England och Wales uppfylla IUCN:s definition av ett skyddat område först efter att behöriga myndigheter gjort skriftliga åtaganden, bland annat om att godkänna SoC för området och att naturvård skulle upprätthållas och förstärkas inom områden genom framtida skötselplaner.¹¹⁹

OMRÅDE MED ENASTÅENDE VACKER NATUR

(Area of Outstanding Natural Beauty (AONB), Nordirland)

Rapporterad IUCN-kategori: V

Reglering: Section 14 Nature Conservation and Amenity Lands Order (Northern Ireland) 1985

Innebörd: Liknande skydd som för England och Wales, se ovan. Inom PNOTM bedömdes områdena dock inte uppfylla IUCN:s definition av ett skyddat område då det inte fanns tillräckliga bevis att ett effektivt naturskydd tillämpades av behöriga myndigheter.¹²⁰

NATIONALPARK

(National Park)

Rapporterad IUCN-kategori: V

Reglering: Section 5 National Parks and Access to the Countryside Act 1949, the National Parks (Scotland) Act 2000, part 5 of the Natural Environment and Rural Communities Act 2006, the Environment Act

Innebörd: Nationalparker i Storbritannien innebär ett betydligt svagare skydd jämfört med hur begreppet används i många andra länder. Skyddet liknar det som

---

¹¹⁸ IUCN National Committee United Kingdom (2018 a).

¹¹⁹ Crofts m.fl. (2014), s. 16.

¹²⁰ Crofts m.fl. (2014), s. 16.

gäller för AONB och traditionellt har nationalparkerna betraktats som ett landskapskydd i brittisk lagstiftning. En nationalpark kan liksom AONB innefatta både samhällen och brukade landskap. Syftet med områdena är att bevara och förbättra förutsättningarna för vacker natur (natural beauty), djurliv och kulturarv samt ge möjligheter till rekreation. Det förstnämnda syftet ska emellertid prioriteras, vilket för England och Wales följer av en regeringspolicy benämnd ”Sandford Principle” som sedan år 1995 kodifierats i the Environment Act. Ett utpekande innebär en skyldighet för ansvariga naturvårdande myndigheter att gynna syften. Andra myndigheter ska beakta syftena vid beslutsfattande och planering. I SoC för områdestypen konstateras att trots att den rättsliga konstruktionen inte är den starkaste har regleringen i praktiken inneburit att naturvärdena bevaras och gynnas, bland annat genom en inkluderande process för framtagande av skötselplaner och konkreta skötsel- och bevarandeåtgärder både på projekt- och kontinuerlig basis. Inom PNOTM bedömdes nationalparkerna därmed uppfylla IUCN:s definition av ett skyddat område.¹²¹

SKYDDSVÄRD KUSTSTRÄCKA

(Heritage coast)

Rapporterad IUCN-kategori: V, *not Assigned*

Reglering: Överenskommelser mellan lokala myndigheter

Innebörd: Innebär inget rättsligt grundat utpekande utan definieras genom en överenskommelse mellan myndigheter. Syftet är bevarande av oexploaterade kuststräckor och avser både landskapsbilden och växt- och djurliv. I dessa områden ska lokala myndigheter vid planering särskilt sträva efter att kuststräckan bevaras och att karaktäristiska landskap bevaras, liksom allmänhetens tillgång till området förbättras.¹²² Inom PNOTM bedömdes bevarandeinstrumentet inte uppfylla IUCN:s definition för ett skyddat område med hänsyn till bland annat att det saknades lagligt stöd för utpekandena, att detta inte fanns något säkert permanent skydd, även om skyddet varat under lång tid och att de till stor del är beroende av policyer för andra typer av områden, till exempel planering avseende markanvändning vilket är känsligt för förändring.¹²³ Storbritannien rapporterade dock år 2020, 32 av 46 stycken sådana områden till EEA under kategori V och resterande som *not Assigned*.

Tyskland

Det är den tyska federala naturvårdsmyndigheten (Bundesamt für Naturschutz) som rapporterar skyddade områden till EEA. Normalt sker ingen utvärdering av

¹²¹ IUCN National Committee United Kingdom (2018 d) och Crofts m.fl. (2014), s. 16.

¹²² [Natural England \(u.å.\)](#).

¹²³ IUCN National Committee United Kingdom (2018 b). och Crofts m.fl. (2014), s. 16.

områdena individuellt, utan områdena kategoriseras översiktligt, om inte förbundslandet förser myndigheten med specifik klassning.

Tyskland rapporterar de fyra bevarandeinstrumenten nationalpark, naturreservat, naturmonument och landskapsskyddsområde till EEA enligt IUCN:s kategorier. Samtliga rapporterade bevarandeinstrument definieras i den tyska federala naturvårdslagen, *Bundesnaturschutzgesetz* (BNatSchG). Ansvaret för utpekandet av områden ligger emellertid på de olika förbundsländerna och vad skyddet innebär rättsligt och faktiskt kan variera mycket mellan olika delstater och även från område till område.

NATIONALPARK

(Nationalpark)

Rapporterad IUCN-kategori år 2020: II

Reglering: 24 § 1 federala naturvårdslagen

Innebörd: Nationalparkerna är i huvudsak stora orörda områden. Enligt den federala naturvårdslagen ska områdena vara huvudsakligen icke-fragmenterade och ha speciella utmärkande egenskaper. Även områden som kan utvecklas till sådana områden kan dock utpekas. Skyddet syftar i första hand till att säkra områden där naturen tillåts utvecklas så ostört som möjligt. Andra syften som forskning, undervisning eller rekreation förutsätter att bevarandet av naturen inte äventyras. Inom områdena ska alla handlingar som kan leda till förstörelse, skada eller förändring av området förbjudas. Områdena kan vara öppna för allmänheten så länge detta inte strider mot syftet med skyddet. Exploatering av naturens resurser genom jordbruk, skogsbruk, vattenanvändning eller fiske måste därför huvudsakligen förhindras eller enbart tillåtas under begränsade förutsättningar beslutade av miljövärdande myndigheter. De flesta av Tysklands nationalparker är dock fortfarande i en utvecklingsfas vilket betyder att de endast delvis utgör orörda områden. Syftet är att genomförandet av skötselplaner under de närmsta 20–30 åren kommer att leda till att ostörd natur får utvecklas i områdena.¹²⁴

NATURRESERVAT

(Naturschutzgebiet)

Rapporterad IUCN-kategori år 2020: IV, V, *not Assigned*

Reglering: 23 § 1 den federala naturvårdslagen

Innebörd: Enligt naturvårdslagen är naturreservat områden där skydd av naturen och landskapet, i sin helhet eller delvis, är nödvändigt. Naturreservat kan inrättas för något av följande syften:

---

¹²⁴ Federal Agency for Nature Conservation (u.å. a).

1. att bevara, utveckla eller återställa livsmiljöer, biotoper eller populationer av vissa vilda djur- och växtarter,
2. forskning, naturhistoria eller kulturarv (national heritage), eller
3. på grund av områdets sällsynthet, speciella egenskaper eller enastående skönhet.

Den grundläggande regleringen av skyddet enligt den federala naturvårdslagen motsvarar det som gäller för nationalparker. Skyddet kompletteras i förordningar per område. Inom regional planering i sådana områden ska bevarandet av naturen prioriteras. Många naturreservat är påverkade av pågående markanvändning såsom skogsbruk och jordbruk, användande av vattenresurser, eller transporter. Bevarandemålen som bestäms i utpekandebesluten och delegerade akter kan dock innebära begränsningar av eller förbud mot viss markanvändning.¹²⁵

NATURMONUMENT

(Naturmonumente, nature monument)

Rapporterad IUCN-kategori år 2020: III

Reglering: 24 § 4 federala naturvårdslagen

Innebörd: Naturmonument är områden som utpekats för forskningsändamål och natur- eller kulturhistoriska värden och som, på grund av att områdenas sällsynthet, speciella utmärkande egenskaper eller skönhet bedöms vara av utomordentlig betydelse. Naturmonument kan sedan lagändringar år 2010 också utgöras av skyddsvärda naturföreteelser av nationell betydelse, särskilt utmärkande geologiska eller geomorfologiska särdrag som kombinerar stora naturliga och kulturella värden. Utgångspunkten vid införande av den sistnämnda typen av naturmonument var IUCN-kategori III. I jämförelse med nationalparker och naturreservat kan naturmonument vara betydligt mindre områden. En skillnad är dock att natur- och kulturvärden kan jämföras. Oftast är naturmonumenten påverkade av mänsklig aktivitet. Markanvändning som jord- och skogsbruk är dock ofta begränsad. Förvaltningen ska syfta till att permanent skydda och bevara området och om möjligt förbättra dess egenskaper. Framtagandet av en skötselplan rekommenderas, liksom övervakningsmekanismer. Det är även möjligt att anta regleringar för att åstadkomma ett socialt och ekologiskt hållbart besöksstryck.¹²⁶

LANDSKAPSSKYDDSSOMRÅDE

(Landschaftschutzgebiet)

Rapporterad IUCN-kategori år 2020: V, not Assigned

Reglering: 26 § 1 den federala naturvårdslagen

---

¹²⁵ Federal Agency for Nature Conservation (u.å. c).

¹²⁶ Federal Agency for Nature Conservation (u.å. b).

Innebörd: Landskapsskyddsområden är oftast mycket stora områden som syftar till att bevara ett landskapets värden. Landskapsskyddsområden kan dock inrättas för något av följande syften:

- ekologisk betydelse,
- landskapets skönhet, diversitet eller särprägel,
- kulturhistorisk betydelse, eller
- betydelse för rekreation.

Inom områdena ska enligt naturvårdslagen handlingar som förändrar områdets karaktär eller är oförenliga med syftet förbjudas, vilket sker genom antagande av delegerade akter. Skyddet kan därmed variera stort mellan olika områden och zoner, från ett svagt skydd till ett skydd som liknar det som gäller för naturreservat. Enligt naturvårdslagen ska betydelsen av att jord- och skogsbruk bedrivs på ett sätt som är förenligt med bevarande av naturen och landskapet tas i beaktande. I de flesta fall är dock markanvändning såsom jord- eller skogsbruk eller tillträde till området endast begränsad i mycket liten omfattning eller inte alls. En förklaring är att det är områdets egenskaper i sin helhet som ska bevaras. Det rör sig även ofta om områden som är utpekade av kulturhistoriska skäl. För sådana områden blir skyddet främst tillämpligt angående bebyggelsens karaktär. I vissa fall är brukande en förutsättning för att bevara ett kulturlandskap. För att tillgodose skyddsbehovet används i sådana fall ofta miljöersättningar i jordbruket snarare än restriktioner i förordning, för att säkra ett mindre intensivt brukande. Jämfört med naturreservat är landskapsskyddsområden mer storskaliga områden med färre restriktioner. Kraven för utpekande är också lägre ställda. Ofta utgör ett landskapsskyddsområde en buffertzona för ett naturreservat.¹²⁷

Österrikes rapportering

Som underlag för studien av skyddade områden i Österrike har vi studerat relevant lagstiftning kompletterat med information på det österrikiska Naturvårdsverkets hemsida¹²⁸ och en intervju med en kontaktperson på det österrikiska Naturvårdsverket (Umweltbundesamt). Eftersom lagstiftningen utgörs av ett stort antal rättsakter på främst delstatsnivå har vi inte översatt namnen på rättsakterna, utan de anges på tyska nedan.

Österrikes rapportering till EEA görs centralt av naturvårdsmyndigheten, med de uppgifter som tillhandahålls av delstaterna. Majoriteten av de bevarandeinstrument som rapporteras till EEA utpekas på delstatsnivå utifrån regional miljölagstiftning. Ett fåtal pekas ut på lokal nivå av kommunen. Vissa skyddstyper har olika innebörd beroende på delstat. Österrike rapporterar ett stort antal olika bevarandeinstrument. I många av områdena som rapporteras av Österrike är markanvändning som jord-

¹²⁷ Federal Agency for Nature Conservation (u.å. a).

¹²⁸ <https://www.umweltbundesamt.at>

och skogsbruk oreglerat. Totalt 52 % alla rapporterade områden är dock belägna ovanför trädgränsen där sådan markanvändning är begränsad ändå. De områden som rapporteras som kategori Ia, Ib eller II betraktas av Österrike som strikt skyddade.

SÄRSKILT BEVARANDEOMRÅDE

(Sonderschutzgebiete)

Rapporterad IUCN-kategori år 2020: Ia, Ib

Reglering: L30 (Sonderschutzgebiete) Salzburger Nationalparkgesetz, Tiroler Naturschutzgesetz 1997

Innebörd: I de flesta fall tillämpas detta bevarandeinstrument på mindre områden av särskild ekologisk eller vetenskaplig betydelse. Ofta ligger dessa områden inom en nationalpark. I delstaten Salzburg är allt ingripande i naturen eller landskapet förbjuden. Det krävs godkännande från markägaren innan ett särskilt skyddsområde får utpekas. I delstaten Kärnten tillåts åtgärder för att underhålla stigar och skidspår, vindskydd, nödvändig jakt, vetenskaplig forskning samt naturvårdsåtgärder. Även i Kärnten krävs godkännande av markägaren för att tilldela denna skyddsstatus till ett område. I delstaten Tirol görs undantag från det allmänna förbudet mot aktiviteter för forskning, vanligt jord- och skogsbruk samt jakt och fiske. Detta stämmer överens med reglerna för naturskyddsområden men övervakning av aktiviteter är striktare i särskilda skyddsområden.

NATIONALPARK

(National Park)

Rapporterad IUCN-kategori år 2020: II, V

Reglering: L1 (Nationalpark) Gesetz vom 28. November 1988 über den Nationalpark Neusiedlersee-Seewinkel, Kärntner Nationalparkgesetz, NÖ Nationalparkgesetz vom 28. März 1996, Landesgesetz vom 5. Dezember 1996 über die Errichtung und den Betrieb des Nationalparks „OÖ Kalkalpen“, Salzburger Nationalparkgesetz, Tiroler Nationalparkgesetz, Gesetz mit dem das Wiener Naturschutzgesetz erlassen und das Wiener Umweltschutzgesetz, LGBl. Für Wien Nr.25/1993 i.d.F. LGBl. Für Wien Nr.36/1996, das Wiener Baumschutzgesetz, LGBl. Für Wien Nr. 27/1974 i.d.F. LGBl. Für Wien Nr. 54/1996, sowie das Wiener Nationalparkgesetz, LGBl. Für Wien Nr. 37/1996, geändert werden

Innebörd: Det har varit avsikten i Österrike att anpassa nationalparkerna till IUCN:s kategori II ("Nationalpark"). Skyddade områden i denna kategori förvaltas huvudsakligen för att skydda ekosystem, naturliga processer och för rekreatiönsändamål. Skyddet riktar sig till exempel på skydd av de naturliga processer där man försöker minimera mänskligt ingripande och säkerställa så tydlig som möjligt en naturlig dynamik. Återvändning av/till "vildmarken" främjas aktivt. Den naturliga utvecklingen bör vara så ostörd som möjligt. Som ett resultat är

nationalparker lämpliga för forskning och inventering, långsiktiga ekologiska undersökningar och kontinuerlig övervakning. Alla parker har en utvecklingszon och en inre zon. Det är den inre zonen som klassificeras som kategori II där ekonomiska aktiviteter som till exempel jakt eller skogsbruk till stor del är förbjudna. Österrike strävar efter att anpassa nationalparkerna till IUCN:s kategori II.¹²⁹

NATURRESERVAT
(Naturschutzgebiet)

Rapporterad IUCN-kategori år 2020: Ib, III, IV

Reglering: L3 (Naturschutzgebiet) Gesetz vom November 1990 über den Schutz und die Pflege der Natur und Landschaft im Burgenland, Kärntner Naturschutzgesetz, Niederösterreichisches Naturschutzgesetz, Kundmachung der Landesregierung vom 24. April 1995 über die Wiederverlautbarung des OÖ Natur- und Landschaftspflegegesetzes 1982, Salzburger Naturschutzgesetz, Steiermärkisches Naturschutzgesetz, Tiroler Naturschutzgesetz 1997, Gesetz über Naturschutz und Landschaftsentwicklung (Vorarlberg), Gesetz mit dem das Wiener Naturschutzgesetz erlassen und das Wiener Umweltschutzgesetz, LGBl. Für Wien Nr.25/1993 i.d.F. LGBl. Für Wien Nr.36/1996, das Wiener Baumschutzgesetz, LGBl. Für Wien Nr. 27/1974 i.d.F. LGBl. Für Wien Nr

Innebörd: Ett naturreservat är till stor del naturligt eller nästan naturligt område som kännetecknas av förekomsten av livsmiljöer som är skyddsvärda eller förekomster av sällsynta eller utrotningshotade djur- och växtarter. Verksamheter som är oförenliga med bevarandemålen ska förhindras. Naturreservat är en av de viktigaste kategorierna av områdesskydd i Österrike. Som regel är dock pågående jord- och skogsbruksanvändning tillåten, även om det i princip är förbjudet att ingripa i naturen. Detta kan leda till intressekonflikter i vissa fall. Förvaltningsplaner som utarbetats i vissa federala stater för naturreservat definierar de nödvändiga åtgärderna för bevarande av biotoper och reglerar markanvändningen i enlighet med bevarandemålen.¹³⁰

LANDSKAPSSKYDD SOMRÅDE
(Landschaftsschutzgebiet)

Rapporterad IUCN-kategori år 2020: IV, V

Reglering: L4 (Landschaftsschutzgebiet) Gesetz vom November 1990 über den Schutz und die Pflege der Natur und Landschaft im Burgenland, Kärntner Naturschutzgesetz, Niederösterreichisches Naturschutzgesetz, Kundmachung der Landesregierung vom 24. April 1995 über die Wiederverlautbarung des OÖ Natur-

---

¹²⁹ umweltbundesamt.at

¹³⁰ Naturschutzgebiete (umweltbundesamt.at)

und Landschaftspflegegesetzes 1982, Salzburger Naturschutzgesetz, Steiermärkisches Naturschutzgesetz, Tiroler Naturschutzgesetz 1997, Vorarlberger Landschaftsschutzgesetz, Gesetz mit dem das Wiener Naturschutzgesetz erlassen und das Wiener Umweltschutzgesetz, LGBI. Für Wien Nr.25/1993 i.d.F. LGBI. Für Wien Nr.36/1996, das Wiener Baumschutzgesetz, LGBI. Für Wien Nr. 27/1974 i.d.F. LGBI. Für Wien Nr. 54/1996, sowie das Wiener Nationalparkgesetz, LGBI. Für Wien Nr. 37/1996, geändert werden

Innebörd: Ett landskapsskyddsområde är ett område med speciell karaktär och högt estetiskt eller rekreationsvärde i landskapet. Det primära syftet med denna kategori är att bevara landskapet. Områdets särskilda betydelse för befolkningen eller turismen bör säkerställas. Landskapsvårdsområden kan också fungera som buffertzoner runt naturreservat som omfattas av strängare skyddsbestämmelser. Som regel förbjuds vissa typer av verksamhet alternativt omfattas av tillståndsplikt. Skyddade landskapsskyddsområden är den områdestyp som är den mest utbredda i Österrike.

SKYDDAD LANDSKAPSDEL

(Geschützter Landschaftsteil)

Rapporterad IUCN-kategori år 2020: Ia, III, IV, V

Reglering: L6 (Geschützter Landschaftsteil) Gesetz vom November 1990 über den Schutz und die Pflege der Natur und Landschaft im Burgenland, Wiederverlautbarung des OÖ Natur- und Landschaftspflegegesetzes 1982, Salzburger Naturschutzgesetz, Steiermärkisches Naturschutzgesetz, Tiroler Naturschutzgesetz 1997 Gesetz mit dem das Wiener Naturschutzgesetz erlassen und das Wiener Umweltschutz gesetz, LGBI. Für Wien Nr.25/1993 i.d.F. LGBI. Für Wien Nr.36/1996, das Wiener Baumschutzgesetz, LGBI. Für Wien Nr. 27/1974 i.d.F. LGBI. Für Wien Nr. 54/1996, sowie das Wiener Nationalparkgesetz, LGBI. Für Wien Nr. 37/1996, geändert werden

Innebörd: Till skillnad från de vanligtvis storskaliga landskapsskyddsområdena är en skyddad landskapsdel en liten, skyddad del av landskapet. Dessa områden utpekas på grund av deras sällsynthet, särdrag eller särskilda skönhet men även vetenskapliga anledningar till skyddet kan finnas. Ofta är dessa områden gamla alléer, trädgrupper, bäckar eller dammar. Även mindre hedar eller gamla trädklädda parker kan omfattas. Delstatsregeringen antar en förordning som ger skyddsstatus till området, fastställer bevarandemål och förbud eller begränsningar av aktiviteter som kan påverka målen negativt. Det kan dock göras undantag om det tjänar det allmänna intresset.

BIOSFÄRPARKER

(Biosphärenparks)

Rapporterad IUCN-kategori år 2020: II, V, VI

Reglering: Lagstiftning på delstatsnivå, till exempel Salzburger Naturschutzgesetz 1999

Innebörd: Ett område kan utpekats som biosfärspark om väsentliga delar kan betraktas som ett naturligt kulturlandskap samt om området är representativt för vissa landskapstyper. Statusen som biosfärspark syftar till bibehållandet av den naturliga och kulturella mångfalden i området; bevarande, skötsel samt utveckling av kulturlandskapet; utveckling av hållbara ekonomiska aktiviteter; miljöutbildning, kunskapsutveckling kring övervakning av ekologiska processer samt forskning. Parken kan uppdelas i tre olika zoner: naturzonen, skötselzonen och utvecklingszonen. Huvudsyftet i naturzonen är att bibehålla naturen och landskapet – med så liten mänsklig påverkan som möjligt. Skötselzonen däremot behöver en mer aktiv skötsel för att bibehålla sin karaktär. Utvecklingszonens fokus ligger på utveckling av hållbara ekonomiska aktiviteter som lämpar sig för natur- och kulturlandskapet. Varje biosfärspark har en styrelse och personal som ansvarar för att målen med parken uppnås, bland annat genom skötselplaner. Delstatsregeringen har det yttersta ansvaret för parken och tillsynen och kan fastställa ytterligare krav eller begränsningar.

SKYDDAD BIOTOP

(Geschützte Biotope)

Rapporterad IUCN-kategori år 2020: III

Reglering: Gesetz mit dem das Wiener Naturschutzgesetz erlassen und das Wiener Umweltschutzgesetz

Innebörd: Biotoptyper som listas i bilaga 1 till habitatdirektivet samt de biotoptyper som riskerar att försvinna, försämras eller som är sällsynta bör utpekats av delstatsregeringen som skyddad biotop. Den ansvariga naturskyddsmyndigheten kan sedan inrätta områden som skyddade biotoper. Vid inrättandet fastställs nödvändiga begränsningar, förbud samt skötsel- och utvecklingsåtgärder. I princip är alla aktiviteter som inte är förenliga med skyddsmålen förbjudna. Naturskyddsmyndigheten kan dock besluta om undantag om planerade åtgärder inte väsentligt påverkar skyddsmålen eller om det allmänna intresset för den planerade åtgärden väger påtagligt tyngre än det allmänna intresset av att bevara biotopen. Myndigheten kan återkalla skyddsstatusen om till exempel de kriterier som gjorde att biotopen utpekades inte längre uppfylls. Markägare måste informera myndigheten om varje planerad åtgärd som kan skada skyddsmålen. Myndigheten har rätten att förpliktiga markägare att se till att biotopens tillstånd bibehålls och att begränsa tillåtna åtgärder.

SKYDDAT NATUROBJEKT AV LOKAL BETYDELSE

(Geschützte Naturgebilde von örtlicher Bedeutung)

Rapporterad IUCN-kategori år 2020: III

Reglering: L8 (Geschützte Naturgebilde von örtlicher Bedeutung) Salzburger Naturschutzgesetz

Innebörd: Detta bevarandeinstrument avser enskilda objekt (till exempel individuella träd) eller små naturobjekt med särskild betydelse för byns eller stadens estetik eller kulturhistoria. Kommunen pekar ut objekten och fastställer de regler som behövs för att bibehålla objektet.

BIOTOPSKYDDSOMRÅDE
(Geschützter Lebensraum)

Rapporterad IUCN-kategori år 2020: IV

Reglering: L19 (Geschützter Lebensraum) Gesetz vom November 1990 über den Schutz und die Pflege der Natur und Landschaft im Burgenland

Innebörd: Dessa områden kan ligga både inom och utanför Natura 2000-områden och är oftast av mindre omfattning. De syftar till att bevara biotoper av särskilt regionalt intresse som till exempel ängs- och gräsmarker. Lagen ger delstatsregeringen möjligheten att begränsa eller förbjuda allt som behövs för att bevara, vidareutveckla eller restaurera områdets karaktär.

VILTSKYDDSOMRÅDE
(Ruhegebiet)

Rapporterad IUCN-kategori år 2020: IV

Reglering: L5 (Ruhegebiet) Tiroler Naturschutzgesetz 1997, Gesetz über Naturschutz und Landschaftsentwicklung (Vorarlberg)

Innebörd: Huvudsyftet med inrättandet av dessa områden var ursprungligen att skydda värdefulla rekreationsområden från den ökande påverkan som skidåkningsturism medförde. Därför förbjuds inom områdena byggande av infrastruktur som till exempel skidliftar, all aktivitet som skapar påtagligt oväsen, landning av flygplan, vägar och trafik. Jord- och skogsbruk påverkas däremot inte av begränsningarna. Detta bevarandeinstrument främjas också genom Alpkonventionen.

VÄXTSKYDDSOMRÅDE
(Pflanzenschutzgebiet)

Rapporterad IUCN-kategori år 2020: IV, V

Reglering: L21 (Pflanzenschutzgebiet) Salzburger Naturschutzgesetz, Gesetz über Naturschutz und Landschaftsentwicklung (Vorarlberg)

Utpekande myndighet: Delstatsregering

Innebörd: Växtskyddsområden har som specifikt fokus att skydda och bevara de alpina, fridlysta och hotade växtarterna. Plockning och urgrävning av växter samt

försämring av livsmiljön är förbjuden. Dessa områden blir framförallt utpekade i områden där trycket från rekreation och turism är högt och är oftast belägna ovanför trädgränsen.

LANDSKAP- OCH NATURSKYDDSSOMRÅDE

(Landschafts- und Naturschutzgebiet)

Rapporterad IUCN-kategori år 2020: IV

Reglering: Gesetz vom November 1990 über den Schutz und die Pflege der Natur und Landschaft im Burgenland

Innebörd: Kriteriet för detta bevarandeinstrument är att området måste kännetecknas av en i stort sett ursprunglig (naturlig) karaktär där naturliga processer är säkerställda samt områden som omfattar sällsynta eller hotade djur- eller växtarter eller dess livsmiljöer eller om det förekommer sällsynta eller vetenskapligt intressanta mineraler och fossiler. Möjligheten till långsiktig ekologisk forskning är ett av de sekundära målen med bevarandeinstrumentet. Delstatsregeringen kan förbjuda alla aktiviteter som kan påverka områdets karaktär negativt. Även tillträde till området kan begränsas till enbart vissa vägar. Däremot finns möjlighet till undantag för bedrivande av hållbart skogs- och jordbruk samt jakt och fiske om dessa inte påverkar skyddsmålet negativt.

EKOLOGISKT UTVECKLINGSOMRÅDE

(Ökologische Entwicklungsfläche)

Rapporterad IUCN-kategori år 2020: IV

Reglering: L27 (Ökologische Entwicklungsfläche) Gesetz mit dem das Wiener Naturschutzgesetz erlassen und das Wiener Umweltschutzgesetz, LGBl. Für Wien Nr.25/1993 i.d.F. LGBl. Für Wien Nr.36/1996, das Wiener Baumschutzgesetz, LGBl. Für Wien Nr. 27/1974 i.d.F. LGBl. Für Wien Nr. 54/1996, sowie das Wiener Nationalparkgesetz, LGBl. Für Wien Nr. 37/1996, geändert werden

Innebörd: Ytor som anses ha en viktig funktion gällande utveckling och grön infrastruktur i staden eller som spelar en roll i genomförandet av det regionala art- och biotopskyddsprogrammet kan tilldelas status som ekologiska utvecklingsområden – tillfälligt eller för längre tid. Om området ägs av privatpersoner prioriteras de områdena där ett frivilligt avtal mellan myndigheten och markägare kan ingås (gällande form av skydd, omfattning samt eventuell tidsbegränsning). Myndigheten kan dock besluta att ställa området under skydd mot markägarens vilja. Ersättning ges till markägaren. Myndigheten kan tillåta enskilda aktiviteter som inte väsentligt påverkar områdets skyddsmål. Det kan göras undantag från denna regel om det allmänna intresset för den planerade aktiviteten på ett tydligt sätt överstiger det allmänna intresset för skyddet samt om det inte finns alternativa sätt att uppnå det avsedda målet med aktiviteten.

LOKALT SKYDDAT OMRÅDE

(Örtliche Schutzgebiete)

Rapporterad IUCN-kategori år 2020: III

Reglering: Gesetz über Naturschutz und Landschaftsentwicklung

Innebörd: Bevarandeinstrumentet förekommer enbart i delstaten Voralbergen och utpekats av kommunen. Bevarandeinstrumentet inriktar sig på objekt med lokal betydelse och avser främst mindre områden. Kriterier för utpekandet är att; ursprungligheten är helt eller nästan helt bevarad, livsmiljön kännetecknas av lugn och ostördhet och det förekommer hotade växt- eller djurarter. Andra möjliga kriterier är förekomst av vetenskapligt intressanta mineraler, landskapets skönhet, särdrag eller betydelse för befolkningens rekreation eller stadsbilden. Kommunen fastställer begränsningarna och bevarande- eller skötselåtgärder.

NATURPARK

(Naturpark)

Rapporterad IUCN-kategori år 2020: IV, V

Reglering: L2 (Naturpark) Gesetz vom November 1990 über den Schutz und die Pflege der Natur und Landschaft im Burgenland, Kärntner Naturschutzgesetz, Niederösterreichisches Naturschutzgesetz, Kundmachung der Landesregierung vom 24. April 1995 über die Wiederverlautbarung des OÖ Natur- und Landschaftspflegegesetzes 1982, Steiermärkisches Naturschutzgesetz, Tiroler Naturschutzgesetz 1997

Innebörd: Naturparker inkluderar landskap som är särskilt lämpliga för rekreation eller för att förmedla kunskap om naturen på grund av natursköna förhållanden. Naturparken är inte en separat skyddskategori, utan en benämning som kan tilldelas naturreservat eller landskapsskyddsområden.

EX-LEGE LANDSKAPSSKYDDSSOMRÅDE

(Ex-lege Landschaftsschutzgebiete)

Rapporterad IUCN-kategori år 2020: V

Reglering: Gesetz mit dem das Wiener Naturschutzgesetz erlassen und das Wiener Umweltschutzgesetz, LGBl. Für Wien Nr.25/1993 i.d.F. LGBl. Für Wien Nr.36/1996, das Wiener Baumschutzgesetz, LGBl. Für Wien Nr. 27/1974 i.d.F. LGBl. Für Wien Nr. 54/1996, sowie das Wiener Nationalparkgesetz, LGBl. Für Wien Nr. 37/1996, geändert werden

Innebörd: Viktiga kulturlandskap eller områden som används aktivt för naturnära rekreation kan tilldelas status som ex-lege landskapsskyddsområde. I samband med utpekandet fastställs nödvändiga begränsningar, förbud, skötsel- och utvecklingskrav. Exempel på förbjudna åtgärder är bland annat beskojning av icke-beskojade ytor, borttagning av trädalléer, nybyggnad eller utbyggnad av

vägar, fastigheter, campingplatser och idrottsanläggningar samt alla aktiviteter som orsakar påtagligt oväsen. Det kan göras undantag från denna regel om det allmänna intresset för den planerade aktiviteten tydligt överväger det allmänna intresset för skyddet samt om det inte finns alternativa sätt att uppnå det avsedda målet med aktiviteten.

Bilaga 5. Underlag för redovisning av statistik

OM STATISTIKEN

Alla sammanställningar baseras på respektive lands rapportering till CDDA 31 mars 2020 (version 18 av CDDA-databasen). Det omfattar skyddade områden till och med 2019.

EEA publicerar en CDDA-barometer som ger möjlighet att jämföra rapporteringen mellan länder på olika sätt¹³¹. I detta uppdrag har vi valt att komplettera med några egna sammanställningar baserat på uttag från databaserna för att kunna detaljera jämförelserna och bättre förstå skillnader i rapportering mellan länder.

Alla sammanställningar som beskriver landarealen inom skyddade områden är baserade på CORINE Land Cover¹³². Det ger en jämförbar kartering av markslag över Europa inom nationsgränserna. Uppgifterna används för att beskriva ländernas olika profil, det vill säga vilka markslag som dominerar i respektive land och hur skyddade områden speglar detta. Uppgifterna används också för att kunna avgränsa jämförelsen mellan länder och landareal. Det finns en barometer också för CORINE som kan användas för att jämföra länder och förändringar i markslag över tid¹³³.

Nedan redovisas hur vi har sammanställt uppgifter till respektive tabell eller diagram i rapporteringen.

ANTAL OMRÅDEN OCH KATEGORISERING AV DESSA

Uppgifterna baseras på ett uttag från CDDA-databasen från EEA med uppgift om rapporterade bevarandeinstrument samt uppgifter om respektive skyddat område. Uppgifter om bevarandeinstrument, unikt ID, namn, IUCN-kategori och total areal används. I dessa sammanställningar ingår alla områden inom alla bevarandeinstrument i respektive land och därmed också marin areal och områden som inte har klassificerats med en IUCN-kategori. Vi har använt sammanställningarna för att jämföra och redovisa betydelsen av olika bevarandeinstrument avseende antal områden, deras genomsnittliga areal, fördelning över storleksklasser samt hur de fördelar sig enligt IUCN:s kriterier. Områden som skyddats med olika bevarandeinstrument kan överlappa varandra varför summeringar av totalareal utifrån de enskilt rapporterade områdena inte använts eller redovisas.

¹³¹ [Workbook: CDDA_barometer \(europa.eu\)](https://tableau.discomap.eea.europa.eu/t/Natureonline/views/CDDA_barometer/CDDAbarometer?isGuestRedirectFromVizportal=y&:display_count=n&:showAppBanner=false&:origin=viz_share_link&:showVizHome=n&:embed=y)
https://tableau.discomap.eea.europa.eu/t/Natureonline/views/CDDA_barometer/CDDAbarometer?isGuestRedirectFromVizportal=y&:display_count=n&:showAppBanner=false&:origin=viz_share_link&:showVizHome=n&:embed=y

¹³² [CORINE Land Cover – Copernicus Land Monitoring Service](https://land.copernicus.eu/pan-european/corine-land-cover) <https://land.copernicus.eu/pan-european/corine-land-cover>

¹³³ [Land cover and land cover changes in European countries in 2000-2018 – Copernicus Land Monitoring Service](https://land.copernicus.eu/dashboards/clc-clcc-2000-2018) <https://land.copernicus.eu/dashboards/clc-clcc-2000-2018>

AREALSTATISTIK AVSEENDE SKYDDADE OMRÅDEN

Statistiken avseende arealfördelning av skydd per kategori och skyddad andel av landarealen har sammanställts för att kunna jämföra omfattningen av skyddade områden mellan länder.

De rapporterade enskilda skyddade områdena i respektive land kan överlappa varandra, det innebär att en landyta kan omfattas av flera skyddade områden. En summering av dessa ger därmed en överskattning av skyddad andel landareal.

EEA redovisar i sin barometer den skyddade nettoarealen per land, det vill säga areal utan överlapp mellan enskilda objekt. I den redovisningen går det inte att separera hur nettoarealen fördelar sig mellan olika IUCN-kategorier. Vi har baserat på uttaget från CDDA och gjort en överlappsanalys mellan alla rapporterade områden och beräknat nettoareal per rapporterad IUCN-kategori utifrån följande prioritetsordning:

1. Ia
2. Ib
3. II
4. III
5. IV
6. V
7. VI
8. NotAssigned
9. NotApplicable
10. NotReported

Prioriteringen medför att en landyta som omfattas av flera skyddade områden enbart kommer redovisas inom den kategori som är högst prioriterad. Till exempel om en landyta omfattas av två skyddade områden som kategoriserats enligt IUCN som Ib respektive V redovisas enbart arealen inom kategori Ib.

Områden i sammanställningen av objekt omfattar både landareal och marin areal vilket gör det svårt att jämföra den skyddade landarealen separerad från totalareal eftersom många objekt omfattar både land och marint vatten. I sammanställningen har nettoarealen per IUCN-kategori sammanställts för respektive markslag enligt CORINE Land Cover¹³⁴. Enbart landarealer redovisas. Objekt som är väldigt nära eller mindre än 1 hektar har inte alltid kunnat tilldelas något markslag från CORINE, dessa exkluderas från sammanställningen. Den totala areal per IUCN-kategori som exkluderats från sammanställningarna är mycket små.

AREALSTATISTIK AVSEENDE LANDAREAL

Statistik för landareal baseras på CORINE Land Cover. Landareal och hur den fördelas på markslag redovisas i tabell 1. En beskrivning av markslag i CORINE

---

¹³⁴ Corine Landcover, Version 2020 20u1 (dated 02/2020): First Update of Version 20. Den mest detaljerade nivån (3-ställiga koder).

tillhandahålls inom Copernicus¹³⁵. Totalarealen för respektive land baseras på data hämtat från EEA:s sammanställning Ecosystem Extent Accounts Tier2 (level 2)¹³⁶.

---

¹³⁵ [Home: Corine Land Cover classes \(copernicus.eu\) https://land.copernicus.eu/user-corner/technical-library/corine-land-cover-nomenclature-guidelines/html/](https://land.copernicus.eu/user-corner/technical-library/corine-land-cover-nomenclature-guidelines/html/)

¹³⁶ [Workbook: Ecosystem extent accounts \(europa.eu\) https://tableau.discomap.eea.europa.eu/t/Landonline/views/Ecosystemextentaccounts/Ecosystemextentaccounts?showAppBanner=false&:display_count=n&:showVizHome=n&:origin=viz_share_link&:isGuestRedirectFromVizportal=y&:embed=y](https://tableau.discomap.eea.europa.eu/t/Landonline/views/Ecosystemextentaccounts/Ecosystemextentaccounts?showAppBanner=false&:display_count=n&:showVizHome=n&:origin=viz_share_link&:isGuestRedirectFromVizportal=y&:embed=y)